

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Prop. 4 L

(2021–2022)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i folketrygdloven og enkelte
andre lover (samleproposisjon høsten 2021)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold ...	5	6	Nytt unntak fra varighetsbegrensningen for arbeidsavklaringspenger ved lang ventetid på behandling – folketrygdloven § 11-12 andre ledd	
2	Midlertidig feriepengeordning – folketrygdloven § 4-14	7			
2.1	Innledning	7			
2.2	Gjeldende rett	7			
2.3	Departementets vurdering og forslag	8	6.1	Innledning	21
2.4	Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser	8	6.2	Gjeldende rett	21
			6.3	Høring	22
3	Avvikling av særregler om dagpenger til fiskere og fangstmenn – folketrygdloven § 4-18 første ledd	9	6.3.1	Høringsinstanser	22
3.1	Innledning	9	6.3.2	Høringsnotatet	23
3.2	Gjeldende rett	9	6.3.3	Høringsuttalelser	23
3.3	Høring	9	6.4	Departementets vurdering og forslag	23
3.4	Departementets vurdering og forslag	10	6.4.1	Om forslaget	23
3.5	Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser	11	6.4.2	Nærmere om lang ventetid på behandling	24
			6.5	Forholdet til EØS	27
			6.6	Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser	27
4	Samordning av dagpenger mot private tjenstepensjonsordninger – folketrygdloven § 4-26 første ledd bokstav b	12	7	Nye regler for reduksjon av uføreytelser fra folketrygden og offentlige og private tjenstepensjonsordninger mot arbeidsinntekt, herunder økt rett til hjelpemidler i arbeid	28
4.1	Innledning	12	7.1	Innledning	28
4.2	Gjeldende rett	12	7.2	Gjeldende rett	28
4.3	Høring	12	7.2.1	Folketrygdens uføretrygd	28
4.4	Departementets vurdering og forslag	13	7.2.2	Offentlig tjenstepensjon	30
4.5	Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser	14	7.2.3	Privat tjenstepensjon	31
			7.2.4	Hjelpemidler til bedring av funksjonsevnen i arbeidslivet	32
5	Endringer i stønad til behandling hos logoped og audiopedagog – folketrygdloven § 5-10	15	7.3	Sysselsettingsutvalget	32
5.1	Innledning	15	7.4	Bakgrunnsinformasjon om mottakere av uføretrygd og arbeid	33
5.2	Høringen	15	7.4.1	Mottakere av uføretrygd	33
5.3	Gjeldende rett	17	7.4.2	Målet om flere i arbeid	34
5.3.1	Regulering i lov	17	7.5	Høring	34
5.4	Regulering i forskrift	18	7.6	Nye regler for reduksjon av uføreytelser mot arbeidsinntekt ...	36
5.5	Forslag om endring i folketrygdloven § 5-10	18	7.6.1	Høringsnotatet	36
5.5.1	Høringens forslag til endringer i § 5-10	18	7.6.2	Høringsuttalelser	38
5.5.2	Departementets vurdering og forslag	19	7.6.3	Departementets vurdering og forslag	39
5.6	Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser	20	7.7	Økt rett til hjelpemidler i arbeid	41
			7.7.1	Høringsnotatet	41
			7.7.2	Høringsuttalelser	41

7.7.3	Departementets vurdering og forslag	42	9.2	Lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 7 nr. 1 og § 15 andre ledd	47
7.8	Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser	43	9.3	Samordningsloven §§ 9, 16, 17 og 22	48
8	Tekniske endringer i folketrygdloven	45	9.4	Lov om pensjonsordning for sykepleiere § 20	48
8.1	Oppdatering av lovhenvi- sing i folketrygdloven § 3-24 tredje ledd	45	9.5	Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser	48
8.2	Presiseringer i folketrygdloven § 4-11 tredje og fjerde ledd – Dagpengegrunnlaget	45	10	Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget ...	49
8.3	Oppdatering av lovhenvi- sing i folketrygdloven § 6-8 andre ledd	46	10.1	Til endringene i lov om Statens pensjonskasse	49
8.4	Stønad til enslig mor eller far – oppdatering av lovhenvi- sing i folketrygdloven § 15-8 første ledd	46	10.2	Til endringene i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.	49
8.5	Presisering i folketrygdloven § 24-1 andre ledd – Pensjonsopptjening som følge av økning av pensjonsgivende inntekt	46	10.3	Til endringene i samordningsloven	49
8.6	Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser	46	10.4	Til endringene i lov om pensjonsordning for sykepleiere	50
9	Tekniske endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover	47	10.5	Til endringene i folketrygdloven	50
9.1	Lov om Statens pensjonskasse § 31 og § 32 andre ledd	47	10.6	Til endringene i tjenestepensjonsloven	51
			10.7	Til ikrafttredelsesbestemmelsene og overgangsreglene	51
				Forslag til lov om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover (samleproposisjon høsten 2021) ...	53

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Prop. 4 L

(2021–2022)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover (samleproposisjon høsten 2021)

*Tilråding fra Arbeids- og sosialdepartementet 8. oktober 2021,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

I denne proposisjonen legger Arbeids- og sosialdepartementet fram forslag til endringer i følgende lover:

- lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven)
- lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse
- lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.
- lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser (samordningsloven)
- lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere
- lov 13. desember 2013 nr. 106 om tjenestepensjon (tjenestepensjonsloven)
- Forskriftshjemmel for en midlertidig feriepengeordning for dagpenger i folketrygdloven § 4-14. Se punkt 2.
- Avvikling av særregelen i folketrygdloven § 4-18 første ledd om at fiskere og fangstmenn på visse vilkår har adgang til å medregne næringsinntekt fra fangst og fiske ved vurderingen av minsteinntekten og beregningsgrunnlaget for dagpenger under arbeidsløshet. Se punkt 3.
- Innføring av nytt unntak fra varighetsbegrensningen for arbeidsavklaringspenger ved lang ventetid på behandling i folketrygdloven § 11-12. Se punkt 6.
- Nye regler for reduksjon av uføreytelser fra folketrygden og offentlige og private tjenestepensjonsordninger mot arbeidsinntekt, med tilpassing av reglene for hjelpemidler. Se punkt 7.

Proposisjonens punkt 2 til 3 og 6 til 7 gjelder lovendringer som er nødvendige for å følge opp forslag som fremmes i forslag til statsbudsjett for 2022, Prop. 1 S (2021–2022) for Arbeids- og sosialdepartementet:

I proposisjonens punkt 4, 5, 8 og 9 foreslås det endringer i folketrygdloven, lov om Statens pen-

sjonskasse og enkelte andre lover som ikke er en direkte oppfølging av Prop. 1 S (2021–2022):

- Oppheving av folketrygdloven § 4-26 første ledd bokstav b, slik at dagpengene ikke lenger avkortes når man samtidig mottar ytelser fra private tjenstepensjonsordninger. Se punkt 4.
- Endringer i folketrygdloven § 5-10 første ledd om dekning av utgifter til undersøkelse og behandling for språk og taledefekter hos logoped og audiopedagog. Se punkt 5.
- Presisering og tydeliggjøring av bestemmelser om beregning av dagpengegrunnlaget i folketrygdloven § 4-11 tredje og fjerde ledd. Se punkt 8.2.

Ellers foreslås det enkelte rettelsler i henvisninger, enkelte endringer som følge av endringer i andre lover samt enkelte tekniske endringer.

2 Midlertidig feriepengeordning – folketrygdloven § 4-14

2.1 Innledning

På bakgrunn av at covid-19-pandemien hadde ført til at uvanlig mange hadde vært uten arbeid og arbeidsinntekt over lang tid, og dermed ikke hadde tjent opp rett til feriepenger på vanlig måte, fattet Stortinget i løpet av våren 2021 anmodningsvedtak om å etablere en midlertidig ordning med feriepenger av dagpenger utbetalt i hhv. 2020 og 2021, for utbetaling i 2021 og 2022.

Regler om feriepengeordningen for 2021 er fastsatt i midlertidig forskrift 20. mars 2020 nr. 368 om unntak fra folketrygdloven og arbeidsmiljøloven i forbindelse med covid-19-pandemien. Forskriften oppheves i utgangspunktet 1. januar 2022, og regler om feriepengeordning for 2022 foreslås derfor fastsatt gjennom en tidsbegrenset bestemmelse i folketrygdloven.

2.2 Gjeldende rett

For å ha rett til dagpenger er det etter folketrygdloven § 4-5 et grunnleggende vilkår om å være reell arbeidssøker, dvs. aktivt arbeidssøkende, villig og i stand til å ta ethvert arbeid, hvor som helst i landet. Vilkåret om å være reell arbeidssøker vil ikke være oppfylt dersom dagpengemottakeren tar ferie fra arbeidssøkingen. Fravær som er ført på meldekortet til Arbeids- og velferdsetaten, fører som hovedregel til at dagpengene blir redusert. Fram til 2015 ble det beregnet et ferietillegg til de som hadde mottatt dagpenger i mer enn åtte uker. Tillegget utgjorde 9,5 prosent av utbetalte dagpenger foregående år, og ble som hovedregel utbetalt etter utløpet av opptjeningsåret, dvs. i månedsskiftet januar-februar. Folketrygdloven § 4-14 ble opphevet 1. januar 2015, slik at det fra og med inntektsåret 2015 ikke lenger ble beregnet ferietillegg av dagpengene.

For at langtidsledige likevel skal ha mulighet for å ta ferie uten å miste dagpengene, ble det med virkning fra og med 1. januar 2016, gjort et unntak fra kravet om å være reell arbeidssøker for dag-

pengemottakere som har mottatt dagpenger i mer enn 52 uker, jf. folketrygdloven § 4-5 tredje ledd. Unntaket innebærer at de dagpengemottakerne som er innvilget lang dagpengeperiode, jf. folketrygdloven § 4-15, og har mottatt dagpenger i mer enn 52 uker, kan ha feriefravær i inntil fire uker med dagpenger. I denne fraværperioden er det også gjort unntak fra oppholdskravet, jf. folketrygdloven § 4-2. Unntaket innebærer ingen utvidelse av dagpengeperioden, men gir mulighet for ferie med dagpenger.

Mange arbeidstakere stod med liten eller ingen feriepengeopptjening i 2020 og 2021, fordi de pga. covid-19-pandemien har vært permitterte eller arbeidsløse i store deler av 2020 og 2021. Dermed ville mange få svært lave eller ingen feriepenger i 2021 og 2022. Dette gjaldt både ledige og permitterte som fortsatt mottar dagpenger, men også arbeidstakere som er tilbake i jobb. På bakgrunn av Stortingets vedtak av hhv. 18. februar og 27. april 2021, anmodningsvedtak nr. 644 og 854–857, ble det besluttet å innføre en midlertidig feriepengeordning for 2021 og 2022.

I Stortingets anmodningsvedtak var det lagt til grunn at dagpengemottakere som kunne ta ferie med dagpenger i inntil fire uker, jf. bestemmelsen i folketrygdloven § 4-5 tredje ledd, ikke skulle omfattes av den midlertidige feriepengeordningen. De som da ble omfattet av den midlertidige feriepengeordningen i 2021, var de som hadde mottatt dagpenger i 2020, de som per 7. juni 2021 hadde mottatt dagpenger i 52 eller færre uker, de som hadde mottatt dagpenger i mer enn 52 uker, men som var tilbake i arbeid før 7. juni, dvs. som ikke mottok dagpenger 7. juni, og de som hadde mottatt dagpenger i mer enn 52 uker og fortsatt mottok dagpenger, men som hadde benyttet adgangen til ferie med dagpenger helt eller delvis i 2020, slik at de ikke hadde en reell adgang til ferie med dagpenger i 2021 fordi mye var brukt opp i 2020. Feriepenger av dagpenger etter den midlertidige ordningen regnes ikke som feriepenger etter ferieloven, og skattlegges som lønn på lik linje med dagpenger for øvrig.

2.3 Departementets vurdering og forslag

Den midlertidige feriepengeordningen knyttes til konsekvensene av pandemien, og skal gjelde midlertidig i en klart avgrenset periode. Den midlertidige feriepengeordningen for 2021 er regulert i § 2-10 i midlertidig forskrift 20. mars 2020 nr. 368 om unntak fra folketrygdloven og arbeidsmiljøloven i forbindelse med covid-19-pandemien. Den midlertidige forskriften av 20. mars 2020 er hjemlet i folketrygdloven § 25-16, som gir hjemmel for å fastsette særregler som følge av bl.a. en pandemi. Forskriften oppheves i utgangspunktet 31. desember 2021. Regjeringen varslet i Prop. 132 S (2020–2021) Endringer i statsbudsjettet 2021 under Arbeids- og sosialdepartementet (økonomiske tiltak i møte med pandemien: midlertidig ordning med feriepenger av dagpenger), at den ville komme tilbake til den midlertidige feriepengeordningen for 2022, i statsbudsjettet for 2022.

Regjeringen har siden budsjettvedtaket i 2015 vært klare på at man ikke ønsker å gjeninnføre en varig feriepengeordning. Den midlertidige feriepengekompensasjonen var knyttet til situasjonen under pandemien, og når man nå er i ferd med å avvikle tiltakene knyttet til denne, er ikke behovet for en midlertidig feriepengeordning like sterkt. Svært mange har også vært permittert deler av perioden, og arbeidsmarkedet begynte å hente seg opp igjen sommeren 2021. De fleste av dem som ble ledige under pandemien, har kommet tilbake i arbeid, og har dermed delvis opptjening av ordinære feriepenger hos arbeidsgiver for utbetaling i 2022. I forslaget til statsbudsjett for 2022 foreslås det derfor at den midlertidige ferieordningen for 2022 i større grad målrettes mot dem som har vært lenge ledige. Som det framgår av forslag til statsbudsjett for 2022, Prop. 1 S (2021–2022) for Arbeids- og sosialdepartementet, foreslås det at feriepenger i 2022 av dagpenger utbetalt i 2021, gis med 9,5 prosent av utbetalte dagpenger i perioden januar til oktober 2021, til de som har mottatt dagpenger i minst 25 uker. Det foreslås videre å innføre et tak på 12 000 kroner. For øvrig foreslås den midlertidige feriepengeordningen videreført slik den var innrettet for 2021, jf. pkt. 2.2.

Det er usikkert om forskriftshjemmelen i folketrygdloven § 25-16 kan benyttes som hjemmel

for en midlertidig feriepengeordning for 2022. Etter departementets vurdering er det mer hensiktsmessig å regulere ordningen i folketrygdloven kap. 4 Dagpenger under arbeidsløshet. Det gjør det lettere å finne fram til bestemmelsen. Ordningen som gjaldt for 2021 krevde et detaljert regelverk, som det var hensiktsmessig å regulere i forskrift. Det samme gjelder ordningen for 2022. Departementet foreslår at det i en ny, midlertidig bestemmelse slås fast at det i 2022 utbetales feriepenger av dagpenger som er utbetalt i 2021, mens departementet gis hjemmel til å gi nærmere regler om ordningen, herunder om vilkår for og beregning av feriepengene, i forskrift. Forskriften utformes i overensstemmelse med forslaget til innretning av den midlertidige feriepengeordningen slik den er beskrevet ovenfor og i forslag til statsbudsjett for 2022, Prop. 1 S (2021–2022) for Arbeids- og sosialdepartementet.

Forslaget til midlertidig feriepengeordning for 2022 vurderes å være i tråd med forpliktelsene etter EØS-retten, og annen internasjonal rett. Formålet med forordning (EF) 883/2004 (trygdeforordningen) er å koordinere trygdeordningene i EØS-statene, ikke å harmonisere dem. Det vil si at EØS-statenes selv kan fastsette vilkårene for rett til dagpenger under arbeidsløshet, herunder vilkår for å kunne få feriepenger av utbetalte dagpenger. Forslaget om en midlertidig feriepengeordning ligger altså utenfor det trygdeforordningen tar sikte på å regulere. Endringen gjelder videre likt for alle dagpengemottakere, og innebærer dermed heller ingen forskjellsbehandling mellom norske borgere og EØS-borgere.

Det vises til lovforslaget, ny § 4-14 i folketrygdloven.

2.4 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Det foreslås at ny § 4-14 trer i kraft 1. januar 2022. I forslaget til statsbudsjett for 2022, Prop. 1 S (2021–2021) for Arbeids- og sosialdepartementet, er utgiftene til feriepenger av dagpenger for 2022 anslått å utgjøre om lag 660 mill. kroner. Noen administrative konsekvenser følger av at den midlertidige feriepengeordningen foreslås noe justert sammenlignet med ordningen for 2021, gjennom nødvendige tilpasninger i Arbeids- og velferdsetatens saksbehandlingssystemer.

3 Avvikling av særregler om dagpenger til fiskere og fangstmenn – folketrygdloven § 4-18 første ledd

3.1 Innledning

I forbindelse med krisen i fiskerinæringen i 1980-årene ble det innført en særregel som åpner for at personer som tidligere har arbeidet som næringsdrivende med fangst og fiske, men blir arbeidsløs fra annet arbeid, kan få lagt til grunn næringsinntekt fra fangst og fiske ved søknad om dagpenger. Hovedregelen er at næringsinntekt ikke gir oppføring til dagpenger, hvilket henger sammen med oppbyggingen av skattesystemet og finansiering av folketrygden. Ettersom krisen i fiskerinæringen, som lå til grunn for at man innførte en særregel, ikke lenger er til stede, foreslås det i forslaget til statsbudsjett for 2022, Prop. 1 S (2021–2022) for Arbeids- og sosialdepartementet å oppheve særregelen i folketrygdloven § 4-18 første ledd.

Forslaget innebærer ingen endringer i den særlige arbeidsløshetsytelsen til fiskere og fangstmenn som blir administrert av Garantikassen for fiskere (A-trygden).

3.2 Gjeldende rett

Dagpenger under arbeidsløshet etter folketrygdloven kapittel 4, gjelder kun for arbeidstakere. Det vil si at næringsdrivende ikke er omfattet av dagpengeordningen. Lottinntekt av fiske regnes som næringsinntekt etter skatte- og trygdereglene, og fiskere med slik inntekt vil dermed i stor grad falle utenfor den ordinære dagpengeordningen.

For fiskere og fangstfolk er det derfor opprettet en egen arbeidsløshetsforsikringsordning som administreres av Garantikassen for fiskere (A-trygd). I A-trygden inngår også lottinntekt i grunnlaget for arbeidsløshetsstrygd, det vil si at den ikke bare vil omfatte arbeidstakere slik som dagpengeordningen. A-trygd kan gis til personer som har hatt fiske eller fangst som hovedyrke, det vil si er oppført på blad B i fiskermanntallet eller som fyller betingelsene for opptak. De nærmere vilkårene for å kunne få A-trygd er gitt i forskrift 1. juni 2011 nr. 565 om dagpenger for fiskere og fangstfolk under arbeidsløshet (A-trygdforskriften).

En særregel i folketrygdloven § 4-18 første ledd, jf. forskrift 16. september 1998 nr. 890 om dagpenger under arbeidsløshet §§ 8-1 til 8-3, gir på visse vilkår fiskere og fangstmenn som har vært omfattet av A-trygden fra Garantikassen for fiskere, men ikke lenger fyller vilkårene for slik A-trygd, adgang til å medregne næringsinntekt fra fangst og fiske ved vurderingen av minsteinntekten og beregningsgrunnlaget for dagpenger under arbeidsløshet. For å være omfattet av denne særregelen må fiskeren/fangstmannen også ha vært oppført i fiskermanntallets blad B og ha blitt arbeidsløs fra arbeid som arbeidstaker utenfor fiske og fangst som har vart i minst tolv uker.

3.3 Høring

Den 19. september 2019 sendte departementet på høring et forslag om å oppheve særregelen om at næringsinntekt fra fangst og fiske kan inngå i minsteinntekten med høringsfrist 15. desember 2019.

Høringsnotatet ble lagt ut på departementets nettsider og sendt til følgende instanser:

Departementene

Arbeids- og velferdsdirektoratet

Sámediggi – Sametinget

Akademikerne

Arbeidsgiverforeningen Spekter

Fellesforbundet

Garantikassen for fiskere

Hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdanna (Unio)

Hovedorganisasjonen Virke

Kommunesektorens organisasjon (KS)

Norges Fiskarlag

Norges Kystfiskarlag

Norsk Sjømannsforbund

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)

Pelagisk Forening

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)

Det kom inn 15 hørings svar. Følgende syv høringsinstanser hadde merknader til saken:

Arbeids- og velferdsdirektoratet

Landsorganisasjonen i Norge (LO)

Norges Fiskarlag

Norges Kystfiskarlag

Pelagisk Forening

Sjømat Norge

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)

Følgende instanser har uttalt at de ikke har merknader til denne endringen:

Forsvarsdepartementet

Helse- og omsorgsdepartementet

Justis- og beredskapsdepartementet

Klima- og miljødepartementet

Landbruks- og matdepartementet

Utenriksdepartementet

Akademikerne

Garantikassen for fiskere

Sjømat Norge og *Arbeids- og velferdsdirektoratet* støtter forslaget. *Arbeids- og velferdsdirektoratet* peker på at en avvikling av denne type særregler er en forutsetning for å få til tilstrekkelig grad av digitalisering av dagpengeområdet.

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS), *Norges Fiskarlag*, *Norges Kystfiskarlag* og *Pelagisk Forening* støtter ikke forslaget om å oppheve særregelen. *YS* og *Norges Fiskarlag* peker på at lottinntekt ikke kan sammenlignes med annen næringsinntekt og at mange fiskere som mottar lottinntekt er i praksis ordinære ansatte på fartøyet.

Landsorganisasjonen i Norge (LO) peker på at forslaget har aspekter av uakseptable innstramminger for gruppen og kan føre til tap av rettigheter.

YS peker på at særregelen innebærer at fiskere relativt sømløst kan bytte mellom å ha fiskeri og landbasert arbeid som hovedinntektskilde, uten at dette går ut over forsikringen mot arbeidsledighet og at denne fleksibiliteten er vesentlig for å opprettholde en effektiv allokering av arbeidskraft i kystsamfunnene.

Norges Fiskarlag mener at særregelen både er grei å forstå og håndheve.

Norges Fiskarlag, *Norges Kystfiskarlag* og *Pelagisk Forening* peker på at selv om det er få som

omfattes av denne særregelen, så er regelen viktig for dem som faktisk omfattes.

Norges Kystfiskarlag mener at selv om situasjonen i dag er ulik fra 80-tallet da særregelen ble til, er regelen fremdeles svært relevant. De begrunner dette med at fiskeryrket fremdeles er et særegent yrke som har svært stor uforutsigbarhet for mange.

Pelagisk Forening peker på at regelen gjør det mindre risikabelt å prøve seg som fisker og av den grunn kan sies å fremme rekrutteringen til yrket, og at dette særlig gjelder kvinnelige fiskere.

3.4 Departementets vurdering og forslag

Innføringen av særregelen for fiskere og fangstmenn var situasjonsbestemt. På midten av 80-tallet var det en nedgang i fiskerinæringen som førte til at mange måtte på land for å få jobb. Med denne særregelen ville disse kunne få regnet med inntekten fra fangst og fiske om de ble ledig fra det landbaserte arbeidet. På begynnelsen av 90-tallet var det svært få stønadsmottakere som fikk inntekten fra fangst og fiske medregnet i minsteinntekten og dagpengegrunnlaget. Begrunnelsen for å ha en slik særregel, ble av den grunn ikke lenger ansett å være til stede.

I et høringsnotat som ble sendt ut 10. februar 1995 foreslo derfor departementet å avvikle særregelen som likestiller næringsinntekt fra fangst og fiske med arbeidsinntekt. Flere høringsinstanser var negativ til dette forslaget og pekte blant annet på at en slik nedgang som man opplevde på 80-tallet lett kunne komme tilbake selv om ordningen i liten grad ble brukt på det daværende tidspunktet. På bakgrunn av høringsinnspillene ble forslaget om å avvikle særregelen ikke fulgt opp videre.

Personer som går over fra selvstendig næringsvirksomhet til arbeidstakerforhold, har generelt ikke dagpengerettigheter på grunnlag av inntekten fra næringsvirksomheten. I utgangspunktet bør rettighetene til dagpenger for den enkelte være lik uavhengig av nærings- og bransjetilknytning.

Departementet er ikke uenig med høringsinstansene som påpeker at lott står i en noe annen stilling enn annen næringsinntekt. Nettopp av den grunn er det opprettet en egen dagpengeordning (A-trygd) for fiskere og fangstmenn som sikrer at de får rett til arbeidsløshetsytelse om de blir arbeidsledig. I A-trygden inngår lott i beregningen av arbeidsløshetstrygden. Mottakere av

lott er således allerede bedre ivaretatt enn andre som mottar næringsinntekt.

I de siste årene har antall fiskere som mottar dagpenger etter særregelen, gått ned. I 2019 var det snakk om 66 personer, en økning fra 34 personer i 2018, men likevel mange færre enn de 264 personer som fikk dagpenger etter denne særregelen i 2003. Dette viser at behovet for å ha en slik særregel i dagpengereglene ikke lenger er til stede. Departementets vurdering er derfor at det nå ikke er noen særlige grunner for at fiskere og fangstmenn skal ha en større rett til å kunne få dagpenger enn andre næringsdrivende.

Særregelen er kompleks, og krever at saksbehandlerne i Arbeids- og velferdsetaten manuelt må innhente informasjon fra fiskermanntallet, og at etaten må ha kjennskap til regelverket for A-trygden som administreres av Garantikassen for fiskere. Særregelen er dermed til hinder for enkel saksbehandling, ved at tekniske løsninger må ta høyde for at både næringsinntekt og sykepenger basert på næringsinntekt kan inkluderes i minsteinntekten og dagpengegrunnlaget.

For å omfattes av særregelen må fiskeren/fangstmannen ha arbeidet i minst tolv uker som arbeidstaker utenfor fiske og fangst, og blitt ledig fra dette arbeidet. Ordningen forutsetter altså at vedkommende har forlatt jobben som fisker eller fangstmann, og gått over til annet arbeid. Særreglene legger altså ikke nødvendigvis særlig til rette for en rekruttering til fiskeryrket.

Den gang særregelen ble innført, var opptjeningsperioden for dagpenger satt til det siste eller tre siste kalenderår før søknadstidspunktet. En dagpengesøker som da kun hadde jobbet utenfor fiske og fangst i inneværende kalenderår, ville dermed uten denne særregelen bare få lagt til grunn arbeid fra perioden med fangst eller fiske hvor lott utgjorde en stor andel av inntekten. Det var dermed den gang et mer reelt behov for særregelen slik at man også kunne få legge til grunn opptjent lott i grunnlaget.

Opptjeningsperioden for dagpenger ble fra 1. juli 2019 flyttet til siste tolv eller 36 måneder før søknadstidspunktet. Dette innebærer at alle arbeidsforhold man har hatt etter at man forlot arbeidet med fangst og fiske, nå inngår i bereg-

ningen. Konsekvensen av denne endringen i beregningsreglene er et enda mindre behov for å opprettholde en særregel knyttet til inntekt fra fangst og fiske.

For å legge til rette for en mest mulig effektiv og raskest mulig behandling av dagpengesaker er det viktig å gjøre endringer som legger til rette for digitalisering av behandlingen av dagpengesaker og en enklere saksbehandling. Særregelen om inntekt fra fangst og fiske er kompleks og meget snever, og det er svært få som omfattes av denne særregelen. Den er ikke digitaliserbar og krever at Arbeids- og velferdsetaten har god kunnskap om regelverk som ligger under Garantikassen for fiskere.

For at dagpengeordningen i størst mulig grad skal kunne forenkles og digitaliseres er det viktig at særregler som det ikke lenger er særskilte grunner for å opprettholde, blir avviklet. Departementet foreslår derfor å oppheve folketrygdloven § 4-18 første ledd.

Forslaget vurderes å være i tråd med forpliktelsene etter EØS-retten, og annen internasjonal rett. Formålet med forordning (EF) 883/2004 (trygdeforordningen) er å koordinere trygdeordningene i EØS-statene, ikke å harmonisere dem. Det vil si at EØS-statenes selv kan fastsette vilkårene for rett til dagpenger under arbeidsløshet. Forslaget gjelder en endring av hvilke ytelser som inngår i vurderingen av rett til dagpenger, som altså ligger utenfor det trygdeforordningen tar sikte på å regulere. Endringen gjelder likt for alle dagpengemottakere, og innebærer dermed heller ingen forskjellsbehandling mellom norske borgere og EØS-borgere.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 4-18 første ledd.

3.5 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Regelverksendringen anslås ikke å ha økonomiske konsekvenser.

Endringen vil lette saksbehandlingen i Arbeids- og velferdsetaten, og kan dermed innebære noe administrativ besparelse.

4 Samordning av dagpenger mot private tjenestepensjonsordninger – folketrygdloven

§ 4-26 første ledd bokstav b

4.1 Innledning

Innføringen av fleksibel alderspensjon fra fylte 62 år fra 2011, innebærer valgfrihet når det gjelder uttakstidspunkt for alderspensjon, og full frihet til å kombinere arbeids- og pensjonsinntekter uten avkorting. I forarbeidene (Ot.prp. nr. 37 (2008–2009) Om lov om endringer i folketrygdloven (ny alderspensjon)) ble det varslet at det må tas stilling til hvordan folketrygdlovens korttidsytelser skal tilpasses de nye reglene, og om disse skal kunne utbetales sammen med fleksibel alderspensjon.

I Prop. 1 S (2010–2011) ble denne problemstillingen nærmere vurdert, og det ble varslet en bred gjennomgang. I Prop. 16 L (2010–2011) om endringer i folketrygdlova og enkelte andre lover (samleproposisjon hausten 2010), ble det fastslått at videreføring av gjeldende regler for samordning for å hindre dobbelte ytelser vil slå urimelig ut. I proposisjonen er det vist til at dette for eksempel vil føre til at personer som har tatt ut alderspensjon ikke vil kunne få dagpenger, mens personer som ikke har tatt ut alderspensjon, vil kunne få dagpenger. Retten til dagpenger opphører ved fylte 67 år.

De nye pensjonsreglene åpner nettopp for å kunne kombinere arbeid og alderspensjon fra folketrygden på nye måter og bygger på et fleksibelt og nøytralt uttak. Det betyr at samlet pensjonsutbetaling forventes å bli den samme, uavhengig av når pensjonsuttaket starter etter fylte 62 år.

Departementet mente det derfor var nødvendig å fjerne dagjeldende regler om at utbetalt alderspensjon skulle føre til reduksjon av dagpenger under arbeidsløshet. Det ble ansett som urimelig og tilfeldig at enkelte, dersom avkorting ble opprettholdt, skulle få en lavere samlet pensjonsutbetaling enn andre som tar ut pensjon senere eller ikke mister arbeid.

For å ta ut privat avtalefestet pensjon (AFP) før fylte 70 år, er det et krav om at det også tas ut alderspensjon fra folketrygden (helt eller delvis).

Fordi AFP i privat sektor således er nært knyttet til fleksibel alderspensjon, og uttaket er nøytralt utformet (opp til 70 år), er vurderingen at det bør være samme løsninger for fleksibel alderspensjon og privat AFP. Dagpenger skal derfor heller ikke samordnes ved utbetaling av privat AFP.

Endringene innebar at en rekke av bestemmelsene i folketrygdloven §§ 4-24 og 4-25 om reduksjon og bortfall av dagpenger ble opphevet.

Ved innføringen av fleksibel alderspensjon i 2011, ble det ikke vurdert om det var behov for å endre reglene om samordning med andre ytelser utenfor folketrygden. Det innebærer at medlemmer av folketrygden som mottar pensjon fra en offentlig tjenestepensjon, offentlig AFP eller alderspensjon fra en privat tjenestepensjon, får avkorting i dagpenger med tilsvarende beløp.

4.2 Gjeldende rett

Det følger av folketrygdloven § 4-26 første ledd bokstav b at når medlemmet mottar alderspensjon fra en privat tjenestepensjonsordning skal dagpengene reduseres med tilsvarende beløp.

Dagpengene skal likevel ikke reduseres i større utstrekning enn at summen per uke av dagpenger og de ytelser det samordnes med, minst svarer til 3 prosent av grunnbeløpet.

4.3 Høring

Den 2. februar 2021 sendte departementet på høring et forslag om at det ikke skal gjøres avkorting i dagpenger for personer som samtidig mottar ytelser fra private tjenestepensjonsordninger, med høringsfrist 20. mars 2021.

Høringsnotatet ble lagt ut på departementets nettsider og sendt til følgende instanser:

Departementene

Arbeids- og velferdsdirektoratet

Akademikerne

Arbeidsgiverforeningen Spekter

Hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdanna (Unio)

Hovedorganisasjonen Virke

Kommunesektorens organisasjon (KS)

Landsorganisasjonen i Norge (LO)

Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)

Det kom inn 14 høringsvar. Følgende syv høringsinstanser hadde merknader til forslaget:

Akademikerne

Aktuarkonsulenters forum

Arbeidsgiverforeningen Spekter

Den Norske Aktuarforening

LO

NHO

Pensjonistforbundet

Følgende instanser har uttalt at de ikke har merknader:

Forsvarsdepartementet

Helse- og omsorgsdepartementet

Justis- og beredskapsdepartementet

Landbruks- og matdepartementet

Samferdselsdepartementet

Utenriksdepartementet

Arbeids- og velferdsdirektoratet

Alle høringsinstansene som hadde merknader, støttet forslaget. *Aktuarkonsulenters forum*, *LO* og *Pensjonistforbundet* mener imidlertid at mottakere av offentlig tjenstepensjon også bør få et tilsvarende unntak. *Pensjonistforbundet* mener at dette er særlig relevant for personer med særaldersgrense. De kan motta særalderspensjon før 67 år, og kan jobbe videre i privat sektor uten avkorting av særalderspensjonen. Offentlig tjenstepensjon kan kombineres fritt med inntekt fra privat sektor, og dersom man blir permittert fra stillingen i privat sektor bør man ha rett på dagpenger på lik linje med øvrige permitterte ansatte.

LO påpeker at de som mottar sjømannspensjon, får redusert sine dagpenger, og ber om at loven endres for denne gruppen også. Sjøfolk kan ta ut sin pensjon og samtidig være yrkesaktiv og motta pensjongivende inntekt både på sjø og land uten at pensjonen blir samordnet med inntekten.

Det er derfor mange sjøfolk som fortsetter å jobbe, helt eller delvis, og samtidig tar ut sjømannspensjon. De har dermed en fleksibilitet når det gjelder å kombinere yrkesaktivitet og pensjon, men får avkortet dagpengene fullt ut om de skulle bli arbeidsledige eller permitterte.

4.4 Departementets vurdering og forslag

Ettersom det er de samme hensynene som ligger til grunn for fleksibelt uttak av pensjon etter private pensjonsordninger som for uttak etter folketrygden, finner departementet det urimelig å opprettholde ulike regler for samordning.

Det samme behovet for endringer i samordningsreglene er ikke til stede på kort sikt for offentlige tjenstepensjoner og offentlig AFP. Offentlig tjenstepensjon er tilpasset reformen, med fleksible uttaksregler som gir lavere årlig pensjon hvis den tas ut tidlig og som fritt kan kombineres med arbeidsinntekt uten avkorting, men omfatter bare arbeidstakere som er født i 1963 eller senere. Sett i lys av at uttak av pensjon fra disse ordningene ikke bygger på de samme prinsippene før ny offentlig tjenstepensjon gradvis innføres fra 2025, foreslår ikke departementet endringer i disse reglene i denne omgang.

Særalderspensjon gis til dem som har særaldersgrense, fra inntil tre år før aldersgrensen fram til de er 67 år. Det gjelder typisk stillinger som er fysisk eller psykisk belastende, for eksempel i politiet eller forsvaret. Særalderspensjon kan kombineres med fortsatt arbeid i privat sektor uten avkorting. Særalderspensjonsordningene har imidlertid ikke vært gjenstand for tilsvarende endringer som andre tjenstepensjonsordninger, og bygger dermed ikke på prinsippet om nøytralt og fleksibelt uttak. Departementet foreslår derfor ikke endringer i disse reglene.

Sjømannspensjon ytes fortsatt som en tidligpensjonsordning og bygger dermed ikke på prinsippet om nøytralt og fleksibelt uttak. Pensjonsordningen for arbeidstakere til sjøs ble lagt om fra 2020 og den nye ordningen har nøytrale og fleksible uttaksregler. Den nye ordningen gjelder imidlertid kun for nye medlemmer etter 1. januar 2020 og eksisterende medlemmer under 50 år. I mange år framover vil de som er i en alder hvor de kan motta sjømannspensjon, få pensjon fra tidligpensjonsordningen. Sett i lys av at uttak av pensjon etter denne ordningen ikke bygger på de samme prinsippene som folketrygden og de øvrige private tjenstepensjonsordningene, foreslår ikke

departementet endringer for mottakere av sjømannspensjon i denne omgang.

Departementet foreslår på denne bakgrunn å oppheve folketrygdloven § 4-26 første ledd bokstav b.

4.5 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet foreslår at lovendringen i dette punktet trer i kraft straks.

Ifølge NHO vil arbeidstakere som har startet uttak av privat tjenstepensjon tidligere og som

har rett til dagpenger, i praksis stoppe pensjonsutbetalingen så lenge de mottar dagpenger. De nøytrale uttaksreglene innebærer at samlet pensjonsutbetaling i liten grad endres som følge av dagens avkortingsregler for personer som stopper pensjonsutbetaling, men kan gi store likviditetsproblemer for personer som må gå fra å motta arbeidsinntekt og tjenstepensjon til bare å motta dagpenger.

Forslaget antas dermed å ikke ha konsekvenser av betydning for dagpengeutbetalingene, og heller ingen administrative konsekvenser.

5 Endringer i stønad til behandling hos logoped og audiopedagog – folketrygdloven § 5-10

5.1 Innledning

Endringen som foreslås er del av en større gjennomgang av refusjonsordningen for selvstendig næringsdrivende logopeder og audiopedagoger.

Folketrygdens refusjonsordning for undersøkelse og behandling hos selvstendig næringsdrivende logopeder og audiopedagoger har vært under vurdering i flere tiår, og lov og forskrift som regulerer stønadsområdet har ikke blitt revidert i tråd med utvikling innenfor fagfeltet og i tråd med utvikling på øvrige stønadsområder i folketrygden. Endringer i praksis er nedfelt i rundskriv, og dette har ført til at dagens praksis ikke har tilstrekkelig grunnlag i lov og forskrift.

I Opptappingsplan for habilitering og rehabilitering 2017–2019 (heretter Opptappingsplanen) har regjeringen definert et mål om enklere tilgang til logopedtjenester og beskrevet enkelte utfordringer ved dagens ordning:

«Tjenester som logopeder yter kan defineres inn under helselovgivningen og opplæringslovgivningen. Videre kan tjenestene ytes både i kommunal og fylkeskommunal regi, i regi av helseforetak og av privatpraktiserende logopeder finansiert av folketrygden. De ulike måtene å finansiere og organisere tjenestetilbudet på har bidratt til uklare ansvarslinjer, underdimensjonering av tjenestetilbudet og at enkelte brukere og brukergrupper opplever å falle mellom to stoler.»

Regjeringen varslet i Opptappingsplanen et arbeid med å utrede rammebetingelsene for logopedtjenester i kommunene. Som en del av dette arbeidet ble det gjort mindre endringer i regelverket for at brukerne skulle få raskere tilgang til logoped. Dette ble gjort i påvente av en større gjennomgang av regelverket for at dette skal bli i tråd med oppdatert faglig kunnskap og krav til samhandling og veiledning av andre faggrupper. Regjeringen varslet videre et arbeid for å definere tydeligere roller og ansvar for logopedtjenester innen rehabilitering- og habiliteringsfeltet. Dette ville inkludere en gjennomgang av regelverket for refusjon til privatpraktiserende logopeder og audiopedagoger. Departementet ga i

Tildelingsbrevet til Helsedirektoratet for 2019 følgende oppdrag: «Direktoratet skal utrede endringer i regelverket og takster for logopedtjenester i kommunen for å bidra til å knytte disse tjenestene tettere til kommunen og vurdere tiltak som vil knytte logopedene nærmere kommunene, samt gjennomgå logopedenes takster og foreslå endringer som bidrar til bedre måloppnåelse.»

Helse- og omsorgsdepartementet har vurdert Helsedirektoratets forslag til endringer i regelverket for retten til stønad til undersøkelse og behandling hos logoped og audiopedagog.

Endringene som ble foreslått i høringsnotatet inngår i oppfølgingen av tiltak som ble varslet i Opptappingsplanen. En del av oppfølgingen er behovet for å modernisere og forenkle lovbestemmelsen. Departementet har sett på ordlyden i folketrygdloven § 5-10 og foreslår at ordene «språk og taledefekter» fjernes. Begrepet «språk og taledefekter» er negativt ladet og kan oppleves av den enkelte som nedsettende. Det vises til kapittel 3 og 4. Forslag til ny forskrift fastholdes som foreslått i høringsnotatet med unntak fra hovedregelen om kravet til fysisk undersøkelse når dette er tilstrekkelig dokumentert ut fra individuelle hensyn. Strukturendring på tidstakstene opprettholdes, men det åpnes for å bruke noe mere tid på undersøkelse og behandling enn det som er foreslått i høringsnotatet.

5.2 Høringen

Høringsnotat med forslag til endring i folketrygdloven § 5-10 og ny forskrift om stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos logoped og audiopedagog ble sendt på høring 25. mars 2021 med høringsfrist 25. juni 2021. Bakgrunnen for at forslag til ny forskrift ble sendt på høring samtidig med lovforslaget, er at de nye reglene må tre i kraft fra 1. januar 2022. Av pedagogiske hensyn anså departementet det også som hensiktsmessig at høringsinstansene kunne se forslag til endring i lov og forslag til ny forskrift i sammenheng.

Høringsnotatet ble lagt ut på departementets nettsider og sendt til følgende instanser:

Departementene

Arbeids- og velferdsdirektoratet
 Barneombudet
 Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet (Bufdir)
 Datatilsynet
 Direktoratet for e-helse
 Digitaliseringsdirektoratet (Digdir)
 Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap
 De regionale kompetansesentre for rusmiddel-spørsmål
 Folkehelseinstituttet
 Forbrukertilsynet
 Forbrukerrådet
 Helsedirektoratet
 Helseøkonomiforvaltningen (HELFO)
 Høgskoler med helsefaglig utdanning
 Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)
 Konkurransetilsynet
 Kriminalomsorgsdirektoratet
 Likestillings- og diskrimineringsnemnda
 Likestillings- og diskrimineringsombudet
 Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten
 Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helse-arbeid
 Nasjonalt senter for erfaringskompetanse innen psykisk helse
 Norges forskningsråd
 Norsk Pasientskadeerstatning (NPE)
 Pasient- og brukerombudene
 Personvernemnda
 Regionsentrene for barn og unges psykiske helse
 Regjeringsadvokaten
 Senter for medisinsk etikk
 Skattedirektoratet
 Statens helsetilsyn
 Statens legemiddelverk
 Statens pensjonskasse
 Statens seniorråd
 Statistisk sentralbyrå (SSB)
 Statsforvalterne
 Sysselmannen på Svalbard (nå Sysselmasteren på Svalbard)
 Universitetene
 Utdanningsdirektoratet

Riksrevisjonen
 Samediggi – Sametinget
 Sivilombudsmannen (nå Sivilombudet)

De fylkeskommunale eldrerådene

Fylkeskommunene
 Helse- og sosialombudet i Oslo
 Kommunene

De regionale helseforetakene
 Helseforetakene
 Innovasjon Norge

ADHD Norge
 Akademikerne
 Arbeidsgiverforeningen Spekter
 Aurora, Støtteforeningen for mennesker med psykiatriske helseproblem
 Autismeforeningen i Norge
 Actis
 Bedriftsforbundet
 Bipolarforeningen
 Delta
 Den norske Advokatforening
 Den norske Dommerforening
 Den norske jordmorforening
 Den norske legeforening
 Den norske tannlegeforening
 Fagforbundet
 Fellesorganisasjonen FO
 Finans Norge
 Forskningsstiftelsen FAFO
 Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO)
 Frelsesarmeen
 Helsetjenestens Lederforbund
 Hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede (Unio)
 Hovedorganisasjonen Virke
 Hvite Ørn – interesse og brukerorganisasjon for psykisk helse
 Innvandrernes Landsorganisasjon, INLO
 JURK
 Juss-Buss
 Jussformidlingen
 Jusshjelpa
 Kirkens bymisjon
 Kommunal landspensjonskasse (KLP)
 Kreftforeningen
 KS Bedrift
 Landsforeningen for forebygging av selvskading og selvmord
 Landsforeningen for hjerte- og lungesyke
 Landsforeningen for pårørende innen psykisk helse
 Landsorganisasjonen i Norge (LO)
 Landsforeningen we shall overcome
 Mental Helse Norge
 Mental Helse Ungdom
 MIRA-senteret
 Nasjonalforeningen for folkehelsen

NHO Service
 Norges Handikapforbund
 Norges Juristforbund
 Norges kommunerevisorforbund
 Norges Tannteknikerforbund
 Norsk Audiopedagogforening
 Norsk Ergoterapeutforbund
 Norsk forbund for utviklingshemmede
 Norsk forening for psykisk helsearbeid
 Norsk Fysioterapeutforbund
 Norsk Kiropraktorforening
 Norsk logopedlag
 Norsk Lymfødemforening
 Norsk Manuellterapeutforening
 Norsk Pasientforening
 Norsk psykiatrisk forening
 Norsk forening for rus- og avhengighetsmedisin
 Norsk Psykologforening
 Norsk rådmannsforum
 Norsk sykehus og helsetjenesteforening
 Norsk Sykepleierforbund (NSF)
 Norsk Tannpleierforening
 Norsk Tjenestemannslag (NTL)
 Norsk Tourette Forening
 Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
 Opus Systemer AS
 Organisasjonen Voksne for Barn
 Parat
 Parat Helse
 Pensjonistforbundet
 Praksiseierforeningen
 Private sykehus
 Privatpraktiserende Fysioterapeuters Forening
 proLar
 Pårørendealliansen
 Ressurssenter for omstilling i kommunene (RO)
 Revisorforeningen
 ROS (rådgivning om spiseforstyrrelser)
 Rådet for psykisk helse
 SAFO – Samarbeidsforumet av funksjons-
 hemmedes organisasjoner
 SINTEF Helse
 Spiseforstyrrelsesforeningen
 Spilleavhengige i Norge
 Stiftelsen Fransiskushjelpen
 Stiftelsen iOmsorg
 Utdanningsforbundet
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)

Det kom inn 17 hørings svar, hvorav 13 høringsinstanser hadde merknader i saken. Av de som uttalte seg til lovforslaget, uttrykte alle unntatt én full støtte til dette. Høringsinstanser med merknader til høringsnotatet var:

Helsedirektoratet
 Universitetet i Oslo (UIO) – Institutt for spesialpedagogikk
 Assosiasjonsmetoden audiopedagog Yasmin Zaidan
 Audiografforbundet
 HLF – («Norges største organisasjon for mennesker med funksjonsnedsettelse»)
 Jussformidlingen i Bergen
 Norges Parkinsonforbund
 Norsk afasiforbund
 Norsk Audiopedagogisk Forening
 Norsk Forbund for Utviklingshemmede
 Norsk interesseforening for stamming og løpsk tale
 Norsk logopedlag
 Norsk Sykepleierforbund (NSF)
 Høringsinstansene uten merknader var:
 Arbeids- og velferdsdirektoratet
 Regjeringsadvokaten
 Statistisk sentralbyrå (SSB)
 Skatteetaten

5.3 Gjeldende rett

5.3.1 Regulering i lov

Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)

Kommunene har etter helse- og omsorgstjenesteloven ansvar for å sørge for nødvendige helse- og omsorgstjenester til de som oppholder seg i kommunen. For å oppfylle ansvaret skal kommunen etter § 3-2 nr. 4 og 5 tilby utredning, diagnostisering og behandling og sosial, psykososial og medisinsk habilitering og rehabilitering. Logoped- og audiopedagogtjenester kan inngå som nødvendige tjenester i tilbudet om habilitering.

Lov om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (opplæringslova) og lov om barnehager (barnehageloven)

Etter bestemmelsene i opplæringslova kapittel 4A, 5 og 13, og etter barnehageloven kapittel VII, har kommunen eller fylkeskommunen plikt til å gi spesialundervisning til barn, ungdom og voksne som fyller vilkårene for dette. For voksne gjelder retten bare ved grunnskoleopplæring og ved utvikling og vedlikehold av grunnleggende ferdigheter. Logopedhjelp kan inngå som en del av det spesialpedagogiske tilbudet, avhengig av hva som følger av enkeltvedtaket om spesialundervisning.

Lov om folketrygd (folketrygdloven)

Etter folketrygdloven § 5-10 første ledd yter trygden stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling for språk- og taledefekter hos logoped og audiopedagog. Det er etter folketrygdloven § 5-1 fjerde ledd et vilkår for rett til stønad at tjenesteyter har direkte oppgjør. Det er etter § 5-10 andre ledd et vilkår for rett til stønad at medlemmet er henvist fra lege. Behandlingen må være av vesentlig betydning for medlemmets sykdom og funksjonsevne. Stønad ytes etter fastsatte satser, jf. bestemmelsens tredje ledd. Retten til stønad etter folketrygdloven § 5-10 er sekundær til annen lovgivning. Dette følger av folketrygdloven § 5-1 tredje ledd som lyder:

«I den utstrekning det offentlige yter stønad etter annen lovgivning, ytes det ikke stønad etter dette kapitlet».

Departementet har etter § 5-10 fjerde ledd vedtatt forskrifter om stønad etter bestemmelsen. Det vises til forskrift om stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling for språk- og taledefekter hos logoped og audiopedagog omtalt under punkt 5.2.1.

5.4 Regulering i forskrift

Forskrift om stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling for språk- og taledefekter hos logoped og audiopedagog

Stønadsordningen er nærmere regulert i forskrift 18. april 1997 nr. 329 om stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling for språk- og taledefekt hos logoped og audiopedagog. Forskriften gir nærmere bestemmelser om vilkår for stønad til undersøkelse og behandling hos logoped og audiopedagog ved sykdom, skade eller lyte.

Kapittel I angir reglene for stønad, omfang av stønaden som gis, dekning av reiseutgifter for behandler og krav til kompetanse hos yrkesutøveren. Etter forskriften § 1 er det et vilkår for stønad at det foreligger henvisning fra lege og at behandlingen må være av vesentlig betydning for medlemmets sykdom og funksjonsevne. Det framgår av forskriften § 2 at stønad ytes bare for behandling som skjer individuelt. Det kan likevel ytes stønad til gruppebehandling dersom det med rekvisisjon fra legen følger tilrådning fra logoped eller audiopedagog om slik behandling. I forskriften § 3 framkommer bestemmelsen om at

medlemmet må innhente forhåndstilsagn fra Helsedirektoratet eller det organ Helsedirektoratet bestemmer (Helfo) før behandlingen starter opp. Dersom det er klart at forhåndstilsagn vil bli gitt, kan likevel behandlingen starte før forhåndstilsagn er gitt. I forskriften § 4 framgår det at det kan gis tilsagn på opptil 25 behandlinger på 30 eller 55 minutter. Dersom medlemmet har behov for ytterligere behandlinger kan dette kun gis etter ny begrunnet søknad fra lege, logoped eller audiopedagog. I forskriften § 7 stilles det som vilkår for stønad at logopeden eller audiopedagogen som utfører undersøkelse og behandling har offentlig norsk eksamen, eller har tillatelse fra Helsedirektoratet til å utføre undersøkelse og behandling for trygdens regning. I motsetning til de andre yrkesgruppene som folketrygden yter stønad til behandling hos etter bestemmelsene i folketrygdloven kapittel 5, er logopeder og audiopedagoger ikke omfattet av autorisasjonsordningen for helsepersonell etter helsepersonelloven § 48.

Forskriftens kapittel II har bestemmelser om takster. Bestemmelsene i dette kapitlet er ikke endret på flere tiår. Helsedirektoratet har derfor gitt merknader til forskrift om stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling for språk- og taledefekter hos logoped og audiopedagog i Rundskriv til folketrygdloven § 5-10: Logoped/Audiopedagog <https://lovdata.no/nav/rundskriv/r05-10>. Som vedlegg 1 til dette rundskrivet er en oversikt over honorartakster for undersøkelse og behandling hos logoped og audiopedagog.

5.5 Forslag om endring i folketrygdloven § 5-10

5.5.1 Høringens forslag til endringer i § 5-10

Helse- og omsorgsdepartementet sendte 25. mars 2021 på høring forslag om endringer i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) § 5-10 sammen med forslag til ny forskrift om stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos logoped og audiopedagog. Etter gjeldende bestemmelses første ledd yter trygden stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling for språk og taledefekter hos logoped og audiopedagog. Det ble foreslått at begrepene «språk- og taledefekter» fjernes.

Høringsinstansenes syn

Et flertall av høringsinstansene støtter forslaget. Dette gjelder både lovforslaget og forslag til ny

forskrift. De fleste høringsinstansene uttaler seg i hovedsak om forslaget til ny forskrift.

Når det gjelder forslaget til lovendring, uttrykker høringsinstansene i all hovedsak full støtte til forslaget. For eksempel uttaler *Norsk Audiopedagogisk Forening*:

«Norsk audiopedagogisk forening støtter i all hovedsak de foreslåtte endringer». De uttaler at de er «positive til at begrepet «språk- og taledefekter» fjernes.»

Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) uttaler:

«NFU er positive til at ordlyden i folketrygdloven § 5-10 og tilhørende forskrift endres. Vi mener det er nødvendig at ordlyden «språk- og taledefekter» endres og har ikke innvendinger til at den fjernes.»

Norsk sykepleierforbund (NSF) uttaler:

«Vi stiller seg bak de foreslåtte endringene, med noen kommentarer til forskriftsbestemmelsene.»

Jussformidlingen i Bergen uttaler:

«Jussformidlingen stiller seg bak det overordnede formålet bak endringsforslaget om å harmonisere lov- og forskrift med gjeldende praksis i folketrygdloven. Videre er støttet vi endringsforslaget der hvor unødvendig byråkratisk merarbeid fjernes for å sikre brukerne enklere og bedre tilgang til audiopedagog- og logopedtjenester. Loven og dens forskrift har lenge hatt et behov for å moderniseres og vi mener endringsforslaget er et skritt i riktig retning, men det gjenstår likevel en del arbeid og avklaring av spørsmål før formålet om å tilby enklere tilgang til audiopedagog og logopedtjenester sikres. Vi støtter derfor departementets videre arbeid for å ivareta at de som har behov for audiopedagog og logopedtjenester sikres dette.»

Norsk logopedlag uttaler:

«NLL er enig i at det er behov for en revidering og oppdatering av dagens regelverk. Vi mener at mange av forslagene i høringsnotatet vil være positive, både for brukere av våre tjenester og logopeders mulighet til å sikre faglig kvalitet i disse tjenestene. Dette gjelder sær-

skilt: Fjerning av presiseringen av hvilke vansker det gis stønad for.»....

Helsedirektoratet uttaler:

«Helsedirektoratet støtter forslagene til endring i lov og forskrift. Formålet er å oppdatere og forenkle folketrygdens regler for stønad slik at lov- og forskrift gir en tydelig ramme for stønadsordningen og forvaltningen av denne. Dette er fra vår side etterlengtede endringer som er viktige både for brukere, logoped, audiopedagoger og Helfo. Med de foreslåtte endringene får vi et enklere og tydeligere regelverk.»

5.5.2 Departementets vurdering og forslag

Departementet mener med støtte fra et klart flertall av høringsinstansene at det er behov for å modernisere og forenkle lovbestemmelsen i tråd med forslaget som var på høring, og redegjør for dette i det følgende.

Departementet foreslår at avgrensningen av stønadsordningen til undersøkelse og behandling «for språk- og taledefekter» fjernes. Begrepet «språk- og taledefekter» er negativt ladet og kan oppleves av den enkelte som nedsettende. I Rundskriv til folketrygdloven § 5-10: Logoped/Audiopedagog har Helsedirektoratet siden 2008 benyttet «språk- og talevansker» i stedet for «språk- og taledefekter». «Språk- og talevansker» er imidlertid ikke fullt ut beskrivende for hvilke tilstander det gis stønad til i dag. Dersom man skulle oppdatere avgrensningen i tråd med faglig utvikling og praksis, ville man kunne erstatte «språk- og taledefekter» med «språk-, tale-, kommunikasjons- og svelgvansker». En slik avgrensning vil imidlertid gi nye gråsoner. Eksempelvis henvises pasienter til logoped også på grunn av vansker med munnmotorikk og pust, og gitt ordlyden ovenfor, vil pasienter med slike vansker falle utenfor. Ved å definere tydeligere hvilke vansker det gis stønad for, trekker man en grense mellom hvilke vansker som er innenfor stønadsordningen og hvilke vansker som er utenfor stønadsordningen.

På de fleste andre stønadsområder er det ikke nærmere definert hvilke diagnoser og vansker som gir rett til stønad, men vilkårene knyttes til behandlerens kompetanse, at pasienten er henvist, at behandlingen skal være nødvendig på grunn av sykdom, skade eller lyte og være av vesentlig betydning for pasientens funksjonsevne. Dette er vilkår som følger av formålsbestemmelsen i folke-

trygdloven § 5-1 og av de enkelte stønadsbestemmelserne.

Departementet vurderer det som viktig at logoped og audiopedagoger kan bistå med sin kompetanse til undersøkelse og behandling av pasienter som blir henvist fra lege på grunn av sykdom, skade eller lyte. Departementet foreslår derfor å fjerne presiseringen av hvilke vansker det gis stønad for (språk- og taledefekt). Dette kan medføre at grupper som tidligere er blitt definert som utenfor folketrygdens dekningsområde, fordi det ikke gjelder undersøkelse og behandling «for språk- og taledefekt», kan defineres som innenfor. I praksis vil dette likevel ikke få økonomiske konsekvenser da disse gruppene allerede er innlemmet i Rundskriv til folketrygdloven § 5-10: Logoped/Audiopedagog og mottar stønad i dag. Det som avgjør retten til stønad er om behandlingen er av vesentlig betydning for sykdom og funksjonsevne. I forslag til ny forskrift blir regelverket oppdatert og tydeliggjort.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 5-10.

5.6 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

De språklige endringene kan medføre at grupper som tidligere er blitt definert som utenfor folketrygdens dekningsområde, fordi det ikke gjelder undersøkelse og behandling «for språk- og taledefekt», defineres som innenfor. I praksis vil dette likevel ikke få økonomiske konsekvenser da disse aktuelle gruppene allerede er innlemmet i Rundskriv til folketrygdloven § 5-10: Logoped/Audiopedagog og mottar stønad i dag. Det som avgjør retten til stønad, er om behandlingen er av vesentlig betydning for sykdom og funksjonsevne.

Takstendringene som foreslås i forskriften kan gjennomføres innenfor en provenynøytral ramme.

Det foreslås at endringene trer i kraft 1. januar 2022.

6 Nytt unntak fra varighetsbegrensningen for arbeidsavklaringspenger ved lang ventetid på behandling – folketrygdloven § 11-12 andre ledd

6.1 Innledning

Arbeidsavklaringspenger (AAP) skal sikre inntekt for personer med nedsatt arbeidsevne som har behov for aktiv behandling eller arbeidsrettet tiltak, eller får annen oppfølging i Arbeids- og velferdsetaten med sikte på å skaffe seg eller beholde arbeid. Det er et vilkår at arbeidsevnen er nedsatt med minst halvparten, og sykdom, skade eller lyte må være en vesentlig medvirkende årsak til den nedsatte arbeidsevnen. Arbeidsavklaringspenger kan gis i inntil tre år med mulighet til forlengelse i inntil to år etter egne unntaksbestemmelser, jf. folketrygdloven § 11-12. Forlengelse av stønadperioden kan gis dersom en mottaker av arbeidsavklaringspenger først etter langvarig utredning har kunnet begynne med medisinsk behandling og/eller arbeidsrettet tiltak, eller der mottaker har vært forhindret fra å kombinere medisinsk behandling og arbeidsrettet tiltak, jf. folketrygdloven § 11-12 andre ledd.

Departementet foreslår nå å innføre en ny unntaksmulighet fra varighetsbegrensningen på tre år. Folketrygdloven § 11-12 andre ledd bokstav a foreslås endret slik at det også skal kunne gis forlenget stønadperiode dersom mottaker først *etter lang ventetid på behandling* i helsevesenet har begynt med hensiktsmessig medisinsk behandling og/eller arbeidsrettet tiltak. Unntak skal også kunne gis dersom en mottaker både har gjennomgått utredning og har ventet på behandling, og utredningen og ventetid på behandling samlet sett har tatt lang tid.

6.2 Gjeldende rett

Arbeidsavklaringspenger er en tidsbegrenset helserelatert ytelse i folketrygden. Det følger av folketrygdloven § 11-12 første ledd at arbeidsavklaringspenger kan gis så lenge det er nødvendig for at mottakeren skal kunne gjennomføre fastsatt aktivitet med sikte på å komme i arbeid,

men likevel ikke lenger enn tre år (ordinær stønadperiode).

Det er gitt unntak fra varighetsbegrensningen i § 11-12 andre og tredje ledd. Det følger av andre ledd at stønadperioden kan forlenges i inntil to år dersom:

- a) medlemmet først etter langvarig utredning har begynt med hensiktsmessig medisinsk behandling og/eller arbeidsrettet tiltak, eller
- b) medlemmet har vært forhindret fra å kombinere medisinsk behandling og arbeidsrettet tiltak.»

For begge disse alternativene er det en forutsetning at sykdom, skade eller lyte er hovedårsak til at mottakers arbeidsevne ikke er avklart mot arbeid eller uføretrygd.

Stønadperioden kan også forlenges i inntil to år dersom mottaker deltar på opplæringstiltak, jf. § 11-12 tredje ledd. For dette unntaket gjelder ikke kravet om at sykdom, skade eller lyte er hovedårsak til at mottakers arbeidsevne ikke er avklart mot arbeid eller uføretrygd.

Unntaket i § 11-12 andre ledd bokstav a åpner for forlengelse av stønadperioden dersom mottaker har vært gjennom langvarig utredning. Det er situasjoner der avklaringsprosessen er forsinket av utredningen, og hvor denne forsinkelsen er så lang at den resterende delen av ordinær stønadperiode ikke gir tilstrekkelig tid til behandling og/eller tiltaksdeltakelse, og avklaring. På bakgrunn av forarbeidene, Prop. 74 L (2016–2017), har praksis lagt til grunn at varigheten av utredningen må ha hatt en lengde på ett til to år for at denne skal vurderes som å ha vært langvarig.

Ut fra ordlyden i vilkåret «langvarig utredning» inkluderer dette vilkåret ventetid i helsevesenet under selve utredningsperioden, men ikke ventetid på behandling etter at mottaker er ferdig utredet. Tilsvarende forståelse er lagt til grunn i praktiseringen av dette unntaket. Denne tolkningen støttes av forarbeidene, Prop. 74 L (2016–

2017), der lange ventetider hos lege eller på sykehus mens mottaker er under utredning, nevnes som forhold som kan gi lang utredningstid.

6.3 Høring

6.3.1 Høringsinstanser

Høringsnotatet om *forslag til nytt unntak fra maksimal varighet for arbeidsavklaringspenger – mulighet til forlengelse av stønadperioden ved langvarig ventetid på behandling* ble sendt på alminnelig høring 23. april 2021 med høringsfrist 23. juli. Høringen ble offentliggjort på departementets hjemmesider. Departementet mottok 39 hørings svar.

Høringsnotatet ble sendt direkte til følgende høringsinstanser:

Departementene

Arbeids- og velferdsdirektoratet
Barneombudet
Datatilsynet
Husbanken
Statens helsetilsyn
Statens pensjonskasse (SPK)
Statistisk sentralbyrå (SSB)
Statsforvalterne
Trygderetten

Høgskulen i Volda
Høgskolen i Østfold
Høgskulen på Vestlandet
Lovisenberg diakonale høgskole
Nord universitetet
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU)
Oslo Met – storbyuniversitetet

Universitetet i Agder
Universitetet i Bergen
Universitetet i Oslo
Universitetet i Tromsø

Riksrevisjonen
Samediggi – Sametinget
Sivilombudsmannen (nå Sivilombudet)

Kommunene

Akademikerne
Aleneforeldreforeningen
Arbeid og inkludering (bransjeforening i NHO Service og Handel)

Arbeidsgiverforeningen for Vekst- og atfføringsbedrifter (ASVL)
Arbeidsgiverforeningen Spekter
AAP- aksjonen
Den Norske Advokatforening
Den Norske Aktuarforening
Den Norske Dommerforening
Den norske legeförening
Fellesorganisasjonen (FO)
Finans Norge
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO)
Gatejuristen
Hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede (Unio)
Hovedorganisasjonen Virke
Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK)
Jussbuss i Oslo
Jussformidlingen i Bergen
Jusshjelpa i Nord-Norge
Kirkens bymisjon
Kreftforeningen
Kommunesektorens organisasjon (KS)
Kommunal landspensjonskasse (KLP)
Landsforeningen for hjerte- og lungesyke (LHL)
Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Landsrådet for arbeid til yrkeshemmede (LAFY)
Nasjonal kompetansetjeneste for sjeldne diagnoser (NKSD)
Norges Blindforbund
Norges Handikapforbund (NHF)
Norsk atfføringsforum
Norsk forening for psykisk helsearbeid
Norsk tjenestemannslag (NTL)
Norsk trygdemedisinsk forening (Ntmf)
Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
Personskadeforbundet LTN
Rehabiliteringssenteret AiR
Rettspolitisk forening (RPF)
Rusmisbrukernes Interesseorganisasjon (RIO)
Rådet for psykisk helse
Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO)
Senter for seniorpolitikk
SENO – Supported Employment Norge
Uføres Landsorganisasjon (ULO)
Unge funksjonshemmede
Velferdsalliansen EAPN Norway
Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)

Det kom inn 41 hørings svar, hvorav 30 høringsinstanser hadde merknader til saken:

Arbeids- og velferdsdirektoratet
Statens helsetilsyn
Bergen kommune

Oslo kommune
Stavanger kommune

Akademikerne
Akademikerne i Nav
Arbeid og Inkludering i NHO Service og Handel
AAP-aksjonen
EL og IT forbundet (Rogaland elektromontørforening)
Fellesorganisasjonen (FO)
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO)
Hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede (Unio)
Juridisk rådgivning for kvinner (JURK)
Jussbuss
Jussformidlingen i Bergen
Kommunal Landspensjonskasse (KLP)
LO Norge
ME-foreldrene
Nasjonalt kompetansesenter for sjeldne diagnoser
Norges ME-forening
Norsk forbund for utviklingshemmede (NFU)
Norsk Psykologforening
Norsk trygdemedisinsk forening
Parat Nav
Rettspolitisk forening
Spafo (Spondyloartrittforbundet Norge)

I tillegg hadde én privatperson merknader. Følgende instanser har uttalt at de ikke har merknader:

Justis- og beredskapsdepartementet
Forsvarsdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Klima- og miljødepartementet
Landbruks- og matdepartementet
Samferdselsdepartementet
Utenriksdepartementet

Statsforvalteren i Møre og Romsdal
Statens jernbanetilsyn
Statistisk sentralbyrå (SSB)

Trondheim kommune

6.3.2 Høringsnotatet

I høringsnotatet ble det foreslått å endre folketrygdloven § 11-12 andre ledd bokstav a slik at det skal kunne gis forlenget stønadperiode dersom mottaker først *etter langvarig ventetid på behandling* i helsevesenet har begynt med hensiktsmessig medisinsk behandling og/eller arbeidsrettet tiltak. Det ble foreslått at ventetiden må ha vart

om lag ett år for å anses som langvarig. Departementet foreslo at behandlingen må være vitenskapelig dokumentert og anerkjent. Departementet påpekte i høringsnotatet at unntaksvurderingen må være knyttet til behandling som har til hensikt å øke funksjonsevnen til arbeid. Behandling for å opprettholde funksjon eller unngå forverring av tilstanden skulle ikke omfattes. Videre ble det foreslått at ventetid for utprøving av riktig medisin bør omfattes, men ikke utredning/behandling for å utelukke en tilstand. Det ble påpekt i høringsnotatet at det skal kunne legges vekt på om det har vært mulig å gjennomføre annen aktivitet i påvente av behandlingen. Det ble videre foreslått at ventetiden må dokumenteres. Departementet foreslo også at unntak skal kunne gis ved kombinasjon av langvarig utredning og langvarig ventetid på behandling i helsevesenet.

6.3.3 Høringsuttalelser

I all hovedsak er høringsinstansene positive til lovforslaget. Flere høringsinstanser har likevel hatt merknader til enkelte deler av lovforslaget. Blant annet er det skepsis til at ventetiden må være så lang som om lag ett år, hvordan departementet har rammet inn hvilken behandling som skal gi rett til unntak, samt at det i unntaksvurderingen skal kunne legges vekt på om det har vært mulig å gjennomføre annen aktivitet i påvente av behandlingen. I tillegg påpeker noen at det ikke må stilles for strenge krav til dokumentasjon.

Flere av høringsinstansene adresserer regjeringens endringene av 2018 generelt og ber om reversering av endringene, herunder regelen om at stønadperioden etter unntak er begrenset til to år. Enkelte påpeker generell mangelfull oppfølging i Arbeids- og velferdsetaten for AAP-mottakere, lange saksbehandlingstider i etaten, og dårlig samspill mellom etaten og helsevesenet. I tillegg er det flere som mener regjeringen må gjøre noe med de lange ventetidene i helsevesenet. Siden disse innspillene gjelder AAP-ordningen, Arbeids- og velferdsetaten og helsevesenet i stort og ikke knytter seg til selve lovforslaget som fremmes her, vil departementet ikke kommentere disse ytterligere.

6.4 Departementets vurdering og forslag

6.4.1 Om forslaget

Perioden en mottaker får arbeidsavklaringspenger skal benyttes best mulig av mottaker og Arbeids- og velferdsetaten. Mottaker har aktivi-

tets- og medvirkningsplikt, jf. folketrygdloven § 11-7, og Arbeids- og velferdsetaten har et ansvar for å følge opp og avklare mottakerens arbeidsevne, jf. folketrygdloven § 11-11 og arbeids- og velferdsforvaltningsloven § 14 a. Mottaker og etaten skal i samarbeid utarbeide en aktivitetsplan. Aktivitetsplanen skal inneholde et konkret opplegg for hvordan mottakers arbeidsevne skal avklares. Aktiviteten skal tilpasses mottakers funksjonsnivå.

Aktivitetskrav kan eksempelvis oppfylles gjennom deltakelse i arbeidsrettet tiltak, deltakelse i kompetansehevende tiltak (opplæring), medisinsk behandling eller egentrening.

Som det framgår av forarbeidene til folketrygdloven § 11-12, Prop. 74 L (2016–2017), er det et mål om større grad av samtidighet mellom arbeidsrettet aktivitet og medisinsk behandling under stønadsløpet.

Noen ganger er det ikke mulig å få til slik samtidighet, og derfor er det gitt mulighet for forlengelse av stønadperioden i tilfeller der mottaker først etter langvarig utredning har begynt med hensiktsmessig medisinsk behandling og/eller arbeidsrettet tiltak, jf. § 11-12 andre ledd bokstav a.

Som nevnt under punkt 6.2 inkluderer vilkåret «langvarig utredning» ventetid i helsevesenet under selve utredningsperioden, men ikke ventetid på behandling etter at mottaker er ferdig utredet. Ved ventetid på behandling vil man bruke av den ordinære stønadperioden på tre år som mottaker og Arbeids- og velferdsetaten har tilgjengelig for å avklare vedkommendes arbeidsevne, uten at dette gir mottaker rett til å motta arbeidsavklaringspenger utover tre år.

Lang ventetid på behandling i helsevesenet er ofte et forhold verken mottaker eller Arbeids- og velferdsetaten kan påvirke. Lengden på ventetiden vil bl.a. avhenge av kapasiteten i helsevesenet og alvorlighets- og hastegrad for den enkelte pasient. Det kan virke urimelig at mottaker skal bære belastningen for ventetid i helsevesenet, dersom ventetiden skyldes forhold mottaker ikke selv rår over. Departementet foreslår derfor at mottakere av arbeidsavklaringspenger som først etter lang ventetid på behandling har begynt med hensiktsmessig medisinsk behandling og/eller arbeidsrettet tiltak, skal kunne få rett til forlenget stønadperiode. Retten til å motta arbeidsavklaringspenger utover tre år ved ventetid på behandling, skal baseres på en konkret vurdering. Ettersom det avgjørende for rett til å motta arbeidsavklaringspenger etter denne unntaksvurderingen er om mottaker har måttet vente på behandling i løpet av den ordinære delen av stønadperioden, må Arbeids- og velferds-

etaten foreta en tilbakeskuende vurdering, slik det også gjøres etter gjeldende § 11-12 andre ledd.

Departementet mener videre at det må være en forutsetning at sykdom, skade eller lyte er hovedårsak til at arbeidsevnen til mottakerens arbeidsevne ikke er ferdig avklart mot arbeid eller uføretrygd, tilsvarende det som gjelder for dagens unntak i § 11-12 andre ledd bokstav a og b. Forlengelsen av stønadperioden skal også være begrenset til to år, slik som det framgår av dagens unntaksbestemmelser.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 11-12.

6.4.2 Nærmere om lang ventetid på behandling

Departementets forslag innebærer at lang ventetid på behandling i helsevesenet skal kunne gi rett til unntak fra varighetsbegrensningen av stønadperioden på tre år. Hva som er «lang ventetid på behandling», må defineres nærmere slik at Arbeids- og velferdsetaten, andre rettsanvendere og publikum lettere vil kunne forstå hva som ligger i vilkåret. Dette vil i større grad sikre forutberegnelighet og likebehandling.

6.4.2.1 Lang ventetid

Mottakere av arbeidsavklaringspenger må påregne at noe av stønadstiden går til å vente på medisinsk behandling i helsevesenet. Departementet mener det er i tilfeller der ventetiden er lang at det skal være mulighet for forlengelse. Lang ventetid i denne sammenheng kan skille seg fra hva som anses som lang ventetid i medisinsk forstand. Begrepet, slik det anvendes her, har ikke sammenheng med hva som regnes som medisinsk forsvarlig. Hva som regnes som «lang ventetid» i denne sammenheng vil departementet redegjøre for under.

Stønadperioden for arbeidsavklaringspenger er inntil tre år, jf. folketrygdloven § 11-12 første ledd. For de fleste mottakere vil dette være tilstrekkelig tid for avklaring mot enten arbeid eller uføretrygd. Forlengelse etter gjeldende § 11-12 andre ledd gis der stønadsløpet har blitt forsinket av en hindring som har vart så lenge at tre år ikke har vært tilstrekkelig til å avklare mottakers arbeidsevne. Departementet mener at hindringens varighet, også når hindringen er ventetid på behandling, må være av en viss lengde, og at det da er naturlig å se hen til dagens vilkår om langvarig utredning i § 11-12 andre ledd bokstav a (forlengelse kan gis der mottaker først etter lang-

varig utredning har begynt med hensiktsmessig medisinsk behandling og/eller arbeidsrettet tiltak). Med støtte i forarbeidene, har praksis knyttet til unntaket i § 11-12 andre ledd bokstav a lagt seg på en utredningstid på ett til to år. Departementet foreslo i høringsnotatet at unntak kunne gis når ventetiden på behandling har vært ett år eller om lag ett år. Det er et noe lavere krav sammenlignet med hvordan kriteriet «langvarig utredningstid» i gjeldende bokstav a vurderes. Noen høringsinstanser, som *FO*, *Rettspolitisk forening*, *Spafo Norge*, *Stavanger kommune* og *Unio*, mener at om lag ett år er for lenge og ønsker en ventetid på seks til åtte måneder.

Departementet fastholder at forlenget stønadperiode skal kunne gis ved en ventetid på behandling på om lag ett år. Departementet viser til at det må påregnes at en del av stønadperioden går med til noe ventetid. I tillegg vil det være en viss sammenheng mellom de to unntaksmulighetene, også med tanke på at ventetid på behandling og utredningstid skal kunne ses i sammenheng, se punkt 6.4.2.3. Ventetid på om lag ett år er naturlig å anse som «lang» og som en tilstrekkelig lengde på periode som det er hensiktsmessig å kompensere for gjennom forlenget stønadperiode.

Videre ble det i høringsnotatet pekt på at tid gått med til forberedelser, forbehandlinger mv. til den medisinske behandlingen, eller ventetid for å se effekten av behandlingen, ikke skal regnes som ventetid som kan gi grunnlag for å innvilge arbeidsavklaringspenger utover tre år. Departementet holder fast ved dette. Dette er ikke å anse som ventetid på *behandling*, men annen type ventetid.

Når det gjelder fra hvilket tidspunkt ventetiden starter å løpe, mener departementet at dette skal være fra et tidspunkt som er lett å dokumentere, og foreslår at ventetiden skal løpe fra tidspunktet henvisning er sendt fra legen, se også nærmere om dokumentasjonskrav under punkt 6.4.2.5.

I høringsnotatet ble det foreslått at vilkåret skulle være «langvarig» ventetid på behandling. Departementet foreslår å endre vilkåret fra «langvarig» ventetid på behandling til «lang» ventetid på behandling. Dette fordi lengden på ventetiden foreslås satt til om lag ett år, som er et noe lempeligere krav enn det som ligger i dagens vilkår om «langvarig utredningstid». Å ha likelydende ordlyd på vilkår i samme bestemmelse, men hvor innholdet er forskjellig, kan være uheldig. For å unngå det foreslår departementet at vilkåret skal være «lang» ventetid. Det vil signalisere at vilkåret

skal tolkes noe annerledes enn vilkåret «langvarig» utredningstid.

6.4.2.2 Behandling

Når det gjelder hvilken type behandling som skal være omfattet av unntaket, foreslo departementet i høringsnotatet at det skulle være behandlinger som klart er vitenskapelig dokumentert og anerkjent. Departementet ser at det er mer hensiktsmessig om det stilles de samme vilkårene til behandling som det som følger av folketrygdloven § 11-6. Det følger av denne paragrafen at det er et inngangsvilkår for rett til arbeidsavklaringspenger at mottaker har behov for «aktiv behandling». Med dette menes hensiktsmessig behandling – som er den behandling som med utgangspunkt i brukerens medisinske tilstand anbefales å gjennomføre med det formål å bedre arbeidsevnen.

I høringsnotatet foreslo departementet at ventetid på utprøving av riktig medisin bør kunne omfattes av unntaket. Departementet vurderer også at det samme må gjelde ventetid på utprøving av riktig behandling (som kanskje i ettertid ikke viste seg å være riktig behandling), så lenge behandlingen ble påstartet med den hensikt å bedre arbeidsevnen.

I høringsnotatet påpekte departementet at utredning/behandling som kun har til hensikt å utelukke en tilstand ikke skulle være omfattet. Enkelte høringsinstanser som *AAP-aksjonen*, *Jussbuss*, *ME-foreningen*, *ME-foreldrene* og *Parat NAV* er kritiske til dette. Departementet ser i ettertid at dette er nærmere å anse som utredning enn behandling, og at en slik situasjon heller vil kunne falle innunder dagens unntak for langvarig utredningstid.

I høringsnotatet ble det videre påpekt at unntaket skal omfatte ventetid på behandling som har til hensikt å øke funksjonsevnen til arbeid. Det innebar at behandling som har til hensikt å opprettholde funksjon eller unngå forverring av en tilstand ikke skulle omfattes av unntaket. Enkelte høringsinstanser som *AAP-aksjonen*, *Arbeid- og inkludering*, *El og IT forbundet/Rogaland Elektromontørforening*, *Jussbuss*, *ME-foreningen*, *ME-foreldrene* og *Parat NAV*, er kritiske til dette. Departementet vil understreke at rett til arbeidsavklaringspenger forutsetter at mottaker har behov for bistand/oppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten med det formål å bedre arbeidsevnen (evnen til inntektsgivende arbeid). Mottaker skal ha behov for «aktiv behandling» for å bedre arbeidsevnen, jf. folketrygdloven § 11-6. Som tidligere nevnt er dette et vilkår for rett til arbeids-

avklaringspenger. Departementet mener derfor at behandling som kun har til hensikt å vedlikeholde en tilstand, dvs. behandling som kun har til det formål å unngå at sykdommen forverrer seg og hvor det ikke kan forventes noen bedring av arbeidsevnen, ikke skal omfattes. Dette er ikke behandling som er arbeidsrettet og slik behandling bør ikke gi grunnlag for forlenget stønadsperiode. Dette er også i tråd med regelverket for øvrig, da vedlikeholdsbehandling ikke gir rett til arbeidsavklaringspenger.

6.4.2.3 *Kombinasjon av langvarig utredningstid og lang ventetid på behandling*

I høringsnotatet foreslo departementet at tid gått med til utredning og til ventetid på behandling kan vurderes samlet. I høringen kom det innspill fra *Jussformidlingen i Bergen* og *Rettspolitisk forening* om at denne vurderingen ikke bare kan, men alltid skal gjøres av Arbeids- og velferdsetaten.

Departementet legger til grunn at Arbeids- og velferdsetaten i alle saker hvor utredning og ventetid på behandling samlet sett har tatt lang tid, skal foreta en vurdering av om det er grunnlag for forlenget stønadsperiode.

6.4.2.4 *Mulig å gjennomføre annen aktivitet i venteperioden*

I høringsnotatet viste departementet til at hensynet bak unntaksreglene for forlengelse av stønadsperioden, er at mottaker ikke har kunnet utnytte stønadsperioden tilstrekkelig for avklaring mot arbeid eller uføretrygd. Departementet påpekte derfor at det i unntaksvurderingen må kunne legges vekt på om det har vært mulig å gjennomføre andre aktiviteter i påvente av behandlingen. Enkelte høringsinstanser, som *Akademikerne* og *Rettspolitisk forening*, er skeptiske til dette.

Departementet viser til at lovforslaget innebærer at stønadsforlengelse kan innvilges dersom man *først etter* lang ventetid på behandling har kunnet *begynne* med medisinsk behandling og/eller arbeidsrettet tiltak. Det betyr at dersom det har vært mulig å gjennomføre andre arbeidsrettede aktiviteter som er hensiktsmessige for å avklare arbeidsevnen, samtidig som man har ventet på behandling, vil det ikke gi grunnlag for unntak. Da har man ikke hatt en hindring som har vanskeligjort mulighetene for tiltak, behandling og dermed avklaring mot arbeid. Det er der det

ikke har vært mulig å gjennomføre tiltak/og eller behandling, og man (passivt) har ventet på behandling at man skal få mulighet til forlengelse, på tilsvarende måte som for gjeldende unntaksadgang ved langvarig utredningstid.

6.4.2.5 *Dokumentasjon*

Departementet foreslo i høringsnotatet at det skal stilles dokumentasjonskrav. Ikke bare skal det stilles krav til henvisende lege med hensyn til tidspunkt for når ventetiden begynner å løpe, men også til behandler for å dokumentere at ventetiden skyldes kapasitetsproblemer i helsevesenet.

I høringen hadde enkelte instanser, som *Jussformidlingen i Bergen* og *Jussbuss*, innspill om at det ikke må stilles for strenge krav til dokumentasjon og at det må være behandlingstedet som har ansvaret for dokumentasjonen og ikke mottaker selv. *Arbeids- og velferdsdirektoratet* ber også om nærmere retningslinjer for hva som skal anses som og dokumentasjon av behandling og kapasitetsproblemer i helsevesenet.

Departementet vil presisere at det ikke er mottaker alene som skal ha ansvar for å framskaffe dokumentasjon på ventetid på behandling i helsevesenet, selv om mange mottakere likevel vil sitte på denne informasjonen og kan framlegge denne for Arbeids- og velferdsetaten.

Departementet fastholder at det må stilles dokumentasjonskrav. Departementet legger til grunn at det først og fremst vil være primær- og spesialisthelsetjenesten som kan belyse og dokumentere hvorvidt en mottaker av arbeidsavklaringspenger venter eller har ventet på behandling i perioden vedkommende har mottatt arbeidsavklaringspenger. Arbeids- og velferdsetaten vil i slike saker kunne innhente opplysninger om henvisninger og planlagt behandling, som oftest fra fastlege, i de sakene der dette ikke allerede foreligger. Fastlegen vil i de aller fleste tilfeller kunne gi etaten relevante opplysninger om dette, eventuelt med kopi av informasjon fra det aktuelle behandlingsstedet. Dette kan føre til noe økt innhenting av helseopplysninger, særlig fra fastlege, men departementet viser samtidig til at slike opplysninger ofte allerede foreligger i sakene i tidligere innhentede legeerklæringer. Det er imidlertid viktig at det kommuniseres til fastlege eller spesialist at de spesifikt må informere om når henvisning ble sendt og at mottaker venter på behandling, ev. hvor lang ventetid som ventes, når dokumentasjon innhentes.

6.5 Forholdet til EØS

Departementet har vurdert om forslaget til ny unntaksmulighet vil få EØS-rettslige konsekvenser eller konsekvenser etter annen internasjonal rett. Departementet kan ikke se at det vil være tilfellet. Dette er forslag til endring av nasjonale kvalifikasjonsregler for rett til arbeidsavklaringspenger, og forslaget forskjellsbehandler ikke mellom norske borgere og EØS-borgere (dvs. at forslaget ikke bryter likebehandlingsprinsippet i EØS-retten).

6.6 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet foreslår at endringen trer i kraft 1. juli 2022.

Departementet forventer at lovforslaget vil innebære en økning i antall mottakere av arbeidsavklaringspenger som vil få stønad utover ordinær stønadperiode. Det vil gi økte utgifter til arbeidsavklaringspenger. Det foreligger ikke data for hvor mange mottakere av arbeidsavklaringspenger som ikke har fått unntak grunnet lang ventetid på behandling. På usikkert grunnlag legges det til grunn at dette kan gjelde om lag 5 prosent av de som går ut maksimal stønadperiode

og som per i dag ikke får forlenget stønadperioden etter unntaksbestemmelsene. Ved en ikrafttredelse fra 1. juli 2022, gir oppdaterte kostnadsanslag en utgift ved tiltaket på om lag 11 mill. kroner i økte utbetalinger av arbeidsavklaringspenger i 2022. Dette er innarbeidet i forslaget til statsbudsjett for 2022, Prop. 1 S (2021–2022) for Arbeids- og sosialdepartementet. Helårseffekten anslås til om lag 180 mill. kroner.

Et nytt unntak vil kunne omfatte noen mottakere som i dag får økonomisk sosialhjelp som stønad til livsopphold når de går ut av ordinær stønadperiode med arbeidsavklaringspenger. Likeledes vil nytt unntak kunne omfatte enkelte mottakere som i dag avklares mot uføretrygd. Det vil derfor kunne forventes noe reduksjon i utgiftene til økonomisk sosialhjelp og i uføretrygd på kort og muligens også lengre sikt. Det foreligger ikke grunnlag for å anslå omfanget av slike mindretgifter.

Det vil være noe kostnader ved implementering av forslaget i Arbeids- og velferdsetatens fagsystem. Det vil også gi noe økning i administrative kostnader som knytter seg til vurderinger, vedtaks- og klagebehandling. Departementet legger imidlertid til grunn at forslaget vil kunne følges opp innenfor Arbeids- og velferdsetatens gjeldende rammer.

7 Nye regler for reduksjon av uføreytelser fra folketrygden og offentlige og private tjenstepensjonsordninger mot arbeidsinntekt, herunder økt rett til hjelpemidler i arbeid

7.1 Innledning

Uføretrygden skal kompensere for tapt inntekt ved arbeidsuførhet. Når inntekten etter uførhet viser seg å bli større enn forutsatt, skal ytelsen reduseres for å unngå overkompensasjon. Det har imidlertid vært tradisjon for å holde noe av inntekten utenfor en slik inntektsprøving, hovedsakelig for å stimulere til å forsøke seg i arbeidslivet eller øke arbeidsinnsatsen. Utformingen av regler for reduksjon av uføretrygd ved inntekt har vært ulikt utformet over tid, og har vist seg å ha enkelte svakheter. For å legge ytterligere til rette for å stimulere uføretrygdede til å prøve ut sitt arbeidspotensiale, og at det skal lønne seg for uføretrygdede å jobbe så mye de kan, foreslår departementet en omlegging av reglene. Det foreslås å gå bort fra ordningen med full reduksjon av ytelsen ved inntekt over et fribeløp på 0,4 G (grunnbeløp), og i stedet innføre delvis reduksjon ved all inntekt innenfor et inntektsintervall opp til 1,2 G. Grunnbeløpet tilsvarer 106 399 kroner per 1. mai 2021. Omleggingen omfatter folketrygdens uføretrygd, uførepensjon fra offentlige tjenstepensjonsordninger og uførepensjon etter tjenstepensjonsloven.

Det kan gis stønad til bedring av funksjonsevnen i arbeidslivet også til personer som mottar uføretrygd, dersom det er sannsynlig at stønaden vil føre til at uføretrygden faller bort eller blir redusert. Retten til stønad til hjelpemidler i arbeid er indirekte knyttet opp mot fribeløpet for uføretrygdede, ettersom uføretrygden blir redusert når inntekten overskrider 0,4 G (1 G for deltakere i VTA).

Forslaget om å endre reglene for reduksjon av uføretrygd mot inntekt vil derfor få innvirkning for retten til hjelpemidler i arbeid. Den foreslåtte omleggingen kan dermed styrke arbeidsinsentivene for uføre som har behov for hjelpemidler, ved at terskelen for å sannsynliggjøre redusert uføretrygd blir senket.

7.2 Gjeldende rett

7.2.1 Folketrygdens uføretrygd

Formålet med uføretrygd er å sikre inntekt for personer mellom 18 og 67 år som har fått inntektsevnen varig nedsatt som følge av varig sykdom, skade eller lyte. Det gis hel uføretrygd til personer som er helt arbeidsuføre, og gradert uføretrygd til de som er delvis arbeidsuføre. Personer som forsørger barn, kan ha rett til et barnetillegg.

For å ha rett til uføretrygd er det et vilkår at inntektsevnen er varig nedsatt med minst halvparten, etter at hensiktsmessig behandling og arbeidsrettede tiltak er gjennomgått. For personer som mottar arbeidsavklaringspenger når krav om uføretrygd settes fram er det tilstrekkelig at inntektsevnen er nedsatt med minst 40 prosent. Med inntektsevne menes evnen til å skaffe seg inntekt ved eget arbeid, se folketrygdloven §§ 12-5 til 12-7.

Uføegraden fastsettes ved å sammenligne inntektsevnen før og etter uførhet, og skal reflektere den delen av inntektsevnen som er tapt. For å komme fram til hvor mye inntektsevnen er nedsatt, skal det foretas en sammenligning av den uføres nåværende inntektsmuligheter, sammenlignet med inntekten før uførhet. En redusert uføegrad kan økes dersom inntektsevnen blir ytterligere nedsatt. Den fastsatte uføegraden endres ikke selv om uføretrygden reduseres på grunn av inntekt, se folketrygdloven §§ 12-9 og 12-10.

Uføetrygden utgjør 66 prosent av et beregningsgrunnlag. Beregningsgrunnlaget er gjennomsnittet av den pensjonsgivende inntekten i de tre beste av de fem siste årene før uføretidspunktet. Personer med lav eller ingen egen opptjening er sikret en minsteytelse. Hvis trygdetiden er kortere enn 40 år, avkortes uføetrygden, se folketrygdloven §§ 12-11 til 12-13. Uføetrygden skattlegges som vanlig lønnsinntekt.

Uføretrygden skal kompensere for tapt inntekt, dvs. inntekt som den uføre ikke (lenger) kan skaffe seg. Det er derfor fastsatt regler for hvordan ytelsen skal reduseres dersom den uføre klarer å skaffe seg (mer) inntekt. Dette er regulert i folketrygdloven § 12-14, jf. §§ 12-10 og 12-9. Uten reduksjon av ytelsen ville den uføre fått erstattet en inntekt som ikke lenger var tapt.

Når uføregraden fastsettes, skal det fastsettes en inntektsgrense for hvor høy pensjonsgivende inntekt en ufør kan ha ved siden av uføretrygden før den reduseres. Inntektsgrensen reflekteres i inntekt etter uførhet (IEU) tillagt 0,4 G per kalenderår. IEU fastsettes til inntekten som den uføre forutsettes å kunne skaffe seg ved å utnytte sin restinntektsevne. Dersom IEU er null, fastsettes inntektsgrensen til 0 kroner tillagt 0,4 G, og dersom IEU for eksempel er 250 000 kroner fastsettes inntektsgrensen til 250 000 kroner tillagt 0,4 G. Tillegget på 0,4 G representerer et fribeløp og utgjør 42 560 kroner per 1. mai 2021. Betydningen av fribeløpet er at denne inntekten kan komme i tillegg til uføretrygden som allerede kompenserer for den tapte inntektsevnen.

Dersom mottakeren av uføretrygd har inntekt som overstiger inntektsgrensen, skal uføretrygden reduseres. Reduksjonen skal svare til den overskytende inntekten multiplisert med en brøk der uføretrygden ved 100 prosent uføregrad er teller og inntekt før uførhet er nevner.

Eksempel: En person har en full uføretrygd tilsvarende 300 000 kroner. Både beregningsgrunnlaget og inntekten før uførhet er 454 545 kroner, dvs. at uføretrygden her tilsvarende 66 prosent av tidligere inntekt (kompensasjonsgrad). Inntektsgrensen fastsettes til 42 560 kroner (fribeløpet på 0,4 G). Vedkommende får så en pensjonsgivende inntekt på 62 560 kroner, og overstiger dermed inntektsgrensen med 20 000 kroner. Her vil reduksjonen i uføretrygden tilsvare 13 200 kroner ($20\,000 \times 300\,000/454\,545$), dvs. 66 prosent av den overskytende inntekten. Dersom beregningsgrunnlaget er 400 000 kroner, men inntekten før uførhet er 454 545 kroner (noen av årene i beregningsgrunnlaget har her vært lavere enn den inntekten vedkommende hadde på uføretidspunktet), tilsvarende uføretrygden 264 000 kroner og gir dermed en kompensasjonsgrad på 58 prosent. Ved samme pensjonsgivende inntekt på 62 560 kroner, vil reduksjonen i dette tilfellet bli på 11 600 kroner ($20\,000 \times 264\,000/454\,545$), dvs. 58 prosent av den overskytende inntekten. Reduksjonsgraden tilsvarende den kompensasjonsgraden uføretrygden utgjør av inntekt før uførhet. (Dette må ikke forveksles med utmålingsprosenten for uføre-

trygden, som alltid er 66 prosent av beregningsgrunnlaget).

Som nevnt tidligere, reduseres ikke uføregraden selv om utbetalingen reduseres. Dersom den uføretrygdede ikke klarer å opprettholde inntekten, gjeninntreder den tidligere utbetalingen av uføretrygd. Øker inntekten derimot så mye at den overstiger 80 prosent av inntekten vedkommende hadde før uførheten, faller uføretrygden bort. Man kan imidlertid beholde retten til uføretrygd med opprinnelig uføregrad i inntil fem år (hvilende rett) ved å melde fra til Arbeids- og velferdsetaten, se folketrygdloven § 12-10 tredje ledd. Denne retten kan etter søknad beholdes i ytterligere fem år.

7.2.1.1 Nærmere om ulike former for fribeløp

Ulike former for friinntekt, fribeløp osv. innebærer en overkompensasjon, ved at folketrygden kompenserer for en del av inntektsevnen som ikke lenger kan anses å være bortfalt. Formålet er å stimulere til at uføretrygdede gjør forsøk på å gjenvinne eller øke inntektsevnen sin. Uavhengig av utforming, vil det uansett oppstå terskeeffekter ved at inntekt utover fribeløpet kan føre til en kraftig økning i den effektive skattesatsen. Det er derfor flere hensyn som kan trekke i ulike retninger. Ordningen med friinntekt/fribeløp, herunder konsekvensene for retten til eller utbetalingen av ytelsen, har vært justert en rekke ganger. Ved innføringen av folketrygdloven i 1967 var det et «slingringsmonn» (friinntekt) på 10 prosent av tidligere inntekt før uføregraden ble revurdert. En eventuell ny uføregrad ble da fastsatt ved å sammenligne inntekten før uførheten med de inntektsmulighetene vedkommende nå måtte forutsettes å ha ved siden av uførepensjonen.

I 1989 ble beløpet som vedkommende kunne tjene, fastsatt til 0,5 G. Fra 1. mai 1997 ble friinntektsbeløpet hevet fra 0,5 til 1 G. Ytelsen og pensjonsgivende inntekt kunne til sammen ikke overstige inntektsnivået før uførhet. For å unngå revurdering måtte det ha gått ett år fra innvilgelse til man kunne ha slik inntekt, og det løp en ny ventetid på ett år hver gang det blir fattet vedtak om endring (revurdering) av uføregraden. Personer med gradert pensjon hadde også friinntekt med inntil 1 G. Begrunnelsen for ventetidsbestemmelsen på ett år var at det kunne bidra til uheldige tilpasninger dersom retten til friinntekt skulle gjelde allerede kort tid etter innvilgelse eller endring av uføregraden. Uten ventetid ville enkelte kunne ta inntektsgivende arbeid eller trappe opp arbeidsinnsatsen kort tid etter at

ytelsen var innvilget. Ventetiden var derfor ansett som viktig for å hindre en høyere uføregrad enn det som var nødvendig.

Fra 1. januar 2000 ble det gjort unntak fra ventetidsbestemmelsen for uføre med politiske og andre tillitsverv i frivillige organisasjoner. Begrunnelsen var blant annet at denne type verv vanligvis utføres på fritiden. Sandmanutvalget (NOU 2000: 27) foreslo å avskaffe ordningen med friinntekt for uførepensjonister. Det ble blant annet påpekt at summen av arbeidsinntekt og pensjon i mange tilfeller gikk ned ved inntekt over friinntekten på grunn av revurdering av uføregraden. Utvalget beskrev to alternative varianter av en modell med proporsjonal reduksjon. Regjeringen Bondevik II foreslo i Ot.prp. nr. 102 (2001–2002) å erstatte friinntekten med et toleransebeløp på 0,1 G for at det alltid skulle lønne seg for uførepensjonister å øke arbeidsinnsatsen. Uførepensjonister med godtgjørelse fra politiske verv og verv i frivillige organisasjoner, uførepensjonister med omsorgslønn og uførepensjonister med bonuslønn i varig tilrettelagt arbeid skulle fortsatt ha rett til å ha friinntekt. Det framgår av proposisjonen at dette toleransebeløpet fungerer på samme måte som friinntekt, men at formålet er å hindre revurdering ved små endringer i inntekt.

Forslaget fikk ikke flertall i Stortinget. Reglene om reduksjon av uføreytelsen ved samtidig arbeidsinntekt ble også drøftet i NOU 2007: 4 (Ny uførestønad og ny alderspensjon til uføre). Flertallet mente prinsipielt at det ikke burde være noe fribeløp eller friinntekt, men at det av administrative grunner kunne aksepteres et toleransebeløp på for eksempel 0,2 G og at inntekt utover beløpet burde medføre en proporsjonal reduksjon i ytelsen. Regjeringen Stoltenberg II foreslo den någjeldende ordningen med et fribeløp på 0,4 G i Prop. 130 L (2010–2011) Endringer i folketrygdløven (ny uføretrygd og alderspensjon til uføre).

7.2.1.2 Særlig om fribeløpet til personer som deltar i varig tilrettelagt arbeid (VTA)

Varig tilrettelagt arbeid (VTA) er et arbeidsmarkedstiltak som kan være aktuelt for personer med nedsatt arbeidsevne, se forskrift om arbeidsmarkedstiltak kapittel 14. VTA har som formål å bidra til at personer med vesentlig og varig nedsatt arbeidsevne kan utvikle sine ressurser gjennom tilrettelagt arbeid, som er viktig i tilknytningen til arbeidslivet. Varig tilrettelagt arbeid fyller således en viktig rolle i å skape et inkluderende arbeidsliv og i å øke arbeidsdeltakelsen for personer med nedsatt arbeidsevne.

Uføretrygdede i VTA er heltidsbeskjeftiget og har en liten bonuslønn i tillegg til uføretrygden, der timelønnen er veldig lav. Bonuslønnen oppleves som en viktig motivasjon for deltakere i dette tiltaket, og spiller en viktig rolle for opplevelsen av en meningsfylt hverdag. I Prop. 130 L (2010–2011) foreslo departementet derfor at bonuslønn fra VTA ikke skulle føre til reduksjon av uføretrygden.

Departementet sendte 31. januar 2014 på høring forslag til blant annet forskrift om uføretrygd («Forslag til enkelte tilpasninger i deler av folketrygdens regelverk som følge av innføring av ny uføretrygd.»). Som det framgår av høringsnotatet punkt 3.3, var det ikke praktisk mulig for Arbeids- og velferdsetaten å kunne skille ut bonuslønnen fra eventuell annen inntekt. Det ble derfor foreslått at denne gruppen skulle få fastsatt en inntektsgrense lik inntekt etter uførhet tillagt 1 G. Dette framgår av forskrift om uføretrygd fra folketrygden § 3-1. Det vil si at en person som har fått innvilget uføretrygd og begynner i VTA, har et fribeløp på 1 G.

Beløpsgrensen på 1 G gjelder også for personer som har VTA-plass i ordinær virksomhet. Det pågår et forsøk med å gi kommunen ansvar for VTA, som er forlenget til utgangen av 2021. Deltakere i de kommunale tiltaksplassene har et ordinært fribeløp på 0,4 G, noe som gjør at de får redusert sin uføretrygd dersom inntekt overstiger 0,4 G. Det følger av forskrift om forsøk med å gi kommunen ansvar for å arrangere tilrettelagt arbeid for personer med varig nedsatt arbeidsevne at denne beløpsgrensen skal gjelde også for deltakere i forsøket.

7.2.2 Offentlig tjenestepensjon

Formålet med uførepensjon fra Statens pensjonskasse og de andre offentlige pensjonsordningene er å gi en uføreytelse til medlemmer av ordningen som har fått inntektsevnen varig nedsatt som følge av varig sykdom, skade eller lyte.

Det er et vilkår for uførepensjon at inntektsevnen er varig nedsatt. Det kan også gis midlertidig uførepensjon når det ikke er avklart om inntektsevnen er varig nedsatt slik tilfellet er ved mottak av arbeidsavklaringspenger fra folketrygden. Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon faller bort fra og med måneden etter at medlemmet når aldersgrensen for stillingen, men senest fra måneden etter fylte 67 år. Reglene for midlertidig uførepensjon og uførepensjon er regulert i kapittel 6 i lov om Statens pensjonskasse, kapittel 5 i lov om pensjonsordning for syke-

pleiere, kapittel 4 i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. Reglene for uførepensjon i lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer følger i hovedsak reglene i lov om Statens pensjonskasse.

Tjenestepensjonsordningene for kommuner, fylkeskommuner, helseforetak og noen andre foretak er tariffestede. Disse ordningene administreres enten av livsforsikringsselskaper eller kommunale pensjonskasser. Ved omleggingen av uføreordningen i 2015 la departementet til grunn at hovedtrekkene i endringene i de lovfestede tjenestepensjonsordningene, også skulle gis virkning for de øvrige offentlige tjenestepensjonsordningene. Dette ble fulgt opp ved endringer i de tariffestede ordningene.

Dersom medlemmet ikke har tapt hele inntektsevnen i stillingen som gir rett til medlemskap i pensjonskassen, ytes det gradert pensjon, normalt etter samme grad som i folketrygden. Det gis ikke pensjon ved lavere uføregrad enn 20 prosent. Personer som forsørger barn, har rett til et barnetillegg.

Full uførepensjon utgjør 25 prosent av folketrygdens grunnbeløp begrenset til 6 prosent av pensjonsgrunnlaget (inntekt før uførhet) og 3 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger grunnbeløpet. I tillegg utbetales 69 prosent av eventuelt pensjonsgrunnlag mellom 6 og 12 ganger grunnbeløpet, det vil si av inntekt som ikke inngår i beregningsgrunnlaget for uføretrygden fra folketrygden. Ved lave uføregrader der det ikke gis uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, gis det et tillegg på 66 prosent av pensjonsgrunnlaget opp til 6 ganger grunnbeløpet. Dersom uføregraden er lavere enn 100 prosent, utgjør pensjonen en forholdsmessig andel. Er tjenestetiden kortere enn 30 år, avkortes pensjonen forholdsmessig.

Uførepensjonen reduseres dersom pensjonisten har inntekt som overstiger en inntektsgrense som beregnes når uførepensjonen innvilges. Inntektsgrensen tilsvarer den inntekten pensjonisten er forutsatt å kunne skaffe seg etter uførheten og oppjusteres i samsvar med senere reguleringer av grunnbeløpet. For pensjonister som mottar uføretrygd fra folketrygden, tillegges inntektsgrensen 0,4 G. I tilfeller hvor det ikke utbetales uføretrygd fra folketrygden er det ikke et slikt fribeløp. Reduksjonen i uførepensjonen blir beregnet som overskytende inntekt (inkludert fribeløpet) multiplisert med vedkommendes kompensasjonsgrad ved full uførhet.

For personer som mottar pensjon og er i varig tilrettelagt arbeid (VTA), skal inntektsgrensen til-

legges 100 prosent av grunnbeløpet per kalenderår. Dette framgår av forskrift 26. november 2014 nr. 1467 om reduksjon av uførepensjon fra lovfestet offentlig tjenestepensjonsordning på grunn av inntekt og om etteroppgjør § 3a.

7.2.3 Privat tjenestepensjon

Uførepensjon etter tjenestepensjonsloven er en valgfri tilleggsdekning til alderspensjon i private tjenestepensjonsordninger. Det er arbeidsgiveren som beslutter om pensjonsordningen skal ha uførepensjonsdekning for medlemmene og i tilfellet nivået på uførepensjonen.

Maksimalrammene for uførepensjonen tilsvarer nivået på uførepensjon fra offentlige tjenestepensjonsordninger. Uførepensjon fra privat tjenestepensjonsordning kommer i tillegg til uføretrygd eller arbeidsavklaringspenger fra folketrygden, jf. tjenestepensjonsloven § 8-1. Uførepensjon kan også utbetales der folketrygden ikke gir dekning, for eksempel ved lavere uføregrad enn minstekravet i folketrygden, eller høyere inntekt enn det som dekkes i folketrygden.

Etter tjenestepensjonsloven § 8-3 skal det for uføre medlemmer fastsettes en inntekt henholdsvis før og etter uføretidspunktet. Inntekt etter uførhet fastsettes til den inntekten medlemmet forutsettes å kunne skaffe seg ved å utnytte sin restinntektsevne, jf. § 8-3 tredje ledd. Hvis medlemmet har arbeidsinntekt i et kalenderår som overstiger inntekt etter uførhet, som fastsatt etter tjenestepensjonsloven § 8-3, skal det gjøres fradrag i uførepensjonen. Reglene om slikt fradrag følger av tjenestepensjonsloven § 8-9. Hvis medlemmet mottar uføretrygd fra folketrygden, er det bare arbeidsinntekt ut over inntekt etter uførhet med tillegg av 0,4 G som skal gi fradrag i uførepensjonen. Det er ikke noe slikt fribeløp for medlemmer som ikke mottar uføretrygd fra folketrygden.

Det skal fastsettes et forholdsmessig fradrag etter de samme prinsipper som i folketrygden. Fradraget skal tilsvare overskytende inntekt, det vil si arbeidsinntekt ut over beregnet inntekt etter uførhet og eventuelt fribeløpet, multiplisert med forholdet mellom uførepensjon ved 100 prosent uføregrad og inntekten før uførhet (kompensasjonsgraden ved full uførepensjon). Beløpet man da kommer fram til, skal gå til fradrag i uførepensjonen. Inntekt før og etter uførhet skal justeres i tråd med senere regulering av folketrygdens grunnbeløp.

Fradraget som gjøres i uførepensjonen (inntektsfradraget) skal tilføres foretakets premie-

fond, jf. tjenestepensjonsloven § 8-9 første ledd siste punktum.

Ifølge tjenestepensjonsloven § 8-9 andre ledd skal medlemmene opplyse pensjonsleverandøren om forventet inntekt og eventuelle endringer i denne. Videre skal det foretas etteroppgjør hvis medlemmet har fått utbetalt for lite eller for mye uførepensjon.

Eventuelle barnetillegg skal reduseres på tilsvarende måte som uførepensjonen, jf. tjenestepensjonsloven § 8-9 fjerde ledd.

7.2.4 Hjelpemidler til bedring av funksjonsevnen i arbeidslivet

Det er et kompensatorisk prinsipp som ligger til grunn for regelverket på hjelpemiddelområdet. Formålet med stønad til hjelpemidler er å kompensere for bestemte utgifter til bedring av arbeidsevnen og funksjonsevnen i dagliglivet for medlemmer som har sykdom, skade eller lyte, se folketrygdloven § 10-1. Det er merutgiftene knyttet til den nedsatte funksjonsevnen som skal kompenseres.

Formålet med hjelpemidler til arbeid etter folketrygdloven § 10-5 er å sikre inntekt og kompensere for bestemte utgifter til bedring av arbeidsevnen og funksjonsevne i arbeidslivet.

Stønad til hjelpemidler i arbeid har også som formål å hindre utstøting fra arbeidslivet, skape et mer inkluderende arbeidsliv, og bidra til at personer med funksjonsnedsettelse skal ha muligheter til deltakelse i arbeidslivet på linje med andre samfunnsborgere. Hjelpemidler og tilrettelegging kan føre til at flere kommer i arbeid, samt redusere sykefravær.

For å ha rett til hjelpemidler etter folketrygden, må den som søker oppfylle medisinske vilkår om at det må foreligge sykdom, skade eller lyte og at denne må ha medført en varig funksjonsnedsettelse utover to år. Funksjonsnedsettelsen må ha medført varig nedsatt inntektsevne eller innebære en vesentlig innskrenket mulighet til å velge yrke eller arbeidsplass.

For hjelpemidler i arbeid ved nedsatt inntektsevne, må funksjonsnedsettelsen være hovedårsaken til den nedsatte inntektsevnen eller arbeidsevnen. Funksjonsnedsettelsen må ha en reell innvirkning for at den skal kunne ses på som årsak til at inntektsevnen er nedsatt. Hjelpemidlet må være nødvendig. Det vil si at behovet ikke kan løses på annen måte, for eksempel med rimeligere alternative hjelpemidler eller andre tiltak, uavhengig av om disse faller inn under folketrygdlovens ansvarsområder. Videre må hjelpemidlet være

hensiktsmessig. Det vil si at stønadsmottaker kan nyttiggjøre seg ytelsen og den avhjelper det problemet som medlemmet har søkt hjelp til. Retten til en ytelse begrenses til det som er rimeligste, hensiktsmessige stønad.

Hvilke ytelser det kan gis stønad til, er opplistet i folketrygdloven § 10-7. I samme paragraf er departementet gitt hjemmel til å gi forskrifter som nærmere regulerer retten til hjelpemidler innen de ulike områdene.

Det kan ytes stønad i form av hjelpemidler og tilrettelegging på arbeidsplass, tolketjenester for døve, hørselshemmede og døvblinde, lese- og sekretærhjelp, eller stønad til motorkjøretøy for å komme seg til og fra arbeid etter folketrygdloven § 10-5, jf. § 10-7.

Stønad kan gis til den som allerede er falt ut av arbeidslivet og som må ha hjelp til å kunne skaffe seg arbeid, men også til den som er i arbeid og som på grunn av en sykdom under utvikling står i fare for å falle ut av arbeidslivet.

Det gis som hovedregel ikke stønad til hjelpemidler og tilrettelegging til arbeid etter folketrygdloven § 10-5 til medlemmer som mottar uføretrygd. Det kan likevel gis slik stønad dersom det er sannsynlig at det vil føre til at uføretrygden reduseres eller faller bort, det vil si at inntekten vil overstige fribeløpet i folketrygdloven § 12-14 andre ledd, eller etter forskrift om uføretrygd § 3-1 for deltakere i VTA. Det gis ikke stønad for at medlemmet skal kunne skaffe seg inntekt under fribeløpet.

Det økonomisk behovsprøvde tilskuddet til bil i gruppe 1 er inntil 160 507 kroner per 1. januar 2021. Tilskuddet avskrives med 1/22 per halvår over 11 år. Dersom vilkår for stønad ikke lenger er oppfylt, skal det foretas gjeldsoppgjør. Det tilskuddet som ikke er avskrevet skal betales tilbake til Arbeids- og velferdsetaten, se forskrift av 7. mars 2003 nr. 290 om stønad til motorkjøretøy eller annet transportmiddel § 15.

7.3 Sysselsettingsutvalget

Sysselsettingsutvalget ble oppnevnt av regjeringen Solberg for å analysere utviklingen i sysselsettingen i Norge, utviklingen i mottak av inntektssikringsytelser og foreslå tiltak som kan bidra til at flere kommer i arbeid. Utvalgets arbeid var delt opp i to faser. Sysselsettingsutvalgets ekspertgruppe la fram sine forslag for økt sysselsetting 28. mars 2019. I fase to fortsatte partene i arbeidslivet og fagekspertene drøftingene med utgangspunkt i forslagene fra ekspertgruppen.

Sysselsettingsutvalget fase to avga sin utredning til Arbeids- og sosialdepartementet 11. februar 2021.

Ekspertgruppen (NOU 2019: 7) viste til at det på prinsipielt grunnlag kan stilles spørsmål om det bør være fribeløp i inntektssikringsordningene, herunder uføretrygd. Den viste til at et alternativ til å fjerne fribeløpet helt, ville være å erstatte det med en lavere reduksjon mot inntekt i et lengre intervall enn fribeløpet, og at dette for eksempel kunne konkretiseres ved at bare halvparten av arbeidsinntekt opp til ett grunnbeløp (1 G) legges til grunn for reduksjonen. Det partsammensatte utvalget (NOU 2021: 2) støttet forslaget om å erstatte fribeløpet på 0,4 G med halvert reduksjon over et lengre intervall. Utvalget foreslo konkret en halvert reduksjon opp til 1,2 G, dvs. i et noe lengre intervall enn forslaget i NOU 2019: 7 på 1 G.

Sysselsettingsutvalget pekte på at det ligger en begrensning i at personer med 100 prosent uføretrygd i mange tilfeller har lite å tjene økonomisk på å komme i jobb. Arbeidsinntekt ut over fribeløpet på 0,4 G innebærer reduksjon av utbetalt trygdeytelse, og etter skatt sitter arbeidstaker i dag igjen bare med i overkant av 20 prosent av arbeidsinntekt ut over fribeløpet. Ifølge utvalget er dette trolig en medvirkende årsak til at mange mottakere av uføretrygd har en arbeidsinntekt som er lavere enn fribeløpet. Selv om det nåværende fribeløpet på 0,4 G gjør det gunstig å jobbe inntil dette beløpet, pekte utvalget på at den høye effektive marginalskatten for inntekt ut over dette kan framstå som en psykologisk barriere mot å

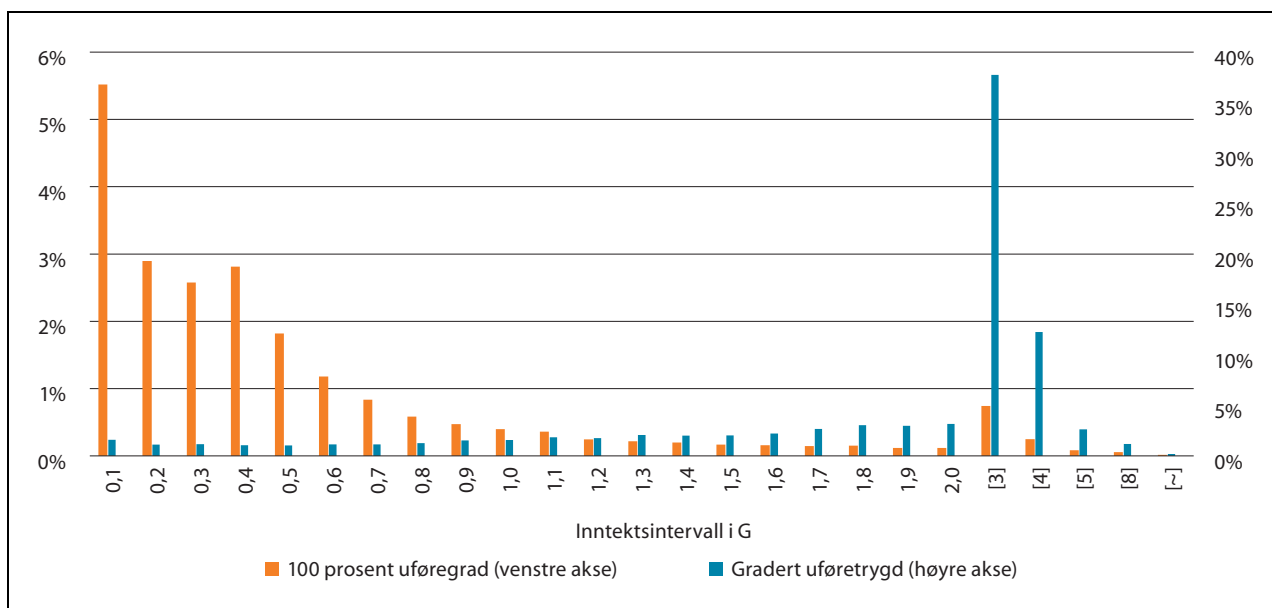
arbeide mer. Utvalget viser også til rapporter som antyder at det foreligger en viss uutnyttet restarbeidsevne blant uføre.

7.4 Bakgrunnsinformasjon om mottakere av uføretrygd og arbeid

7.4.1 Mottakere av uføretrygd

Per juni 2021 var det registrert 360 700 mottakere av uføretrygd. Disse utgjorde 10,5 prosent av befolkningen fra 18 til 67 år. Det er flere kvinner enn menn som mottar uføretrygd og andelen uføre øker kraftig med økende alder. Andelen uføretrygdede kvinner var på 12,6 prosent, mens tilsvarende andel for menn var 8,6 prosent. Over tid har uføreandelen utviklet seg dels forskjellig mellom ulike aldersgrupper. For de eldste har andelen uføretrygdede falt fra midten av 2000-tallet, men for de aller yngste har det vært en mer langsom vekst. Det er særlig økningen for 18–19-åringene som driver veksten for de under 30 år. Per juni 2021 var om lag 84 prosent av de uføre registrert med 100 prosent uføregrad. Det er flere menn enn kvinner som har 100 prosent uføregrad. Over tid har andelen med 100 prosent uføregrad økt, blant begge kjønn.

Det er betydelig flere med en gradert uføretrygd som er registrert med et arbeidsforhold, sammenlignet med 100 prosent uføre. I 2019 hadde om lag 33 prosent av uføretrygdede også pensjonsgivende inntekt. De med 100 prosent uføregrad, jobber i mindre grad enn de som har gradert uføretrygd. Blant personer med 100 pro-

Figur 7.1 Uføretrygdede med pensjonsgivende inntekt etter inntektsintervall og uføregrad. Prosent. 2019

sent uføregrad hadde om lag 22 prosent pensjonsgivende inntekt, mens for de med gradert uføretrygd var det om lag 91 prosent som også hadde pensjonsgivende inntekt. Figur 7.1 viser pensjonsgivende inntekt blant uføretrygdede med slik inntekt i 2019. På x-aksen vises øvre grense i hvert inntektsintervall. Av de som kombinerte 100 prosent uføregrad med pensjonsgivende inntekt, hadde om lag 62 prosent inntekt opp til 0,4 G. Blant personer med gradert uføretrygd kombinert med pensjonsgivende inntekt, hadde om lag 54 prosent inntekt over 2 G.

7.4.2 Målet om flere i arbeid

Et av formålene med uførereformen fra 2015 var å gjøre det enklere å kombinere uføretrygd med arbeid. Flere tiltak ble innført for å øke uføres arbeidsinsentiver. Venteperioden mellom tilstått uføretrygd og når en kunne begynne å arbeide uten reduksjon av ytelsen ble fjernet, og det ble gjort endringer i reglene for hvor mye en kunne tjene ved siden av uføretrygden uten å få den redusert. I Prop. 130 L (2010–2011) vurderte departementet at reduksjon i uføretrygd mot arbeidsinntekt prinsipielt bør skje fra første krone, fordi uføreordningen bare bør erstatte inntekt som faktisk har falt bort. Det ble likevel satt en nedre beløpsgrense for reduksjon. For å unngå terskel-effekter ved inntekt over beløpsgrensen, ble denne utformet som et fribeløp, dvs. at bare inntekt over grensen skulle gi reduksjon i trygden. Departementet vurderte at en fribeløpsgrense på 0,4 G balanserer hensynet til at samlet inntekt ikke skal kunne bli for høy i forhold til tidligere inntekt med hensynet til arbeidsinsentiver på en god måte. Ordningen med revurdering av uføregraden ved inntekt over beløpsgrensen falt bort.

På tross av disse endringene, har ikke uføretrygdedes arbeidsinnsats økt i betydelig grad etter uførereformen. I sin revisjonsrapport om uførereformen fra 2017, konkluderte Riksrevisjonen med at andelen uføre som kombinerte trygd med arbeid ikke hadde økt etter innføringen av uførereformen, men de som allerede var i arbeid hadde økt stillingsandelene sine noe etter at reformen ble innført. I NOU 2019: 7 henviste Sysselsettingsutvalgets ekspertgruppe til en forskningsartikkel om uførereformen som bekrefter funnene i Riksrevisjonens rapport, men artikkelen viste samtidig at effekten av reformen hadde variert med alder, kjønn og uføregrad. Både Riksrevisjonens rapport og forskningsartikkelen viste imidlertid at det gjenstår utfordringer med å øke uføretrygdedes arbeidsdeltakelse. I nevnte forsk-

ningsartikkel fant man også at mange uføre tilpasser arbeidsinntekten sin til fribeløpet. Tall fra Arbeids- og velferdsdirektoratet for 2019 viser at de fleste med 100 prosent uføregrad (78 prosent) ikke har inntekt utover uføretrygden. Blant de som har inntekt har imidlertid 62 prosent inntekt under 0,4 G. 21 prosent har inntekt rundt fribeløpet på 0,4 G (inntekt fra 0,3 til 0,5 G), se figur 7.1 Dette kan være en indikasjon på at fribeløpet slik det er i dag har betydelige terskeffekter.

7.5 Høring

Arbeids- og sosialdepartementet sendte 18. mars 2021 på høring Sysselsettingsutvalgets rapporter NOU 2019: 7 Arbeid og inntektssikring og NOU 2021: 2 Kompetanse, aktivitet og inntektssikring med frist 17. juni 2021.

Det er nær sammenheng mellom reglene for reduksjon av uføretrygd i folketrygden og reglene for reduksjon av uførepensjon fra offentlig og privat tjenstepensjon. Sysselsettingsutvalget har imidlertid ikke redegjort for fordeler og ulemper ved tilsvarende endringer for uførepensjon fra tjenstepensjonsordningene. Utvalget har heller ikke pekt på eventuelle konsekvenser for retten til hjelpemidler til bruk i arbeid for personer som mottar uføretrygd.

Det har derfor vært nødvendig å høre tilsvarende forslag til omlegging av reglene for reduksjon av uførepensjon fra offentlige og privat tjenstepensjon, men også andre modeller for reduksjon av uføreytelser mot inntekt.

Departementet sendte 22. juni 2021 på høring fire ulike modeller for reduksjon av uføretrygd og uførepensjon mot arbeidsinntekt, samt retten til hjelpemidler til arbeid for uføretrygdede. Høringsfristen var 1. september 2021.

Høringen ble offentliggjort på departementets hjemmesider og sendt til følgende høringsinstanser:

Departementene

Arbeids- og velferdsdirektoratet
Arbeidsforskningsinstituttet
Datatilsynet
Finanstilsynet
Forbrukertilsynet
Konkurransetilsynet
Pensjonsordningen for apotekvirksomhet
Pensjonsordningen for sykepleiere
Pensjonstrygden for fiskere
Pensjonstrygden for sjømenn

Regelrådet	Regnskap Norge
Skattedirektoratet	Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO)
Statens pensjonskasse	Samfunnsbedriftene
Statens Seniorråd	Senior Norge
Statistisk sentralbyrå (SSB)	Seniorenes Fellesorganisasjon
Trygderetten	Senter for seniorpolitikk
Riksrevisjonen	Uføres Landsorganisasjon (ULO)
Samediggi – Sametinget	Unge funksjonshemmede
Sivilombudsmannen (nå Sivilombudet)	Velferdsalliansen
Oslo kommune	Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)
Akademikerne	Det kom inn 58 høringssvar. Følgende 34 hadde merknader til forslaget:
Arbeid & inkludering	Arbeids- og velferdsdirektoratet
Arbeidsgiverforeningen for Vekst og attføringsbedrifter (ASVL)	Statens pensjonskasse
Arbeidsgiverforeningen Spekter	Oslo kommune
Delta	AAP-aksjonen
Den Norske Advokatforening	Akademikerne
Den Norske Aktuarforening	Arbeidsgiverforeningen for Vekst og attføringsbedrifter (ASVL)
Fagforbundet	EL og IT Forbundet – Rogaland Elektromontørforening
Fellesorganisasjonen (FO)	Finans Norge
Finans Norge	Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO)
Forskningsinstituttet Fafo	FØL Norge
Forsvar offentlig pensjon	Gabler
Forsvarets seniorforbund	Hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede (Unio)
Frischsenteret	Hovedorganisasjonen Virke
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO)	Informasjonssenteret Hieronimus
Gabler	Jussbuss
Hovedorganisasjonen for universitets- og høyskoleutdannede (Unio)	Kommunal Landspensjonskasse (KLP)
Hovedorganisasjonen Virke	Kommunesektorens organisasjon (KS)
Institutt for samfunnsforskning	Landsforbundet for offentlige pensjonister
Jussbuss	Landsforeningen for hjerte- og lungesyke (LHL)
Jussformidlingen i Bergen	Landsorganisasjonen i Norge (LO)
Jusshjelpa i Nord-Norge	Likestillings- og diskrimineringsombudet
Juridisk rådgivning for kvinner (JURK)	Norsk forbund for utviklingshemmede (NFU)
Kommunal Landspensjonskasse (KLP)	Norsk Sjøoffisersforbund (NSOF)
KS (kommunesektorens landsorganisasjon)	Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)
Landsforbundet for offentlige pensjonister	Organisasjonen for Uføres rettigheter
Landsorganisasjonen i Norge (LO)	Oslo Pensjonsforsikring AS
Likestillings- og diskrimineringsombudet	Pensjon for alle
LO-Kommune	Pensjonistforbundet
LO-stat	Pensjonskasseforeningen
Norges Ingeniør- og Teknologorganisasjon (NITO)	Rettspolitisk forening
Norges Juristforbund	Samfunnsbedriftene
Norsk Pensjon AS	Senior Norge
Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO)	Velferdsalliansen
Oslo Pensjonsforsikring AS	Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)
Pensjonistforbundet	
Pensjonskasseforeningen	
Pensjonskontoret	

I tillegg hadde 14 privatpersoner merknader til forslaget.

Følgende instanser har uttalt at de ikke har merknader:

Forsvarsdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Justis- og beredskapsdepartementet
Klima- og miljødepartementet
Kunnskapsdepartementet
Landbruks- og matdepartementet
Samferdselsdepartementet
Utenriksdepartementet

I tillegg har Statistisk Sentralbyrå (SSB) og Den Norske Aktuarforening uttalt at de ikke har merknader til forslaget. SSB understreker viktigheten av nøyaktig registrering av reduksjon av uføretrygd i Arbeids- og velferdsetaten sine registre, og Den Norske Aktuarforening påpeker at de er opptatt av at mulige endringer ikke må medføre store administrative kostnader.

7.6 Nye regler for reduksjon av uføreytelser mot arbeidsinntekt

7.6.1 Høringsnotatet

Departementet ba om høringsinstansenes syn på følgende tre modeller sett opp mot dagens regelverk:

1. Halv reduksjon opp til 1 G (modell a), tilsvarende forslag i NOU 2019: 7 Arbeid og inntektssikring
2. Halv reduksjon opp til 1,2 G (modell b), tilsvarende forslag i NOU 2021: 2 Kompetanse, aktivitet og inntektssikring
3. Fribeleg på 0,1 G og halv reduksjon opp til 1,2 G (modell c)

Det ble bedt om høringsinstansenes syn på de tre alternative modellene sett opp mot dagens regelverk. Det ble videre bedt om synspunkter både med hensyn til arbeidsinsentiver for de som allerede mottar en uføreytelse, men også med hensyn til at flest mulig med delvis inntektsevne skal få innvilget en gradert uføreytelse når de søker om ytelsen.

Med «halv reduksjon» menes halvparten av den enkelte mottakers reduksjonsgrad. Reduksjonsgraden illustrerer hvor stor andel av den overskytende inntekten som skal gå til fradrag i uføreytelsen. Den enkeltes reduksjonsgrad er i dag lik den faktiske kompensasjonsgraden ved full uførhet, og vil avhenge av inntekt før uførhet

(som kan avvike fra beregningsgrunnlaget), se nærmere punkt 7.2.1. En mottaker som har en nåværende reduksjonsgrad (kompensasjonsgrad) på 66 prosent, vil i modellene med halv reduksjon få redusert ytelsen med et beløp tilsvarende 33 prosent av inntekt over inntektsgrensen.

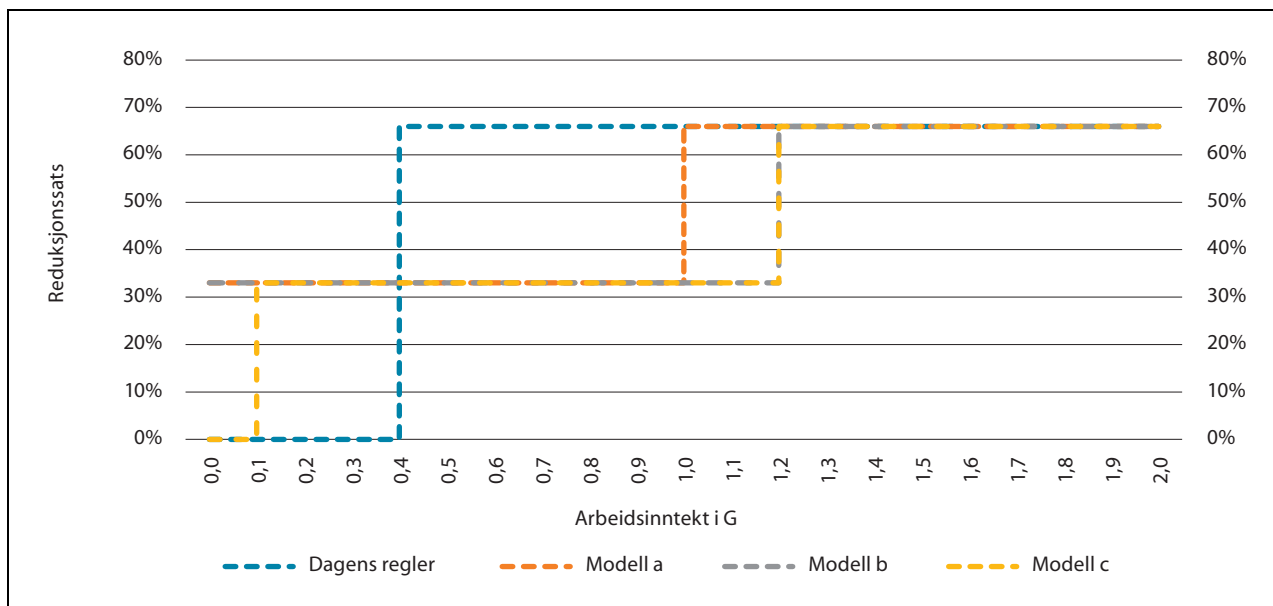
I høringsnotatet ble det vist til at dagens regler for reduksjon av uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordning mot arbeidsinntekt, spiller reglene for reduksjon av uføretrygd fra folketrygden. Ved innføring av ny uførepensjon i de offentlige tjenstepensjonsordningene ble det lagt vekt på harmonisering med nye regler i folketrygden for å gjøre det enklere for mottakerne å forstå hvordan økt arbeidsinnsats påvirker samlet inntekt, se Prop. 202 L (2012–2013) punkt 4.9.

Det er de samme hensynene som ligger til grunn for reglene om reduksjon av uførepensjon fra private tjenstepensjonsordninger mot arbeidsinntekt, som for uføretrygd fra folketrygden og uførepensjon fra offentlig tjenstepensjonsordninger. I høringsnotatet vises det til at det ved innføringen av ny uførepensjon i privat sektor ble lagt avgjørende vekt på hensynet til harmonisering mellom de ulike ordningene på dette punktet.

Det framgår av høringsnotatet at endringer i reglene for reduksjon i uføretrygden tilsier at reglene for kombinasjon av arbeidsinntekt med uførepensjon fra offentlig og privat tjenstepensjon endres tilsvarende. Dersom reglene er ulike, kan det være vanskeligere for den enkelte å få oversikt over konsekvensene av å jobbe ved siden av og samtidig motta en uføreytelse. For å bygge opp under intensjonen om å stimulere til arbeid, ble det derfor lagt til grunn at det vil være hensiktsmessig at endringer i folketrygdens regler for reduksjon av uføretrygd gjøres tilsvarende i de offentlige og private tjenstepensjonsordningene. De foreslåtte modellene gjelder derfor generelt.

Nærmere om de ulike modellene

Alle de tre alternative modellene som er drøftet i høringsnotatet reduserer terskelen i regelverket for reduksjon av uføretrygd mot arbeidsinntekt, sammenlignet med dagens fribeleg på 0,4 G. Sammenlignet med dagens system vil alle modellene også gjøre det mer lønnsomt å øke arbeidsinntekten på marginen for inntekt over 0,4 G til henholdsvis 1 G (modell a) og 1,2 G (modell b-c). Dette er illustrert i figur 7.2 ved at de tre modellene alle har lavere reduksjonssats enn ved dagens regler for inntekt over 0,4 G. Sammenlignet med modell a) gjør modell b) og modell c)

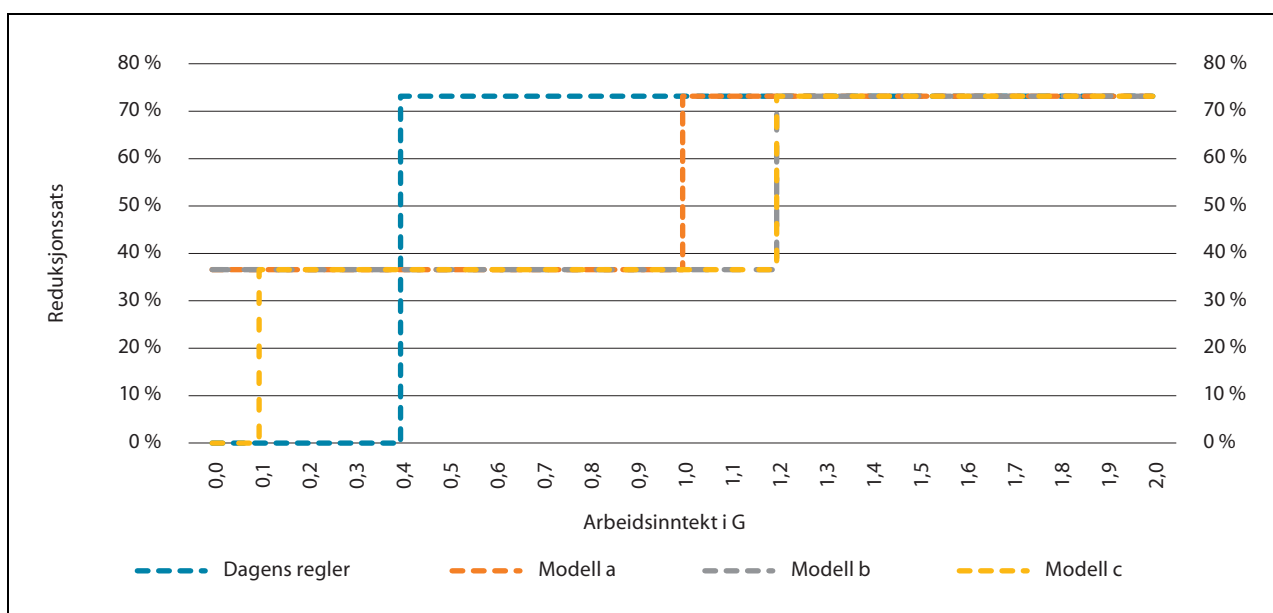

Figur 7.2 Reduksjon av uføretrygd mot arbeidsinntekt. Dagens regler og modell a-c. Prosent

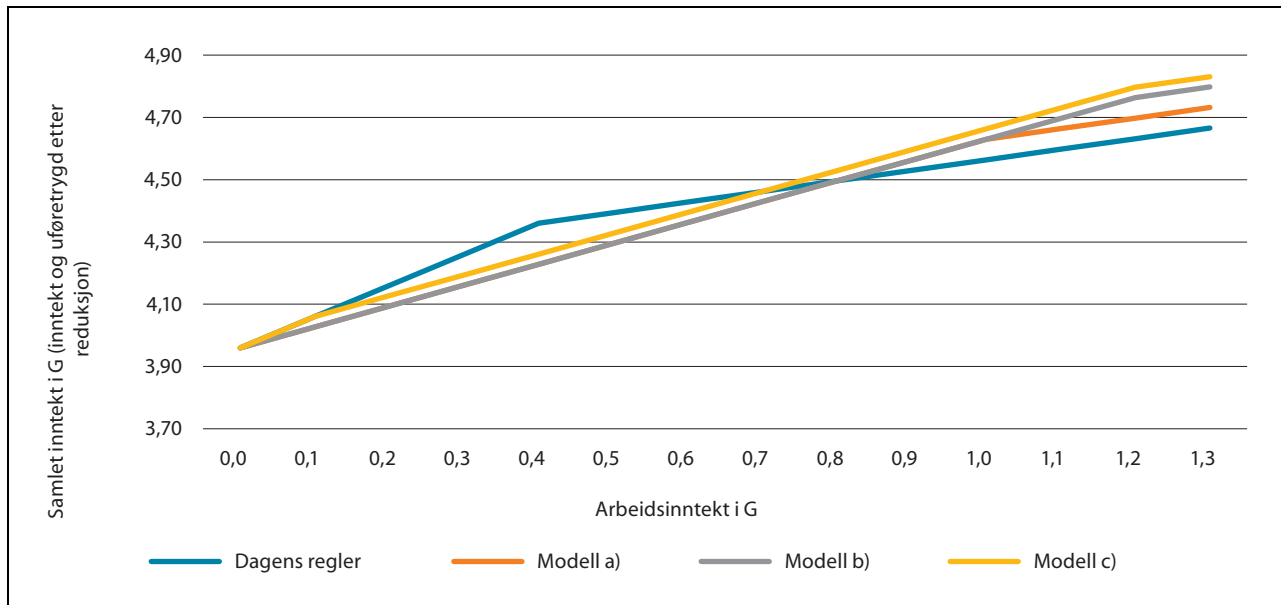
det mer lønnsomt å øke arbeidsinntekten for inntekt mellom 1 og 1,2 G. Sammenlignet med dagens regler vil det bli mindre lønnsomt å øke arbeidsinntekten med modell a) og b), for uføre ved inntekt mellom 0 og 0,4 G. Modell c) gir uendrede incentiver til arbeid for personer med inntekt under 0,1 G, men svakere incentiver til å øke inntekten mellom 0,1 og 0,4 G. For inntekt over 1,2 G vil incentivene til å øke inntekten være like som i dag for alle modellene. I figur 7.2 er det lagt til grunn en tidligere inntekt over det som gir

minsteytelse i uføretrygd og opp til 6 G. Det er også forutsatt at inntekt før uførhet er den samme som beregningsgrunnlaget, slik at reduksjonsgraden (kompensasjonsgraden) er 66 prosent.

For personer som i tillegg til uføretrygd fra folketrygden mottar uførepensjon fra offentlig eller privat tjenstepensjonsordning, vil kompensasjonsgraden og reduksjonsgraden være høyere enn for dem som kun mottar uføretrygd fra folketrygden. I figur 7.3 er det forutsatt et pensjonsgrunnlag i tjenstepensjonsordningen på 6 G og

Figur 7.3 Samlet reduksjon av uføretrygd og uførepensjon mot arbeidsinntekt. Dagens regler og modell a-c. Prosent

Figur 7.4 Samlet inntekt før skatt etter økende arbeidsinntekt. Inntekt i G

dette er også inntekt før uførhet og beregningsgrunnlaget for uføretrygden.

Figur 7.2 og 7.3 over viser hvor mye uføreytelser blir redusert i de ulike modellene når arbeidsinntekten stiger marginalt. Figur 7.4 viser samlet inntekt før skatt for en person med uføretrygd fra folketrygden med dagens regler sammenlignet med de tre ulike modellene for reduksjon. Det er lagt til grunn at inntekt før uførhet og beregningsgrunnlaget er på 6 G.

Figuren illustrerer samlet inntekt (y-aksen) ved økende arbeidsinntekt (x-aksen), begge målt i G. Ved arbeidsinntekt over 0,7 G vil modell c) gi lavest samlet reduksjon av uføretrygden, og dermed størst samlet inntekt. Ved arbeidsinntekt over 0,8 G vil modell a)-c) gi større samlet inntekt enn dagens ordning. Ved arbeidsinntekt over 1 G er modell b) og c) mest lønnsom. Tilsvarende er dagens ordning mest lønnsom ved inntekt under 0,7 G. Ved inntekt opp til 0,1 G er dagens ordning og modell c) like lønnsom. Dersom man ser bort fra atferdsendringer vil personer med inntekt under 0,7 G med modell c) og 0,8 G med modell a) og b), få noe redusert inntekt sammenlignet med dagens regler. Det er likevel grunn til å tro at uføret som får økte arbeidsinsentiver, og har en ytterligere restinntektsevne som de i dag ikke benytter seg av, vil øke arbeidstilbudet sitt og dermed få økt samlet inntekt. I eksemplet må en 100 prosent uføret som i dag har pensjonsgivende inntekt på 0,4 G, øke arbeidstilbudet sitt til 0,6 G i modell a) og b) og 0,55 G i modell c) for å få en tilsvarende samlet inntekt som under dagens ordning.

7.6.2 Høringsuttalelser

Som nevnt over, ba departementet om høringsinstansenes syn på de tre nye modellene sett opp mot dagens regelverk. Det ble videre bedt om synspunkter både med hensyn til arbeidsinsentiver for de som allerede mottar en uføretrygd, og med hensyn til at flest mulig med en restinntektsevne skal få en gradert uføreytelse når de søker om uføretrygd.

Høringsinstansene er delt i synet på hvorvidt det bør foretas endringer i reglene, og hvilke endringer som i så fall bør gjennomføres. Enkelte høringsinstanser, blant annet *Finans Norge* og *Landsorganisasjonen i Norge* viser til at gjeldende uføreregler er relativt nye og at det er tidlig å gjøre endringer, og flere av høringsinstansene uttrykker behov for en mer helhetlig gjennomgang. *KLP* mener det er uheldig at det kun foreslås å endre på ett element blant mange, i et forholdsvis nytt og komplisert uføreregelverk uten å se alt i sammenheng. *Senior Norge* foreslår at dette spørsmålet behandles i en mer helhetlig sammenheng i samband med oppfølging av Sysselsettingsutvalgets sluttrapport. *Unio* uttaler at det er behov for en helhetlig evaluering heller enn å flikke og stramme inn på et krevende og dels urimelig regelverk. *YS* mener at det er for lite forskning som viser hvor stor utnyttet inntektsevne det er blant personer på uføretrygd, og at det derfor er vanskelig å si hvor mye gevinst det reelt sett vil være ved å gjøre endringer på uføreordningen nå, uten samtidig å se på en helhetlig til-

nærming som inkluderer blant annet tiltak på kompetanse og kvalifisering, forebygging og oppfølging mv.

NHO mener prinsipielt at det ikke er behov for et fribeløp, men stiller seg bak å prøve ut en ny modell for å se om det kan ha en bedret effekt på uføres bruk av restinntektsevne. *Arbeids- og velferdsdirektoratet* støtter retningen i Sysselsettingsutvalgets forslag. *Norsk Sjøoffisersforbund* mener at uføretrygden prinsipielt bør avkortet fra første krone, men lander på å anbefale modell c på grunn av praktiske fordeler ved å ha et lite fribeløp. *Oslo kommune* slutter seg til Sysselsettingsutvalgets utgangspunkt om at man bør se på alternativer til dagens fribeløp, men peker på at alle modellene framstår som mer kompliserte enn dagens. De vurderer modell c som den beste av de foreslåtte. *Samfunnsbedriftene* mener også at det prinsipielt bør skje en reduksjon fra første krone fordi uføreordningen bare bør erstatte inntekt som faktisk har falt bort, og at dette taler for modell a eller b. *Hovedorganisasjonen Virke* foretrekker modell c, men uttaler også at forenklingaspektet i for liten grad er omtalt i høringsnotatet, og at ulemper ved å fjerne en klar fribeløpsgrense kunne vært nærmere utredet. YS mener at en kombinasjon av dagens modell og modell c vil være riktig, men støtter subsidiært modell c. *Finans Norge*, som ikke støtter at det gjøres endringer i regelverket nå, peker imidlertid på modell c som særlig kompleks ved at det blir to terskelverdier.

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, *Informasjonssenteret Hieronimus*, *Jussbuss*, *Landsforbundet for offentlige pensjonister*, *Landsforeningen for hjerte- og lungesyke*, *Pensjon for alle* og *Rettspolitisk forening* støtter ingen av modellene, men tar til orde for at dagens fribeløp på 0,4 G beholdes i kombinasjon med at det innføres halv reduksjon for inntekter mellom 0,4 G og 1,2 G. *Landsorganisasjonen i Norge* mener også at halv reduksjon for beløp over 0,4 G og opp til 1,2 G kan gjøre det mer attraktivt å jobbe ved siden av uføretrygden og at dette kan vurderes i tråd med endringene foreslått i høringen. *Akademikerne* mener at en kombinasjonsløsning med lavere reduksjon og et fribeløp nærmere dagens nivå bør utredes og vurderes nærmere. *Pensjonistforbundet* tar til orde for å øke fribeløpet til 1 G.

De av høringsinstansene som har uttalt seg om forholdet mellom folketrygdens uføretrygd og uførepensjon fra tjenestepensjonsordninger støtter at de sistnevnte tilpasses folketrygden, det vil si at reglene bør være like. *Pensjonskasseforeningen* viser til at endringer i de lovfestede offentlige

tjenestepensjonsordningene forutsetter endringer i tariffavtaler.

Flere høringsinstanser, herunder *Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU)* og *Arbeidsgiverforeningen for vekst- og attføringsbedrifter (ASVL)* har foreslått å likestille VTA i statlig og kommunal regi hva gjelder reduksjonsregler, slik at også personer som har en kommunal tiltaksplass og som har en arbeidsavtale om tilrettelagt arbeid gis mulighet til å tjene inntil 1 G uten at dette fører til reduksjon i uføretrygden. Departementet vil vurdere dette spørsmålet videre i et eget løp.

I høringen ble pensjonsleverandørene bedt om å vurdere hvor raskt de ulike modellene kan implementeres i saksbehandlingssystemene.

Arbeids- og velferdsdirektoratet skriver i sitt høringssvar at etaten trenger åtte måneder for å sikre en forsvarlig implementering. For å sikre en gjennomføring i tråd med Sysselsettingsutvalgets intensjoner, er det viktig at det legges til rette for tilstrekkelig kommunikasjon med brukere og arbeidsgivere i forkant. Alle de større leverandørene av offentlig tjenestepensjon, (Statens pensjonskasse, KLP, Gabler og Oslo Pensjonsforsikring), og *Finans Norge* har i sine høringssvar understreket viktigheten av at en eventuell regelendring skjer fra et årsskifte, og at det ikke er gjennomførbart å implementere regelendringen fra 1. januar 2022.

7.6.3 Departementets vurdering og forslag

Et av formålene med uførereformen var å gjøre det enklere å kombinere uføretrygd med arbeid, men uføres arbeidsinnsats har ikke økt i betydelig grad. Sysselsettingsutvalget har påpekt at uføre med 100 prosent uføregrad i mange tilfeller har lite å tjene økonomisk på å komme i jobb. Utvalget viste til at uføre etter reduksjon av trygd og skatt kun sitter igjen med i overkant av 20 prosent av inntekt over fribeløpet. I tillegg kan fribeløpet på 0,4 G fungere som en barriere mot å arbeide ut over fribeløpet. I Meld. St. 32 (2020–2021) ble det varslet at regjeringen vil vurdere omlegging av dagens reduksjonsregler i uføreordningen, og at forskjellige forslag om dette ville bli sendt ut på høring.

For å stimulere til økt arbeidsinnsats blant uføretrygdede, må det lønne seg for uføretrygdede å jobbe så mye de kan. Dagens ordning gjør det svært gunstig å jobbe inntil fribeløpet. Ytterligere inntekt reduserer uføretrygden. Hvis uføretrygden uansett ville ha dekket 66 prosent av den nye opptjente inntekten, vil den økonomiske verdien av økt arbeidsinnsats tilsvare 34 prosent

før skatt. Som påpekt av Sysselsettingsutvalget vil dagens regler for reduksjon av uføreytelsen ved inntekt utover fribeløpet være en terskel som kan oppleves som høy, og fribeløpet kan, som nevnt over, fungere som en barriere mot å øke arbeidsinnsatsen.

Som det framgår av høringsnotatet, og ovenfor under punkt 7.4, kan inntektsopplysninger for uføre fra Arbeids- og velferdsdirektoratet, samt studier, tyde på en tilpasning rundt fribeløpet på 0,4 G. Dette kan være en indikasjon på at fribeløpet som det er i dag har betydelige terskeffekter.

Siden uføreytelsen skal kompensere for bortfalt arbeidsinntekt, kan det hevdes at all økning i inntekt etter uførheten bør medføre en reduksjon av ytelsen. Det vil også sikre at to personer med lik arbeidsinntekt (og lik inntektshistorikk) vil få samme samlet inntekt, uavhengig av hvilken uføregrad de har fått fastsatt opprinnelig. Departementet mener imidlertid at det bør legges til rette for at uføre i større grad vil prøve ut sin inntektsevne, og viser til at sterkere økonomiske insentiver kan ha en betydelig positiv virkning på arbeidsinntekten for uføretrygdde. Utformingen av ordningen bør derfor bygge på flere hensyn, selv om disse i noen grad kan trekke i hver sin retning.

I tråd med Sysselsettingsutvalgets vurderinger mener departementet at uføre som har muligheter for å komme i jobb eller øke arbeidsinnsatsen bør sitte igjen med en større del av samlet inntekt ved kombinasjon av uføretrygd og arbeid. Gunstige regler for kombinasjon av uføretrygd og arbeidsinntekt innebærer en overkompensasjon, og ordningen må derfor utformes slik at hensynet til å stimulere uføre til å prøve seg i arbeid balanseres mot hensynene til både å unngå for store terskeffekter, og for stor overkompensasjon.

Med dagens fribeløp uten ventetid kan det være en fordel om uføregraden fastsettes noe høyere enn hva den reelle restinntektsevnen tilsier, for så å begynne å jobbe og dra nytte av fribeløpet. En slik fordel vil også være til stede med modellene i høringsnotatet. Sysselsettingsutvalget påpekte denne ulempen, men mente likevel at hensynet til å styrke arbeidsinsentiver for de som allerede mottar uføretrygd gjennom en lavere reduksjon var viktigere. Departementet deler disse vurderingene.

Departementet tar utgangspunkt i at målet for omleggingen skal være at det i større grad enn i dag skal lønne seg å øke arbeidsinntekten over et lengre intervall. Flere av høringsinstansene har tatt til orde for å videreføre dagens fribeløp i kombinasjon med lavere reduksjon av uføreytelsen i et intervall mellom 0,4 G og 1,2 G. Departe-

mentet er enig i at et fribeløp kan stimulere uføre til å prøve seg i arbeid, men vil bemerke at en slik modell ikke vil fjerne terskelen ved dagens fribeløp, og at modellen vil innebære to terskler. I tillegg vil det i for stor grad øke forskjellen i samlet inntekt til personer med lik arbeidsinntekt og lik inntektshistorikk, men med ulik innvilget uføregrad. Fordelen ved å komme inn i uføreordningen med høy uføregrad vil kunne bli betydelig, som vil gjøre det vanskeligere å stimulere til økt bruk av gradert uføretrygd.

Modellen med 0,1 G i fribeløp og delvis reduksjon opp til 1,2 G (modell c) fikk noe støtte i høringsrunden. Departementet viser til at denne modellen har to terskler og er noe mer administrativt krevende enn de andre modellene, noe som også ble påpekt av enkelte høringsinstanser. I tillegg er fordelene ved å komme inn i ordningen med høy uføregrad noe større med modell c enn i de to modellene uten et fribeløp.

Departementet foreslår derfor å erstatte dagens ordning, som innebærer full reduksjon av ytelsen ved inntekt over et fribeløp på 0,4 G, med en ordning hvor det gis lavere reduksjon innenfor et inntektsintervall fra 0 til 1,2 G. Forslaget vil styrke arbeidsinsentivene ved at uføre får beholde en større del av arbeidsinntekten i et lengre inntektsintervall. Det vil samtidig redusere terskelen ved fribeløpet, som i dag kan ha en begrensende virkning på uføres arbeidstilbud. Departementet legger stor vekt på Sysselsettingsutvalgets anbefaling og viser til at forslaget bygger på en bred analyse og er en del av en større samlet gjennomgang. Forslaget her vil gi en smidigere overgang mellom uføretrygd og arbeid, og legger dermed godt til rette for gjennomføringen av ytterligere tiltak for å øke yrkesdeltakelsen som nå er til vurdering i forbindelse med oppfølgingen av utvalgets øvrige anbefalinger.

På denne bakgrunn foreslås det at det skal fastsettes en inntektsgrense som skal svare til (forventet) inntekt etter uførhet. Det foreslås videre at for overskytende inntekt til og med 1,2 G tilsvarer reduksjonen *halvparten* av den uføres kompensasjonsgrad. For overskytende inntekt over 1,2 G, skal uføretrygden fortsatt reduseres som i dag, det vil si med den uføres kompensasjonsgrad. Dagens regler for deltakere i VTA hjemlet i forskrift videreføres, det vil si fribeløp på 1 G og deretter ordinær reduksjon.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 12-14.

Gjeldende regler for reduksjon av uførepensjon fra både offentlige og private tjenestepensjonsordninger mot arbeidsinntekt, er basert

på samme prinsipper som for uføretrygd fra folketrygden. Ved innføringen av ny uførepensjon i tjenestepensjonsordningene etter innføring av den nye uføretrygden i folketrygden fra 2015, ble det lagt avgjørende vekt på hensynet til harmonisering mellom de ulike ordningene på dette punktet. Intensjonen om å stimulere til arbeid for de som har en restarbeidsevne gjelder tilsvarende for folketrygden og offentlige og private tjenestepensjonsordninger. Like regler på dette punktet bidrar også til enklere oversikt for den enkelte. Departementet foreslår derfor at tilsvarende regler som foreslås for uføretrygd etter folketrygdloven, også innføres i regelverket for uførepensjon fra lovfestede offentlige tjenestepensjonsordninger og private tjenestepensjonsordninger.

Tjenestepensjon i kommunal sektor er tariffestet. Det er opp til partene å avtale regler for kommunal tjenestepensjon. Det er mest hensiktsmessig om det innenfor offentlig tjenestepensjon er enhetlige regler for reduksjon av uførepensjon mot arbeidsinntekt. Departementet legger til grunn at endringene som foreslås for de lovfestede tjenestepensjonsordningene også gis virkning for de øvrige offentlige tjenestepensjonsordningene slik som med tidligere endringer i uførepensjon fra offentlig tjenestepensjon. Det ville vært mest hensiktsmessig at det gjøres med samme virkningstidspunkt.

Det vises til lovforslaget, lov om statens pensjonskasse § 29, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv § 12, lov om pensjonsordning for sykepleiere § 15 og tjenestepensjonsloven § 8-9.

7.7 Økt rett til hjelpemidler i arbeid

7.7.1 Høringsnotatet

For å støtte opp under arbeidsinsentivene for uføretrygdete ble det foreslått å styrke retten til hjelpemidler. Uføre vil ikke lenger trenge å sannsynliggjøre en minimumsinntekt på 0,4 G for rett til hjelpemidler til bruk i arbeid. Med forslaget vil det være tilstrekkelig at uføretrygden vil bli redusert som følge av inntekt. For deltakere i varig tilrettelagt arbeid (VTA) ble det foreslått å videreføre dagens særregler, det vil si et fribeløp for uføretrygden på 1 G og deretter ordinær reduksjon. Videreføringen av særreglene innebærer at denne gruppen fortsatt må sannsynliggjøre en inntekt på 1 G for rett til hjelpemidler i arbeid.

For stønad til bil i gruppe 1, til bruk i arbeid, ble det foreslått en minimumsinntekt på 1 G, dvs.

en innstramming sammenlignet med i dag, pga. hjelpemidlets verdi og innretning.

7.7.2 Høringsuttalelser

Høringsinstansene som har kommentert forslaget på hjelpemiddelområdet er isolert sett positive til å oppheve kravet til minimumsinntekt for rett til stønad til hjelpemidler etter folketrygdloven § 10-5. Høringsinstansene er enige med departementet om at det å redusere kravet til minimumsinntekt kan senke terskelen for å prøve seg i jobb for personer med funksjonsnedsettelse.

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) og *FØL Norge* har imidlertid begge uttalt at koblingen mellom retten til hjelpemidler til arbeid og reduksjon av uføretrygden i folketrygdloven § 10-5 bør oppheves. *FØL Norge* mener det er uheldig at retten til hjelpemidler er knyttet opp mot krav til inntektsevne fordi dette vil føre til at helt uføre og mange med gradert uføretrygd vil kunne falle utenfor ordningen. De mener videre at det er uheldig at reglene ikke anerkjenner verdiskapningen som tilføres samfunnet gjennom frivillig arbeidsinnsats og at uføre med behov for hjelpemidler til å utføre frivillig arbeid er avskåret fra å få dekket dette over folketrygden.

Likestillings- og diskrimineringsombudet foreslår at det bør utredes nærmere hvordan koblingen mellom retten til hjelpemidler i arbeid og krav til reduksjon i uføretrygden kan endres. De henviser til departementets uttalelse om at det uansett gjøres en vurdering av hvorvidt de omsøkte hjelpemidler er nødvendig og hensiktsmessig og at tilknytning til arbeidslivet inn spiller inn i denne vurderingen. I sakene hvor det er snakk om en liten stillingsandel er det lite sannsynlig at det vil gjøres større investeringer på arbeidsplassen.

Likestillings- og diskrimineringsombudet påpeker også at likestillings- og diskrimineringsloven § 22 gir arbeidssøker og arbeidstaker med nedsatt funksjonsevne rett på individuell tilrettelegging. Grensen for arbeidsgivers plikt, er tilrettelegging som utgjør som utgjør en uforholdsmessig byrde for arbeidsgiver. Ombudet bemerker at plikten i seg selv ikke har noen absolutt grense for arbeidstakers inntekt eller stillingsstørrelse, men at tilretteleggingsplikten nok er noe mindre omfattende når det gjelder arbeidstaker i en liten stillingsbrøk.

Når det gjelder forslaget om å gjeninnføre kravet til arbeidsinntekt på 1 G for stønad til bil i gruppe 1, dvs. slik det generelle kravet var før uførereformen i 2015, har *Funksjonshemmedes*

Fellesorganisasjon (FFO) uttalt at de ikke kan støtte forslaget. *FFO* mener at dette vil gjøre ordningen mer usosial og ramme personer med dårlig økonomi, som er avhengig av bil for å ikke bli sosialt isolert og fungere i dagliglivet.

7.7.3 Departementets vurdering og forslag

Sysselsettingsutvalget har både i NOU 2019: 7 Arbeid og inntektssikring og NOU 2021: 2 Kompetanse, aktivitet og inntektssikring påpekt at det er en forutsetning for at personer med fysiske funksjonsnedsettelse skal kunne være i arbeid at de får de hjelpemidlene og den tilretteleggingen de har behov for.

Det kan tenkes at det å sannsynliggjøre en inntekt på over 0,4 G utgjør en barriere for at uføre med usikkert inntektpotensial, og som har behov for hjelpemidler eller tilrettelegging, kan komme i arbeid.

Det vil potensielt bli flere som vil kunne søke og fylle vilkår for hjelpemidler til arbeid dersom all inntekt, eller lavere inntekt enn i dag medfører reduksjon av uføretrygden.

Sysselsettingsutvalget løfter fram at særlig når det gjelder unge mennesker med nedsatt funksjonsevne, vil det være gunstig både for samfunnet og den enkelte dersom man lykkes med inkludering i utdanning og arbeid.

Enklere tilgang til hjelpemidler kan være en viktig forutsetning for at dette skal lykkes. Departementet mener derfor at det ikke er behov for å innføre en egen inntektsgrense for rett til hjelpemidler i arbeid i folketrygdloven § 10-5 for personer som mottar uføretrygd. På denne måten vil det åpnes opp for at uføre med usikkert inntektpotensial, som har behov for hjelpemidler eller tilrettelegging, kan prøve seg i arbeid.

Det gjøres en individuell vurdering i hvert enkelt tilfelle av hvorvidt de omsøkte hjelpemidlene er nødvendige og hensiktsmessige. I de saker hvor det er snakk om en liten stillingsandel er det lite sannsynlig at det vil gjøres større investeringer på arbeidsplassen. Det vil i de fleste tilfeller være snakk om datateknisk utstyr og spesialutviklet programvare.

Utlånte hjelpemidler skal leveres tilbake til hjelpemiddelsentralen når vilkårene ikke lenger er oppfylt. For stønad i form av menneskelige tjenester, som tolketjenester for døve, hørselshemmede og døvblinde, samt lese- og sekretærhjelp for synshemmede, dekkes dette i den grad det er nødvendig. Behov for slike tjenester korrelerer til en viss grad med hvor mye den enkelte jobber og er avhengig av type arbeidsoppgaver og

hvordan arbeidsplassen er tilrettelagt. Tjenesten er ofte helt nødvendig for at personer som har behov for disse tjenestene skal kunne komme i jobb.

Når det gjelder høringsinstansenes forslag om å oppheve krav til reduksjon av uføretrygden for at retten til hjelpemidler i arbeid skal inntre, mener departementet at det er gode grunner til å opprettholde en slik kobling.

Retten til hjelpemidler til bruk i arbeid for uføretrygdede er i dag betinget av at uføretrygden blir redusert mot inntekt eller gradert. Ved innføring av nye regler for reduksjon av uføretelser fra folketrygden vil retten til hjelpemidler i arbeid bli styrket ved at det skal være tilstrekkelig å sannsynliggjøre at uføretrygden vil bli redusert for rett til arbeidshjelpemidler. Ved å oppheve kravet til minimumsinntekt, antar departementet at terskelen for å kunne prøve seg i jobb for denne gruppen senkes.

Den norske hjelpemiddelordningen er generøs og med noen få unntak dekkes stønad til nødvendige og hensiktsmessig hjelpemidler fullt ut, både i arbeids- og dagligliv. Arbeids- og sosialdepartementet mener derfor at det er naturlig og rimelig å knytte retten til arbeidshjelpemidler opp mot et krav til arbeidsinntekt og reduksjon i uføretrygden. På bakgrunn av dette foreslås derfor å videreføre kravet om at uføretrygdede må sannsynliggjøre en inntekt som gjør at uføretrygden vil bli redusert. Departementet understreker at med forslaget til endringer i reglene for reduksjon av uføretrygd, vil det i praksis ikke være noe krav om å sannsynliggjøre noen minste inntekt for hjelpemidler til bruk i arbeid for uføretrygdede.

Stønad til bil i gruppe 1

Departementet vurderer likevel at det bør være et krav til minimumsinntekt for rett til stønad til bil i gruppe 1. Dette skyldes dels bilstønadens størrelse og dels innretningen av stønaden. Departementet mener det er rimelig å stille krav til at mottakere må sannsynliggjøre at det å få til delt bilen vil føre til en arbeidsinntekt på 1 G, dvs. det generelle kravet slik det var før uførefor reformen i 2015.

Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon påpeker at dette vil gjøre ordningen mer usosial og ramme personer med dårlig økonomi, som er avhengig av bil for å ikke bli sosialt isolert og fungere i dagliglivet.

I tradisjonell forstand er et hjelpemiddel definert som et produkt som er egnet til direkte å

avhjelpe/erstatte/kompensere for en funksjonsvikt. Utstyret må være spesiallaget eller spesialtilpasset for funksjonshemmede for å kunne defineres som et hjelpemiddel som kan dekkes over folketrygden. Det å eie egen bil er vanlig i befolkningen for øvrig og anses dermed ikke å være et hjelpemiddel i folketrygdlovens forstand. Det er derfor rimelig at den enkelte dekker utgiftene til selve bilen, men at folketrygden dekker eventuelle ombygginger eller tilpasninger man har behov for, som følge av sin funksjonsnedsettelse.

Bilstønsordningen ble lagt om i 2015 for å målrette ordningen bedre mot de som har størst behov. Kriteriene for hvem som kunne få stønad til gruppe 2-bil (spesialtilpasset kassebil) ble utvidet til å omfatte personer som har en sterkt begrenset gangfunksjon og som derfor har behov for en dyrere bil enn andre. Samtidig ble tilskuddet til anskaffelse av gruppe 1-bil begrenset til personer som har behov for å komme seg til og fra arbeid eller utdanning. Personer med nedsatt funksjonsevne kan ha særlige utfordringer med å komme seg i arbeid eller med å holde seg i arbeid over tid, og denne gruppen har derfor fortsatt rett til stønad til gruppe 1-bil.

Det er et vilkår for å få stønad til bil i gruppe 1 at man har et reelt og betydelig behov for transport til og fra jobb som ikke kan løses på annen måte enn ved egen bil. For personer som jobber veldig lite, vil det være tvilsomt om de oppfyller dette vilkåret.

Tilskudd til bil i gruppe 1 er en større ytelse. Dette tilsier at det bør stilles et visst krav til minimumsinntekt for at det skal kunne forsvares samfunnsøkonomisk å gi stønad til bil. For personer som har et lite transportbehov i forbindelse med reise til og fra jobb, vil det være andre stønsordninger som kan bidra til å dekke transportbehovet. Ved å stille et visst minimumskrav til inntekt unngår man også de mest usikre tilfellene hvor stønsdottaker faller ut av arbeidslivet etter kort tid og taper økonomisk på å betale tilbake ytelsen til Arbeids- og velferdsetaten. Det er stort verditap på biler, og tilskuddet avskrives i mange tilfeller saktere enn verditapet.

Departementet foreslår at dagens krav til minsteinntekt for stønad til bil i gruppe 1, til bruk i arbeid for uføretrygdde, heves fra 0,4 til 1 G, men at dette fastsettes i forskrift. Det foreslås derfor at departementet i folketrygdloven § 10-5 fjerde ledd nytt tredje punktum gis hjemmel til å gi nærmere regler om krav til minste inntekt for rett til visse hjelpemidler i forskrift.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 10-5.

7.8 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Reduksjon av uføreytelser

Det foreslås at endringene i reglene for reduksjon av uføreytelser, jf. punkt 7.6.3, trer i kraft fra 1. januar 2022.

Inntektsprøvingen mot uføreytelser skjer på årlig basis, og regelendringer må derfor gjelde for hele kalenderår. Den uføre skal opplyse om forventet pensjonsgivende inntekt og om endringer i inntekten. Dersom det er utbetalt for lite eller for mye i uføreytelse, skal det foretas et etteroppgjør. De årlige etteroppgjørene foretas når skatteoppgjøret er klart.

Som det framgår av høringsuttalelsene, har flere av pensjonsleverandørene uttalt at det vil ta noe tid å få gjennomført den nødvendige systemutviklingen, og at endringene tidligst kan tre i kraft 1. januar 2023. Arbeids- og velferdsdirektoratet og Statens pensjonskasse vil med nødvendige omprioriteringer kunne forsere implementeringen. Det må imidlertid legges til grunn at for i hvert fall en del av tjenstepensjonsleverandørene vil systemløsningene først kunne være gjennomført et stykke ut i 2022.

Etteroppgjøret for kalenderåret 2022 blir gjennomført høsten 2023. Departementet legger til grunn at alle pensjonsleverandørene vil få implementert nødvendige systemløsninger i god tid før etteroppgjøret for 2022 skal gjennomføres. Departementet viser til at de nye reglene for reduksjon av uførepensjon fra offentlig og privat tjenstepensjon kun omfatter personer som også mottar uføretrygd fra folketrygden. Personer som kun mottar uførepensjon fra en tjenstepensjonsordning, har i dag ikke noe fribeløp. Det er en ulempe for den enkelte uføre at det kan ta noe tid før den løpende uførepensjonen fra privat eller eventuell kommunal tjenstepensjonsordning blir korrekt redusert i tråd med de nye reglene fra 1. januar 2022. Imidlertid vil den enkeltes uføretrygd fra folketrygden bli korrekt justert etter de nye reglene fra årsskiftet, noe som reduserer ulempen.

Departementet mener derfor at de nye reglene for reduksjon av uføretrygd fra folketrygden og uførepensjon fra de lovfestede offentlige tjenstepensjonsordningene og i rammelovene for privat tjenstepensjon kan tre i kraft med virkning fra 1. januar 2022.

I forslaget til statsbudsjettet for 2022, Prop. 1 S (2021–2022) for Arbeids- og sosialdepartementet, er mindretgiftene til uføretrygd fra folketrygden

i 2022 anslått å utgjøre 250 mill. kroner. Tilsvarende endring i offentlig tjenestepensjon er anslått å gi en innsparing under SPK på 4 mill. kroner. Dersom de kommunale tjenestepensjonsordningene legges om på samme måte, vil det gi en innsparing for kommunal tjenestepensjon. Erfaringsmessig kan det legges til grunn om lag tilsvarende effekt som for SPK.

Pensjonsleverandørene vil ha behov for tilpasning av systemer og informasjon til brukerne. For Arbeids- og velferdsetaten anslås det en engangskostnad på 2,5 mill. kroner til implementeringen.

Forslaget vil ha administrative kostnader for leverandører av private og offentlige tjenestepensjonsordninger ved systemtilpasning og informasjon til kunder og forsikrede, og ved etterarbeid med å sikre at rett uførepensjon har blitt utbetalt i en eventuell overgangsfase fra reglene trer i kraft til systemer, forsikringsavtaler mv. er fullt ut tilpasset. Forslaget vil også innebære arbeid med tilpasning av avtaleverk, endring av administrasjonspremier mv., både for leverandører og arbeidsgivere med uførepensjonsordninger for sine ansatte. Kostnadene kan bli noe større på grunn av kort tid til endringene trer i kraft. Departementet har ikke grunnlag for å tallfeste implementeringskostnaden i det private og offentlige tjenestepensjonsmarkedet.

Hjelpemidler i arbeidslivet for mottakere av uføretrygd

Det foreslås at endringen under punkt 7.7.3 trer i kraft fra samme tidspunkt som endringene i reglene for reduksjon av uføretrygd, det vil si fra 1. januar 2022.

Det er ofte vanskelig å slå fast på forhånd hvor stor betydning hjelpemidlet vil få for hvor mye søkeren kan jobbe. Et hjelpemiddel er bare ett av flere faktorer når det gjelder å fungere i arbeid og det er først når hjelpemidlet er på plass og søkeren får prøve seg i arbeid at man kan se de konkrete effektene av tiltaket. Det er likevel ikke grunn til å tro at forslaget innebærer budsjettmessige konsekvenser av betydning. Kravet om å sannsynliggjøre at inntekten vil overstige fribeløpet praktiseres ikke veldig strengt i dag og det er dermed ikke grunn til å tro at det vil tilkomme mange nye søkere til ordningen.

Som nevnt gjøres en vurdering av hvorvidt de omsøkte hjelpemidler er nødvendig og hensiktsmessig og i denne vurderingen spiller tilknytning til arbeidslivet inn. I sakene hvor det er snakk om en liten stillingsandel er det lite sannsynlig at det vil gjøres større investeringer på arbeidsplassen. Det vil i de fleste tilfeller være snakk om data-teknisk utstyr og spesielt utviklet programvare. Utlånte hjelpemidler skal leveres tilbake til hjelpemiddelsentralen når vilkårene ikke lenger er oppfylt. Det er derfor ikke grunn til å tro at redusert krav til minimumsinntekt for rett til arbeidshjelpemidler gir merutgifter av betydning. Forslaget har ingen administrative konsekvenser av betydning.

8 Tekniske endringer i folketrygdloven

8.1 Oppdatering av lovhenvvisning i folketrygdloven § 3-24 tredje ledd

Folketrygdloven § 3-24 gir regler om at det ytes ektefelle tillegg til personer som mottatt avtalefestet pensjon som det godskrives pensjonspoeng for eller som er over 67 år og mottar alderspensjon. Ved lov 18 desember 2020 nr. 140 vedtok Stortinget en utfasing av forsørgingsrett til alderspensjon og avtalefestet pensjon. For retten til ektefelle tillegg måtte kravet være satt fram med virkningstidspunkt før 1. januar 2022. Videre skulle tillegget fases gradvis ut, og fra og med 2025 bortfaller tillegget. I lovendringen ble det i folketrygdloven § 3-24 tredje ledd fjerde punktum vist tillegget etter første punktum. Den korrekte henvisningen skulle vært andre punktum. Departementet foreslår i proposisjonen her at henvisningen rettes opp.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 3-24 tredje ledd.

8.2 Presiseringer i folketrygdloven § 4-11 tredje og fjerde ledd – Dagpengegrunnlaget

Folketrygdloven § 4-11 gjelder dagpengegrunnlag og beregning av dagpengene. Det framgår hvilke inntekter som inngår i det grunnlaget som dagpengene beregnes ut ifra (dagpengegrunnlaget).

I § 4-11 tredje ledd framgår det at ved fastsettelsen av dagpengegrunnlaget, skal inntekten for hver kalendermåned oppjusteres i samsvar med endringen i grunnbeløpet fra utbetalingsmåned og fram til søknadstidspunktet. Til nå har dette ikke klart gått fram av bestemmelsen, men har vært lagt til grunn ved praktiseringen av bestemmelsen. Det foreslås at praksis tydeliggjøres.

Etter § 4-11 fjerde ledd framgår det at inntekt som overstiger seks ganger grunnbeløpet (6G), ikke inngår i dagpengegrunnlaget. Tilsvarende begrensning gjelder for øvrige ytelser etter folketrygdloven.

Regelen innebærer at inntekt over 6G siste tolv måneder før søknadstidspunktet ikke regnes

med i dagpengegrunnlaget. Når dagpengegrunnlaget fastsettes på grunnlag av gjennomsnittlig inntekt siste 36 måneder før søknad, jf. § 4-11 andre ledd andre punktum, blir inntekten for hver av de tre forutgående tolv månedersperiodene begrenset oppad til 6G, og deretter gjennomsnittsberegnet. Det er grunnbeløpet på søknadstidspunktet som legges til grunn ved denne beregningen.

Fram til 1. januar 2019 var praksis at når inntekten de tre siste år skulle inngå i dagpengegrunnlaget, ble inntektene for de tre årene lagt sammen og delt på tre, og deretter ev. nedjustert til 6G. Gjennom Stortingets vedtak til statsbudsjett for 2019, se Prop. 1 S (2018–2019) Arbeids- og sosialdepartementet, Innst. 15 S (2018–2019) og Stortingets vedtak i overensstemmelse med forslaget, 13. desember 2018, ble praksis endret, jf. ovenfor. Bakgrunnen var et ønske om harmonisering med tilsvarende regler om 6G-begrensningen, se for eksempel folketrygdloven § 11-19, som gjelder beregning av arbeidsavklaringspenger. Praksisendringen ble ikke fulgt opp med samtidig lovendring, fordi også ny praksis ble ansett å ligge innenfor ordlyden. I ettertid er det likevel reist spørsmål om hvordan fjerde ledd skal forstås. På bakgrunn av dette anses det hensiktsmessig å endre bestemmelsen. Det foreslås en omformulering som innebærer en tydeliggjøring av den beregningen som har vært gjeldende praksis fra og med 2019.

Bestemmelsen foreslås utformet så likt som mulig som den tilsvarende bestemmelsen om beregning av arbeidsavklaringspenger. I dagpengegrunnlaget inngår inntekt siste tolv måneder før søknad, ev. siste 36 måneder før søknad, mens grunnlaget for arbeidsavklaringspenger beregnes for hvert forutgående kalenderår. Det er heller ikke fullt ut samsvar mellom de to ytelsene når det gjelder hvilke inntekter som inngår i grunnlaget. Dette er det tatt hensyn til.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 4-11 tredje og fjerde ledd.

Forslaget innebærer lovfesting av allerede gjeldende praksis, og har derfor ikke vært på høring.

8.3 Oppdatering av lovhenvising i folketrygdloven § 6-8 andre ledd

Folketrygdloven § 6-8 gir regler om bortfall av stønad under opphold i institusjon og andre lovregulerte boformer. Ved lov 18. juni 2021 nr. 90 ble det innført et nytt sjettede ledd hvor det framgår at hjelpestønad til barn under 18 år skal løpe uendret under sykehusopphold. Tidligere sjettede ledd ble nytt sjuende ledd, jf. Prop. 184 L (2020–2021) punkt 2. Bestemmelsens andre ledd gir regler om bortfall av stønad, og viser til øvrige ledd i bestemmelsen som gjør unntak fra andre ledd. Denne henvisingen ble imidlertid ikke oppdatert i forbindelse med endringene i sjettede og sjuende ledd, og departementet foreslår at dette gjøres nå.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 6-8 andre ledd.

8.4 Stønad til enslig mor eller far – oppdatering av lovhenvising i folketrygdloven § 15-8 første ledd

Folketrygdloven § 15-8 gir regler om varigheten for stønad til enslig mor eller far. Det følger av første ledd at et medlem som tidligere har mottatt overgangsstønad i en hel stønadsperiode, kan innvilges nye stønadsperioder inntil barnet har rett til barnehageplass etter barnehageloven § 12 a.

Ved lov 19. juni 2020 nr. 91 er reglene om rett til barnehageplass fra 1. januar 2021 flyttet til barnehageloven § 16, jf. Prop. 96 L (2019–2020). Det foreslås derfor at henvisingen til § 12 a endres til § 16.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 15-8 første ledd.

Forslaget er en ren teknisk endring, og har derfor ikke vært på høring.

8.5 Presisering i folketrygdloven § 24-1 andre ledd – Pensjonsopptjening som følge av økning av pensjonsgivende inntekt

Etter folketrygdloven § 24-1 andre ledd kan skattemyndighetene vedta økning av pensjonsgivende inntekt når den skattepliktige forlanger det som følge av feil som i høy grad er sannsynliggjort, og som han eller hun ikke kan lastes for. Ved slik økning skal «pensjonspoeng og trygdeavgift økes tilsvarende», jf. § 24-1 andre ledd andre punktum. Det foreslås at ordet «pensjonspoeng» endres til «pensjonsopptjening» for også å omfatte alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20. Alderspensjon etter kapittel 20 gjelder ny alderspensjon og gjelder fullt ut for dem som er født etter 1962 og delvis for dem som er født i perioden 1954–1962.

Det vises til lovforslaget, folketrygdloven § 24-1 andre ledd andre punktum.

8.6 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet foreslår at lovendringene i dette punktet trer i kraft straks.

Ingen av endringene har noen økonomiske eller administrative konsekvenser.

9 Tekniske endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover

9.1 Lov om Statens pensjonskasse § 31 og § 32 andre ledd

I lov 29. desember 2014 nr. 73 om endringer i lov om Statens pensjonskasse, folketrygdloven og i enkelte andre lover (justeringer i reglene om uføretrygd og ny uførepensjonsordning i offentlig tjenstepensjon mv.) ble to endringer i lov om Statens pensjonskasse irrelevante som følge av lov 7. mars 2014 nr. 5 om endringer i lov om Statens pensjonskasse og enkelte andre lover (ny uførepensjonsordning). Det gjelder bestemmelsene i § 31 første ledd andre punktum («*Legeerklæring avgis etter et skjema som fastsettes av Pensjonskassen.*») og § 31 tredje ledd andre punktum («*Har pensjonisten selv krevd ny behandling etter § 30, kan Pensjonskassen bestemme at han selv skal betale omkostningene ved legeundersøkelsen.*»). Begge endringslovene fra 2014 hadde virkningstidspunkt 1. januar 2015. Feilen i lov 29. desember 2014 nr. 73 foreslås rettet opp gjennom at lov om Statens pensjonskasse § 31 stadfestes. Det foreslås samtidig noen språklige endringer i første og femte ledd. Forslaget har ikke vært på høring da dette anses som unødvendig.

I lov om Statens pensjonskasse § 32 andre ledd står følgende: «*Hvis et medlem er forsvunnet, og det av denne grunn er avsagt dom eller kjennelse for at vedkommende formodes å være død, anses den annen ektefelle som gjenlevende ektefelle. Inntil dom eller kjennelse foreligger, kan Pensjonskassen gi ektefellen hel eller delvis pensjon i disse tilfellene.*» Bestemmelsen foreslås endret som følge av at det ikke lenger avsies dom om skilsmisse når ektefellen formodes å være død. Tingretten kan avsi en dødsformodningskjennelse etter lov 12. mai 2015 nr. 27 om forsvunne personar § 8. Ordlyden i § 32 andre ledd har bakgrunn i den tidligere § 46 i lov 31. mai 1918 nr. 2 om indgaaelse og oppløsning av egteskap: «*En ektefelle kan forlange skilsmisse ved dom, når den annen ektefelle er forsvunnet, og tre år er gått, siden man sist hadde etterretning om, at ektefellen var i live.*» Loven fra 1918 er opphevet, og bestemmelsen i § 46 er ikke videreført i

lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap. Forslaget har ikke vært på høring da dette anses som unødvendig.

Det vises til lovforslaget, lov om Statens pensjonskasse § 31 og § 32 andre ledd.

9.2 Lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 7 nr. 1 og § 15 andre ledd

Etter lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 7 nr. 1 første ledd tredje punktum har arbeidstaker som fratrer etter fylte 65 år, rett til alderspensjon når dette er bestemt i tariffavtale godkjent av departementet. Bestemmelsen foreslås endret slik at det er styret i pensjonsordningen som står som aksepterende myndighet. Bestemmelsen blir da i samsvar med lov om avtalefestet pensjon for arbeidstakere med rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. Denne loven gjelder for arbeidstakere i stilling som gir rett til medlemskap i Pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. Disse har rett til pensjon når det er bestemt i tariffavtale som styret i pensjonsordningen har akseptert. Forslaget har ikke vært på høring da dette anses som unødvendig.

I § 15 andre ledd står følgende: «*Hvis et medlem er forsvunnet, og det av denne grunn er avsagt dom for at ekteskapet er oppløst, eller det er avsagt dom eller kjennelse for at vedkommende formodes å være død, anses den annen ektefelle som gjenlevende ektefelle. Inntil dom foreligger, kan pensjonsordningens styre gi ektefellen hel eller delvis pensjon i disse tilfellene.*» Bestemmelsen foreslås endret som følge av at det ikke lenger avsies dom om skilsmisse når ektefellen formodes å være død. Tingretten kan avsi en dødsformodningskjennelse etter lov 12. mai 2015 nr. 27 om forsvunne personar § 8. Ordlyden i § 15 andre ledd har bakgrunn i den tidligere § 46 i lov 31. mai 1918 nr. 2 om indgaaelse og oppløsning av egteskap: «*En ektefelle kan forlange skilsmisse ved dom, når den annen ektefelle er forsvunnet, og tre år er gått, siden man*

sist hadde etterretning om, at ektefellen var i live.» Loven fra 1918 er opphevet, og bestemmelsen i § 46 er ikke videreført i lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap. Forslaget har ikke vært på høring da dette anses som unødvendig.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 7 nr. 1 og § 15 andre ledd.

9.3 Samordningsloven §§ 9, 16, 17 og 22

Rett henvisning til uførepensjon fra tjenestepensjonsordning i samordningsloven §§ 9, 16, 17 og 22 skal være samordningsloven § 3 tredje ledd første og tredje punktum, ikke § 3 andre ledd første og tredje punktum. Forslaget har ikke vært på høring da dette anses som unødvendig.

Det vises til lovforslaget, samordningsloven §§ 9, 16, 17 og 22.

9.4 Lov om pensjonsordning for sykepleiere § 20

Lov om pensjonsordning for sykepleiere § 20 gjelder reduksjon av bruttoberegnet enke- eller enke-

mannspensjon på grunn av gjenlevendes egen pensjon eller arbeidsinntekt. I § 20 første ledd bokstav b tredje ledd står det at «*Forskrift om fastsetting av ervervsinntekt for enker (enkemenn) i tjenestepensjonsordningen, gitt med hjemmel i lov om Statens pensjonskasse, gjelder tilsvarende.*» Departementet mener det er uheldig at forskriftens navn inngår i lovteksten. Tittelen på forskriften er i et høringsforslag foreslått endret slik at den blir mer kjønnsnøytral. Hjemmelen til å gi forskrift foreslås derfor flyttet til nest siste ledd i § 20 med en mer generell tekst som samsvarer med lov om Statens pensjonskasse § 34 femte ledd: «*Departementet kan gi forskrift om fastsetting av enke- eller enkemannspensjon.*» Forslaget har ikke vært på høring da dette anses som unødvendig.

Det vises til lovforslaget, lov om pensjonsordning for sykepleiere § 20.

9.5 Ikrafttredelse. Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet foreslår at lovendringene i dette punktet trer i kraft straks.

Ingen av endringene har noen økonomiske eller administrative konsekvenser.

10 Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget

10.1 Til endringene i lov om Statens pensjonskasse

Til § 29 første og andre ledd

Bestemmelsen gir regler om reduksjon av midlertidig uførepensjon og uførepensjon på grunn av inntekt. Endringene i andre ledd viderefører framgangsmåten for reduksjon av uføretrygd mot inntekt, men slik at det ikke lenger gjelder et fribeløp, dvs. at all inntekt over inntektsgrensen er overskytende inntekt. Mottar medlemmet uføretrygd fra folketrygden skal imidlertid overskytende inntekt til og med 1,2 ganger grunnbeløpet bare medføre halv reduksjon i uførepensjonen.

Det vises til punkt 7.6.

Til § 31

Det blir slått fast hvordan bestemmelsen skal lyde. Problemet med to kolliderende lovendringer fra 2014 faller da bort. Det blir samtidig gjort noen rent språklige endringer i første ledd tredje punktum og femte ledd andre punktum.

Det vises til punkt 9.1.

Til § 32 andre ledd

Endringen er en følge av at det ikke lenger avsies dom om skilsmisse når ektefellen formodes å være død.

Det vises til punkt 9.1.

10.2 Til endringene i lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv.

Til § 7 nr. 1 første ledd tredje punktum

Gjennom endringen er det styret i pensjonsordningen som står som aksepterende myndighet av tariffavtale om avtalefestet pensjon i stedet for departementet.

Det vises til punkt 9.2.

Til § 12 første og andre ledd

Bestemmelsen gir regler om reduksjon av midlertidig uførepensjon og uførepensjon på grunn av inntekt. Endringene i andre ledd viderefører framgangsmåten for reduksjon av uføretrygd mot inntekt, men slik at det ikke lenger gjelder et fribeløp, dvs. at all inntekt over inntektsgrensen er overskytende inntekt. Mottar medlemmet uføretrygd fra folketrygden skal imidlertid overskytende inntekt til og med 1,2 ganger grunnbeløpet bare medføre halv reduksjon i uførepensjonen.

Det vises til punkt 7.6.

Til § 15 andre ledd

Endringen er en følge av at det ikke lenger avsies dom om skilsmisse når ektefellen formodes å være død.

Det vises til punkt 9.2.

10.3 Til endringene i samordningsloven

Til § 9 første punktum

Rett henvisning til uførepensjon fra tjenestepensjonsordning skal være samordningsloven § 3 tredje ledd første og tredje punktum, ikke § 3 andre ledd første og tredje punktum.

Det vises til punkt 9.3.

Til § 16 nr. 1 første punktum

Rett henvisning til uførepensjon fra tjenestepensjonsordning skal være samordningsloven § 3 tredje ledd første og tredje punktum, ikke § 3 andre ledd første og tredje punktum.

Det vises til punkt 9.3.

Til § 17 bokstav b

Rett henvisning til uførepensjon fra tjenestepensjonsordning skal være samordningsloven § 3 tredje ledd første og tredje punktum, ikke § 3 andre ledd første og tredje punktum.

Det vises til punkt 9.3.

Til § 22 nr. 2 første ledd andre punktum

Rett henvisning til uførepensjon fra tjenestepensjonsordning skal være samordningsloven § 3 tredje ledd første og tredje punktum, ikke § 3 andre ledd første og tredje punktum.

Det vises til punkt 9.3.

10.4 Til endringene i lov om pensjonsordning for sykepleiere

Til § 15 første og andre ledd

Bestemmelsen gir regler om reduksjon av midlertidig uførepensjon og uførepensjon på grunn av inntekt. Endringene i andre ledd viderefører framgangsmåten for reduksjon av uføretrygd mot inntekt, men slik at det ikke lenger gjelder et fribeløp, dvs. at all inntekt over inntektsgrensen er overskytende inntekt. Mottar medlemmet uføretrygd fra folketrygden skal imidlertid overskytende inntekt til og med 1,2 ganger grunnbeløpet bare medføre halv reduksjon i uførepensjonen.

Det vises til punkt 7.6.

Til § 20 første ledd bokstav b tredje ledd

Henvisningen til forskrift om fastsetting av ervervsinntekt for enker (enkemenn) i tjenestepensjonsordningen i § 20 første ledd bokstav b tredje ledd flyttes til § 20 tredje ledd med en generell tekst om at departementet kan gi forskrift om fastsetting av enke- eller enkemannspensjon.

Det vises til punkt 9.4.

Til § 20 tredje ledd

Henvisningen til forskrift om fastsetting av ervervsinntekt for enker (enkemenn) i tjenestepensjonsordningen i § 20 første ledd bokstav b tredje ledd flyttes til § 20 tredje ledd med en generell tekst om at departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om fastsetting av enke- eller enkemannspensjon. Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

Det vises til punkt 9.4.

10.5 Til endringene i folketrygdloven

Til § 3-24 tredje ledd

Endringen i *tredje ledd fjerde punktum* er en ren lovteknisk oppretting ved at bestemmelsen skal henvises til andre punktum i stedet for første punktum.

Det vises til punkt 8.1.

Til § 4-11 tredje og fjerde ledd

Bestemmelsen gir regler om beregning av dagpengegrunnlaget. Det foreslås presiseringer som gjør den enklere å forstå og som tydeliggjør hvordan bestemmelsen skal praktiseres. I *tredje ledd* presiseres det at inntektsjustering i forhold til grunnbeløpet, gjøres per måned. I *fjerde ledd* presiseres det at begrensningen på seks ganger folketrygdens grunnbeløp skal gjøres hver enkelt tolv månedersperiode forut for søknadsperioden, og at det er grunnbeløpet på søknadstidspunktet som utgjør taket.

Det vises til punkt 8.2.

Til § 4-14

Bestemmelsen gir hjemmel for en særlig, midlertidig feriepengeordning som skal gjelde for 2022, for medlemmer med lav eller ingen feriepengeopptjening i 2021, som følge av lange perioder uten arbeidsinntekt pga. covid-19-pandemien. Departementet gis hjemmel for å regulere nærmere bestemmelser, herunder vilkår for og beregning av feriepengene, i forskrift.

Det vises til punkt 2.

Til § 4-18 første ledd

Særregelen i *første ledd* om at fiskere og fangstmenn på visse vilkår har adgang til å medregne næringsinntekt fra fangst og fiske ved vurderingen av minsteinntekten og beregningsgrunnlaget for dagpenger under arbeidsløshet avvikles.

Den særlige arbeidsløshetsytelsen til fiskere og fangstmenn som er hjemlet i andre ledd, og som administreres av Garantikassen for fiskere (A-trygden), berøres ikke av endringen.

Det vises til punkt 3.

Til § 4-26 første ledd bokstav b

Bestemmelsen i *første ledd bokstav b* om at medlemmer av folketrygden som mottar alderspensjon fra en privat tjenestepensjonsordning får reduksjon i dagpenger med tilsvarende beløp avvikles.

Det vises til punkt 4.

Til § 5-10

Bestemmelsen endres slik at begrepene «språk- og taledefekter» tas ut fra både overskriften og bestemmelsens første ledd. Med dette fjernes presiseringen av hvilke vansker det gis stønad for (språk- og taledefekt). Dette er i tråd med regule-

ringen av andre stønadsområder i lovens kapittel 5 hvor det heller ikke er nærmere definert hvilke diagnoser og vansker som gir rett til stønad. Vilkårene knyttes heller til behandlers kompetanse, at pasienten er henvist, at behandlingen skal være nødvendig på grunn av sykdom, skade eller lyte og være av vesentlig betydning for pasientens funksjonsevne. Det vises også til lovens § 5-1.

Det vises til punkt 5.

Til § 6-8 andre ledd

Henvisningen i andre ledd oppdateres som følge av at paragrafen ble endret ved lov 18. juni 2021 nr. 90.

Det vises til punkt 8.3.

Til § 10-5 fjerde ledd

Bestemmelsen regulerer retten til stønad (hjelpemidler) til bedring av funksjonsevnen i arbeidslivet.

Fjerde ledd gjelder retten til slike hjelpemidler for personer som mottar uføretrygd. Det stilles krav om at stønadsmottaker må sannsynliggjøre at uføretrygden faller bort eller vil bli redusert. Retten er dermed knyttet til reglene for reduksjon av uføretrygd ved arbeidsinntekt. Tilføyelsen av *nytt tredje punktum* gir departementet hjemmel til å gi nærmere regler om krav til minste inntekt for rett til enkelte stønader til bedring av funksjonsevnen i arbeidslivet i forskrift. Dette vil kun være aktuelt der hjelpemidlets verdi tilsier at det er rimelig at vedkommende må sannsynliggjøre en pensjonsgivende inntekt av en viss størrelse. Endringen har sammenheng med nye regler for reduksjon av uføretrygd i § 12-14.

Det vises til punkt 7.7

Til § 11-12 andre ledd

Endringen i andre ledd bokstav a innebærer at lang ventetid på behandling i helsevesenet vil kunne gi rett til forlengelse av stønadperioden for arbeidsavklaringspenger utover ordinær tid. Endringen åpner også for å vurdere utredningstid og ventetid på behandling samlet, slik at forlengelse av stønadperioden kan gis ved kombinasjon av disse. Forlengelse kan gis inntil to år.

Det vises til punkt 6.

Til § 12-14 første og andre ledd

Bestemmelsen gir regler om reduksjon av uføretrygd på grunn av inntekt. Den tidligere overgangsregelen i første ledd om inntektsgrense for tidligere omregnet uførepensjon andre punktum var

aktuell til og med 2018 og oppheves. Endringene i andre ledd viderefører framgangsmåten for reduksjon av uføretrygd mot inntekt, men slik at det ikke lenger gjelder et fribeløp, dvs. at all inntekt over inntektsgrensen er overskytende inntekt. Overskytende inntekt til og med 1,2 ganger grunnbeløpet medfører imidlertid bare halv reduksjon.

Det vises til punkt 7.6.

Til § 15-8 første ledd

Endringen er en lovteknisk korrigering av en lovhenvisning.

Det vises til punkt 8.4.

Til § 24-1 andre ledd andre punktum

Gjennom endringen erstattes ordet «pensjonspoeng» med «pensjonsopptjening» for også å omfatte alderspensjon etter folketrygdloven kapittel 20. Pensjonspoeng er fortsatt ment å være inkludert i bestemmelsen.

Det vises til punkt 8.5.

10.6 Til endringene i tjenestepensjonsloven

Til § 8-9 første ledd

Bestemmelsen gir regler om reduksjon av uførepensjon på grunn av arbeidsinntekt. Endringene viderefører framgangsmåten for avkortning av uførepensjon mot arbeidsinntekt, men slik at det ikke lenger gjelder et fribeløp, det vil si at all inntekt som overstiger inntekt etter uførhet som fastsatt i henhold til § 8-3 tredje ledd, skal legges til grunn ved beregningen av inntektsfradraget. Mottar medlemmet uføretrygd fra folketrygden skal imidlertid overskytende inntekt til og med 1,2 ganger grunnbeløpet bare medføre halv reduksjon i uførepensjonen.

Det vises til punkt 7.6

10.7 Til ikrafttredelsesbestemmelsene og overgangsreglene

I lovens del VII er det gitt bestemmelser om når loven trer i kraft og overgangsregler.

Det går fram av nr. 1 til 3 hvilken ikraftsetting de ulike lovendringene skal ha.

I nr. 4 er det gitt forskriftshjemmel til departementet til å gi overgangsregler til endringene i folketrygdloven §§ 4-14 og 4-18. Det vises til punkt 2 og 3.

Arbeids- og sosialdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover (samleproposisjon høsten 2021).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover (samleproposisjon høsten 2021) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i folketrygdloven og enkelte andre lover (samleproposisjon høsten 2021)

I

I lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens pensjonskasse gjøres følgende endringer:

§ 29 første og andre ledd skal lyde:

Pensjonen reduseres dersom pensjonisten har inntekt som overstiger en inntektsgrense som beregnes når uførepensjonen fastsettes. Inntektsgrensen tilsvarende den inntekten pensjonisten er forutsatt å kunne skaffe seg etter uførheten og oppjusteres i samsvar med senere regulering av *grunnbeløpet*.

Reduksjonen skal svare til den overskytende inntekten multiplisert med vedkommendes uførepensjon ved 100 prosent uførhet og dividert med pensjonsgrunnlaget. *Mottar pensjonisten uføretrygd fra folketrygden, skal reduksjonen for overskytende inntekt opp til 1,2 ganger grunnbeløpet halveres.*

§ 31 skal lyde:

Midlertidig uførepensjon og uførepensjon skal utbetales fra og med den måneden medlemmet fyller vilkårene. Pensjonen faller bort i den utstrekning det utbetales lønn under sykdom eller sykepenger fra folketrygden. Departementet kan gi *forskrift om* bortfall av pensjon på grunn av lønn under sykdom eller sykepenger fra folketrygden. Etterbetaling av pensjon til medlem som mottar arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 eller uføretrygd etter folketrygdloven kapittel 12, skal skje med samme virkningstidspunkt som for folketrygdens ytelser.

Retten til midlertidig uførepensjon og uførepensjon faller bort fra og med måneden etter at medlemmet når aldersgrensen for stillingen, men senest fra måneden etter fylte 67 år. Ved dødsfall utbetales pensjonen til og med måneden etter døds måneden. Dersom avdøde etterlater seg ektefelle, løper pensjonen ytterligere en måned.

Dersom arbeidsavklaringspenger etter folketrygdloven kapittel 11 er redusert eller stanset av andre grunner enn ved samtidig arbeid etter folketrygdloven § 11-23, kan midlertidig uførepensjon reduseres eller stanses tilsvarende.

Et medlem som forsettlig er skyld i at inntektsnivået er nedsatt, har ikke rett til midlertidig uførepensjon eller uførepensjon. Medlemmet har heller ikke rett til pensjon dersom han eller hun uten rimelig grunn nekter å ta imot tilbud om behandling, rehabilitering eller arbeidsrettede tiltak. Det samme gjelder dersom medlemmet opptrer på en måte som vedkommende bør forstå kan forverre helsetilstanden eller forlenge arbeidsuførheten.

Dersom medlemmet beholder retten til opprinnelig uføregrad etter folketrygdloven § 12-10 tredje ledd (hvilende rett), beholder medlemmet også retten til opprinnelig uføregrad etter loven her i samme tidsrom. Medlemmet *skal* gi Pensjonskassen melding om at retten til opprinnelig uføregrad fra folketrygden er i behold.

§ 32 andre ledd skal lyde:

Hvis et medlem er forsvunnet, og det av denne grunn er *avsagt kjennelse* for at vedkommende formodes å være død, anses den annen ektefelle som gjenlevende ektefelle. *Inntil kjennelse* foreligger, kan Pensjonskassen gi ektefellen hel eller delvis pensjon i disse tilfellene.

II

I lov 26. juni 1953 nr. 11 om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. gjøres følgende endringer:

§ 7 nr. 1 første ledd tredje punktum skal lyde:

Rett til alderspensjon har også arbeidstaker som fratrer etter fylte 65 år, når dette er bestemt i tariffavtale *som styret har akseptert*.

§ 12 første og andre ledd skal lyde:

Pensjonen reduseres dersom pensjonisten har inntekt som overstiger en inntektsgrense som beregnes når uførepensjonen fastsettes. Inntektsgrensen tilsvarende den inntekten pensjonisten er forutsatt å kunne skaffe seg etter uførheten og oppjusteres i samsvar med senere regulering av *grunnbeløpet*.

Reduksjonen skal svare til den overskytende inntekten multiplisert med vedkommendes uføre-

pensjon ved 100 prosent uførhet og dividert med pensjonsgrunnlaget. *Mottar pensjonisten uføretrygd fra folketrygden, skal reduksjonen for overskytende inntekt opp til 1,2 ganger grunnbeløpet halveres.*

§ 15 andre ledd skal lyde:

Hvis et medlem er forsvunnet, og det av denne grunn er *avsagt kjennelse* for at vedkommende formodes å være død, anses den annen ektefelle som gjenlevende ektefelle. Inntil *kjennelse* foreligger, kan pensjonsordningens styre gi ektefellen hel eller delvis pensjon i disse tilfellene.

III

I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endringer:

§ 9 første punktum skal lyde:

Uførepensjoner fra to eller flere tjenestepensjonsordninger der alle pensjonene enten er bruttopensjoner eller nettopensjoner, se § 3 *tredje* ledd, samordnes etter tilsvarende regler som gjelder for to eller flere alderspensjoner etter § 7.

§ 16 nr. 1 første punktum skal lyde:

Uførepensjon fra tjenestepensjonsordning som omfattes av § 3 *tredje* ledd første og tredje punktum og personskadetrygd, samordnes etter reglene i denne paragraf.

§ 17 bokstav b skal lyde:

b) uførepensjon som omfattes av § 3 *tredje* ledd første og tredje punktum eller alderspensjon fra tjenestepensjonsordning og enkepensjon fra personskadetrygd, eller

§ 22 nr. 2 første ledd andre punktum skal lyde:

For uførepensjon fra tjenestepensjonsordning gjelder bestemmelsen her pensjon som omfattes av § 3 *tredje* ledd første og tredje punktum.

IV

I lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere gjøres følgende endringer:

§ 15 første og andre ledd skal lyde:

Pensjonen reduseres dersom pensjonisten har inntekt som overstiger en inntektsgrense som beregnes når uførepensjonen fastsettes. Inntektsgrensen tilsvarende den inntekten pensjonisten er forutsatt å kunne skaffe seg etter uførheten og oppjusteres i samsvar med senere regulering av *grunnbeløpet*.

Reduksjonen skal svare til den overskytende inntekten multiplisert med vedkommendes uførepensjon ved 100 prosent uførhet og dividert med pensjonsgrunnlaget. *Mottar pensjonisten uføretrygd fra folketrygden, skal reduksjonen for overskytende inntekt opp til 1,2 ganger grunnbeløpet halveres.*

§ 20 første ledd bokstav b tredje ledd oppheves.

§ 20 tredje ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om fastsetting av enke- eller enkemannspensjon.

Nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

V

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 3-24 tredje ledd fjerde punktum skal lyde:

Fra og med 1. januar 2023 fases ektefelletillegget gradvis ut slik at fullt tillegg utgjør 67 prosent av tillegget etter *andre* punktum i 2023 og 33 prosent av tillegget etter *andre* punktum i 2024.

I innholdsfortegnelsen til kapittel 4 skal det ellefte strekpunktet lyde:

– dagpengegrunnlag og dagpengenes størrelse står i §§ 4-1 til 4-14

§ 4-11 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Inntekten *per måned* justeres i forhold til endringene i grunnbeløpet i tiden frem til han eller hun søker om dagpenger.

Inntekt som *per tolv månedersperiode forut for søknadstidspunktet* overstiger seks ganger grunnbeløpet, regnes ikke med i dagpengegrunnlaget. *Det er grunnbeløpet på søknadstidspunktet som legges til grunn ved beregningen av maksimalt dagpengegrunnlag etter dette leddet.*

§ 4-14 skal lyde:

§ 4-14 Feriepenger av dagpenger utbetalt i 2021

Det gis feriepenger til medlemmer som har fått utbetalt dagpenger i 2021. Departementet gir forskrift om den midlertidige feriepengeordningen, herunder om vilkår for og beregning av feriepengene.

§ 4-18 første ledd oppheves.

§ 4-26 første ledd bokstav b oppheves.

Nåværende første ledd bokstav c til g blir første ledd bokstav b til f.

§ 5-10 skal lyde:

§ 5-10 *Behandling hos logoped og audiopedagog*

Trygden yter stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos *logoped og audiopedagog*.

Det er et vilkår for rett til stønad at medlemmet er henvist fra lege. Behandlingen må være av vesentlig betydning for medlemmets sykdom og funksjonsevne.

Stønaden ytes etter fastsatte satser.

Departementet gir forskrifter om stønad etter denne paragrafen.

§ 6-8 andre ledd første punktum skal lyde:

Stønaden faller bort fra og med kalendermåneden etter at oppholdet eller forvaltningen av formue tar til, hvis ikke noe annet blir bestemt i medhold av *fjerde til sjuende ledd*.

§ 10-5 fjerde ledd nytt tredje punktum skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om krav til minste inntekt for rett til enkelte stønader.

§ 11-12 andre ledd bokstav a skal lyde:

a) medlemmet først etter langvarig utredning eller lang ventetid på behandling, eller en kombinasjon av disse, har begynt med medisinsk behandling og/eller arbeidsrettet tiltak, eller

§ 12-14 første og andre ledd skal lyde:

Når uføregraden fastsettes etter § 12-10, skal det fastsettes en inntektsgrense, som skal svare til inntekt etter uførhet (*se § 12-9 tredje ledd*).

Dersom mottakeren av uføretrygd har inntekt som overstiger inntektsgrensen, skal uføretrygden reduseres. *Reduksjonen skal svare til den overskytende inntekten, multiplisert med forholdet mellom uføretrygd ved 100 prosent uføregrad og inntekten før uførhet (se § 12-9 første og andre ledd). For overskytende inntekt opp til 1,2 ganger grunnbeløpet, skal reduksjonen halveres.* Som inntekt regnes pensjonsgivende inntekt eller inntekt av samme art fra utlandet.

§ 15-8 første ledd andre punktum skal lyde:

Et medlem som tidligere har mottatt overgangsstonad en hel stønadsperiode, kan innvilges nye stønadsperioder inntil barnet har rett til barnehageplass etter barnehage-loven § 16.

§ 24-1 andre ledd andre punktum skal lyde:

Ved slik økning skal *pensjonsopptjening* og trygdeavgift økes tilsvarende.

VI

I lov 13. desember 2013 nr. 106 om tjenestepensjon gjøres følgende endringer:

§ 8-9 første ledd skal lyde:

(1) Det skal foretas inntektsfradrag i uførepensjon til medlem som i et kalenderår har pensjonsgivende arbeidsinntekt som overstiger inntekt etter uførhet, som fastsatt etter § 8-3 tredje ledd. *Reduksjonen* av uførepensjonen skal tilsvare overskytende inntekt, multiplisert med forholdet mellom uførepensjon ved 100 prosent uføregrad og inntekten før uførhet som fastsatt etter § 8-3 tredje ledd. *Mottar medlemmet uføretrygd fra folketrygden, skal reduksjonen for overskytende inntekt opp til 1,2 ganger grunnbeløpet halveres.* Ved beregningen justeres inntekt før og etter uførhet etter senere regulering av grunnbeløpet. Inntektsfradraget i uførepensjon overføres til foretakets premiefond.

VII

Ikrafttredelse og overgangsregler

1. Loven trer i kraft straks.
2. Folketrygdloven § 4-14 og endringene i folketrygdloven §§ 4-18, 5-10, 10-5 og 12-14, lov om Statens pensjonskasse § 29, lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet mv. § 12, lov om pensjonsordning for sykepleiere § 15 og tjenestepensjonsloven § 8-9 trer i kraft 1. januar 2022.
3. Endringene i folketrygdloven § 11-12 under del V trer i kraft 1. juli 2022.
4. Departementet kan gi forskrift om overgangsregler til endringene i folketrygdloven §§ 4-14 og 4-18.

